

ПРАВО НА ПРАВИЧНО СУДЕЊЕ

Прирачник за обука за Член 6 од ЕКЧП
Македонски судии и обвинители

Horizontal Facility for Western Balkans and Turkey

Funded
by the European Union
and the Council of Europe

COUNCIL OF EUROPE

Implemented
by the Council of Europe

ПРАВО НА ПРАВИЧНО СУДЕЊЕ

*Прирачник за обука за членот 6 од Европската Конвенција за
Човекови Права за македонските судии и обвинители*

Овој материјал е подготвен од Ана-Марија Телбис и Дарко Павловски, консултанти на проектот Напомена: Оригиналната верзија на материјалот беше подготвена на англиски, а потоа истиот беше преведен на македонски јазик.

Публикацијата е изготвена со средства од заедничката програма на Европската унија и на Советот на Европа. Содржината на публикацијата не го одразува официјалното гледиште на Европската Унија и на Советот на Европа.

Сите права се задржани. Ниту еден дел од публикацијата не смее да се преведува, репродуцира или пренесува, во кој било облик или со кое било средство, електронско (ЦД-ром, Интернет, итн.) или механичко, вклучително и фотокопирање, снимање или каков било систем за складирање или повлекување на податоци, без претходно писмено одобрение од Директоратот за комуникации (F-67075 Стразбург Цедекс или publishing@coe.int).

Публикацијата е издадена во рамките на проектот: Зајакнување на капацитетите на судството за заштита на човековите права и борба против нечовечно и понижувачко постапување и против неказниност „CAPI“-Програма „Хоризонтален инструмент“ за Западен Балкан и Турција

Печатење, дизајн и дизајн на корица
ТРИКОМ МК Дооел

Публикувано од Советот на Европа
F-67075 Strasbourg Cedex

www.coe.int

© Совет на Европа, мај 2018

Кратка содржина

Кратка содржина	3
ВОВЕД	6
Како се користи прирачникот	6
ГЛАВА 1 – ОПШТ МОДУЛ	10
Спецификација на курсот	10
Општа структура	13
Структура на единиците	13
Единица I	13
Единица II	14
Единица III	15
Единица IV	15
Единица V	16
Единица VI	16
Содржина на курсот	17
Единица I - Вовед	17
Чекор 1 – Претставување на слушателите	17
Чекор 2 – Вежба за кршење на мразот	17
Чекор 3 – Евалуација пред почетокот на курсот	17
Чекор 4 - Вовед во курсот	20
Единица II – Општи гаранции согласно член 6 од ЕКЧП	21
Чекор 1 - Применливост на членот 6 и негови клучни концепти	21
Чекор 2 – Пристап до суд	30
Чекор 3 - Институционални услови	35
Чекор 4 - Процедурални услови	42
Единица III - Посебни гаранции - презумпција на невиност	59
Чекор 1 – Запознавање со концептот	59
Чекор 2 – Практична примена	62
Единица IV - Посебни гаранции – правата на одбраната	64
Чекор 1 – Воведни забелешки	64
Чекор 2 - Информации за обвинението	65
Чекор 3 – Подготовка на одбраната	69
Чекор 4 – Правно застапување	70
Чекор 5 - Сослушување на сведоци	73

Чекор 6 – Толкување (превод)	80
Чекор 7 – Национален контекст	81
Единица V - Практична вежба	83
Единица VI - Завршни активности	87
ГЛАВА 2 – СПЕЦИФИЧЕН МОДУЛ	88
Спецификација на курсот	88
Општа структура	91
Структура на единиците	92
Единица I	92
Единица II	92
Единица III	92
Единица IV	93
Единица V	93
Содржина на курсот	94
Единица I - Вовед	94
Чекор 1 – Претставување на слушателите	94
Чекор 2 – Запознавање со концептот	94
Единица II - Општи принципи	95
Чекор 1 - Образложение и правичност на пресудите (општ пристап)	95
Чекор 2 - Еднаквост на оружјето и контрадикторност во постапка	103
Чекор 3 – Прашања во врска со доказите согласно членот 6 од ЕКЧП	109
Чекор 4 - Сослушување на сведоци и употреба на докази од сведочењето	114
Чекор 5 - Стандардот и товарот на докажување	123
Единица III - Посебни принципи поврзани со кривичниот аспект	130
Чекор 1 - Квалификација на обвинението	130
Чекор 2 – Спогудување за вина	132
Чекор 3 - Образложение на казната	134
Единица IV - Практична примена	135
Единица V - Завршни активности	138
ПРИЛОЗИ	139
1. Материјали за печатење	139
Општ модул	139
Посебен модул	150

ППТ презентации	153
Образец за следење на домашната судска практика поврзана со правото на правично судење (член 6 од Европската конвенција)	164

ВОВЕД

Како се користи прирачникот

Овој прирачник е подготвен во рамки на Проектот „Зајакнување на капацитетите на судството за заштита на човековите права и борба против нечовечно и понижувачко постапување и против неказнивоста `САРП`, кој се спроведува во периодот од декември 2016 до мај 2018 година како дел од Хоризонталниот инструмент за Западен Балкан и Турција.

Хоризонталниот инструмент претставува рамка за соработка на Советот на Европа и Европската Унија чија цел е поддршка на Југоисточна Европа и Турција во насока на нивно придржување кон европските стандарди.

Со овој проект Советот на Европа, како водечката европска институција за промовирање и воспоставување на европските стандарди и пракса во однос на човековите права, има за цел да придонесе кон напорите на земјата да ги зајакне капацитетите на правниците во заштитата на човековите права и борбата против нечовечно постапување и неказнување.

Една од целите на Проектот е да се зголеми знаењето и вештините на судството (судиите и обвинителите) во истрагата и судењето на случаите во кои се работи за лишување од слобода или наводи за мачење или нечовечно или понижувачко постапување. Овој прирачник е еден од производите што ќе произлезат од Проектот.

Идејата беше да ѝ се обезбедат на Академијата за судии и јавни обвинители материјали кои ќе се користат како во текот на почетната обука на кандидатите така и во континуираната обука на веќе избраните судии и обвинители за да овие целни групи се оспособат за примена на принципите и нормите на човековите права во нивната секојдневна професионална работа. Крајната цел на овие образовни ресурси и активности е да се зајакне заштитата на човековите права во рамките на домашните правни постапки.

Овој прирачник има за цел да им помогне на сегашните и идните обучувачи на Академијата за судии и јавни обвинители во спроведувањето на почетната и континуираната обука на судиите и обвинителите во врска со членот 6 од ЕКЧП. Неговото користење бара, како предуслов, обучувачите да се запознаат со принципите на методологиите и техниките на наставата и обуката за возрастни илустрирани во Прирачникот за методологија на обуката подготвен во рамките на истиов Проект. Целата оваа активност всушност се заснова на методологија за обука која ги охрабрува слушателите да земат активна улога, придонесувајќи со својата стручност во заедничкото изучување како да се применат меѓународните стандарди за човекови права на ефективен начин. Идејата врз основа на која беше подготвен е т.н. учење преку соработка, кога

лугето учат додека работат заедно за да дојдат до резултати кои се корисни и за нив самите и за сите припадници на групата. Покрај тоа што поддржува чувство на сопственост на знаењето и вештините, учењето преку соработка промовира поголеми остварувања и поголема продуктивност, како и поголема социјална компетенција и интернализација на резултатите. Предложените активности во овој прирачник бараат големо учество и ангажман: отпорот може да се надмине само ако постои опкружување кое дава поддршка и не осудува, и кое повеќе се фокусира на процесите, а не толку на крајните решенија.

Во однос на суштината, употребата на овој прирачник бара солидно разбирање на системот на Конвенцијата и принципите на нејзино толкување. Ова е секако, дополнително на конкретното познавање на темата кое пак не може да се ограничи само на информациите што се дадени во овој прирачник. Оттука, предложените материјали за подготовка го претставуваат основниот минимум за курсот.

Како и секогаш, фасилитаторите треба да го искористат своето искуство и таленти и да ги водат слушателите низ курсот и постојано да ги преоценуваат нивните потреби. Соодветно на тоа, предложените материјали можат и треба да се користат на доста флексибилен начин: презентациите, примерите, студиите на случај и драматизациите можеби ќе треба да бидат прилагодени и скроени така што ќе ги отсликуваат релевантните правни институти и ќе се осврнат на прашањата од особен интерес.

Прирачникот е структуриран на следниов начин:

ГЛАВАТА 1 нуди материјали и насоки за водењето на курс од најмалку 2 дена (општиот модул) за почетна обука на кандидати за судии и обвинители (обука пред да стапат на служба),

ГЛАВАТА 2 се однесува на едnodневна обука (специфичниот модул) во рамки на контекстот на континуираната обука за членот 6 од ЕКЧП, фокусирана на образложување на пресудите и доказните прашања. Нема сомнеж дека специфичниот модул бара, како предуслов, познавање на главните одлики на членот 6 од ЕКЧП, како и на принципите на толкување на ЕКЧП.

Прилогот 1 се состои од материјалите што треба да се отпечатат и поделат на слушателите (факти за случаи како што се посочени во секоја единица).

Прилогот 2 содржи ППТ презентации кои обучувачите можат да ги искористат во текот на работата за различните единици, како што е посочени во Упатствата.

Прилогот 3 содржи образец за следење на домашната судска практика поврзана со правото на правично судење (член 6 од ЕКЧП).

Референците на конкретни случаи во текстот може да бидат искористени од обучувачите како дополнителен материјал или да им се обезбедат на

слушателите доколку ги побараат, но фокусот во текот на сесиите треба да биде повеќе на содржината, а не толку на слушање имиња на случаи.

Секоја единица содржи насоки за организацијата на сесиите, вклучително и за нивното отворање и затворање, како и вежби за само-оценување. Исто така обезбедени се и дополнителни помошни средства за обука како што се прашања за дискусија, табели за планирање, вежби, студии на случаи и игра/симулација на улоги. Овие алатки во никој случај не треба да ја ограничат слободата на фасилитаторот да воведат други корисни прашања и вежби кои поттикнуваат размислување под услов тие да се насочени кон исполнување на целите на учењето предвидени за различните сесии. Предложените прашања се чисто индикативни за тоа што може да се праша. Исто така може да има прилики кога на некои фасилитатори може ќе им биде тешко да им постават премногу директно прашање на слушателите и кога можеби ќе се претпочита, а со цел да се дојде до истите резултати, да се постават прашања на поиндиректен начин.

Времето што е определено за секоја сесија е индикативно и не е конечно зададено, бидејќи на него може да влијаат одговорите или интересот на слушателите, како и поврзани и неодамнешни случаи или настани. Понекогаш може да се случи, вежбите што се дадени во прирачникот да се премногу сложени. Во такви ситуации, обучувачите имаат задача да се прилагодат на потребите на слушателите и да го прилагодат материјалот за да биде соодветен и да има значење за нив во тој момент.

Овде предложениот општ модул, примарно наменет за почетната обука на кандидати за судии и обвинители, треба да биде проследен со симулација на судење која е подготвена согласно актуелниот Проект за членовите 3, 5 и 6, и која претставува посебен резултат заедно со попатниот водич за тоа како се спроведува ваков вид на вежба.

Клуч за символите и насловите што се користат за претставување на активностите

 Време - обезбедува општа индикација за времето што е потребно за да се спроведе целата активност, вклучително и дебрифирањето и дискусијата, кога тоа е применливо. Ќе треба да направите сопствена пресметка за тоа колку време ќе ви треба: на пример доколку работите со повеќе мали групи кои треба да дадат презентација во пленарниот состав, тогаш ќе треба да дозволите повеќе време за секоја да даде повратна информација. Доколку групата е голема тогаш ќе треба да оставите време за секој да добие можност да даде свој придонес во дебрифирањето и оценката.

Методологија и упатства за тоа како да се спроведе активноста.

ГЛАВА 1 – ОПШТ МОДУЛ

Спецификација на курсот

1. Наслов на курсот	Права поврзани со правичното судење <i>Членот 6 од ЕКЧП – Општ модул</i>
2. Клучни тематски области	Член 6 – општи прашања Клучни концепти – граѓански права и обврски, кривично обвинение Општи гаранции: <ul style="list-style-type: none">- Пристап до суд- Институционални услови (суд, воспоставен со закон, независен и непристрасен)- Процедурални услови (правичност – изведување докази, образложение на одлуките; јавен претрес и јавно изрекување на пресуди; разумно траење на постапките) Посебни гаранции: <ul style="list-style-type: none">- Презумпција на невиност (товар на докажување, презумпција на факти и право, штетни изјави)- Правата на одбраната (информации за обвинението, соодветно време и услови, право на лицето да се брани самиот или преку правен застапник, право да ги сослуша или да бидат сослушани сведоците, право на толкувач)
3. Вид на курсот	Курс за директна обука
4. Ниво на курсот	Почетна општа обука
5. Времетраење на курсот	2 дена (12 часа) Ден 1 – 10:00 – 17:30 часот, со две кафе паузи (од 15 минути секоја) и една пауза за ручек (1 час) Ден 2 – 10:00 – 17:30 часот, со две кафе паузи (од 15 минути секоја) и една пауза за ручек (1 час)
6. Целна група	Главно кандидати за судии и обвинители, но одредени делови можат да се искористат и за обука на искусни судии и обвинители
7. Ниво на знаење	Основно (општо познавање на општите аспекти на човековите права)
8. Цели на учењето	Општи: <ul style="list-style-type: none">- Да се дадат информации за меѓународни извори, системи, стандарди и прашања во врска со човековите права кои се релевантни за работата на целната група опфатена со обуката;

	<ul style="list-style-type: none"> - Да се охрабри и да се овозможи трансфер на новостекнатото знаење во професионалната односно работната средина - Да се сензибилизираат слушателите за нивната конкретна улога во заштитата и унапредувањето на човековите права и на нивниот сопствен потенцијал да влијаат на човековите права во нивната секојдневна работа. - Да се сфатат принципите, институциите, процесите и праксите, проблемите и методите поврзани со човековите права <p>Специфични:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Запознавање со стандардите на човековите права во врска со правичното судење; - Разбирање на суштинските обврски и начинот на кој треба да бидат спроведени; - Да се разбере примената во националниот систем на стандардите опфатени со обуката; - Да се добие детална претстава за стандардите на правичното судење и можноста за нивна примена на национално ниво - Да се разбере интеракцијата меѓу различните стандарди - Да се разбере хиерархијата меѓу меѓународните и националните рамки и истата да се примени на кохерентен начин - Да ги искористат информациите добиени во нивната секојдневна работа - Да се знае каде да се бараат поисцрпни информации и да се користат обезбедените ресурси
9. Методологија	Вежба за кршење на мразот, ППТ презентации, студии на случај, хипотетички ситуации, групни вежби, анкети за испитување на мислењето, дебати поттикнати од обучувачот, тестови за проверка
10. Ресурси	<p>За слушателите (листа на ресурси обезбедени за слушателите за потребите на обуката):</p> <ul style="list-style-type: none"> - Отпечатени ППТ презентации - Тест за евалуација - Печатен материјал со студии на случаи - Печатен материјал за практична примена <p>За обучувачот:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Наставната програма на курсот и спецификација - Пример на ППТ презентација - Тест за евалуација (со дадени точни одговори напишани со курзивно писмо)

	<ul style="list-style-type: none"> - Водичите од судската пракса на ЕСЧП во однос на членот 6 (на македонски, доколку се преведени) - Прирачник за методологијата за обука
11. Логистички потреби	Просторија за обука Проектор и лаптоп Интернет врска Компјутери за слушателите (за Модул IV – вежба) Флипчарт Табла Хартија, маркери, фломастери Отпечатен материјал што ќе се дели
12. Поттик	Издавање сертификат Предуслов за учество во други директни напредни или тематски обуки за човековите права
13. Предавачи на курсот	Профил: <ul style="list-style-type: none"> - Стручни за дадената тема; - Способни да ја применат интерактивната методологија на програмата; - Професионален кредибилитет и соодветна репутација кај другите колеги во оваа област Улога (2 обучувачи по сесија): <ul style="list-style-type: none"> - Презентирање на содржината - Анимирање дебати на теми од интерес - Водење на слушателите низ практичната примена - Одговор на прашања - Подготовка на материјали за поддршка и точки за дискусија
14. Компоненти на курсот	Воведување во курсот Кратко претставување на обучувачите и поделба на задолженијата, презентирање на структурата на семинарот Суштински дел Кратки презентации – во ППТ Напореден приказ на меѓународната/националната содржина за да се нагласат обете перспективи и за да се дозволи да се идентификуваат сличностите/разликите Отворени прашања за диверзификација, анкети за испитување на мислењето Практична примена Студии на случај, групни вежби, анкети за испитување на мислењето, методолошки упатства Проверка Тестови пред и после модулот (со избор на точниот од повеќе)

	<p>понудени одговори):</p> <ul style="list-style-type: none"> - на слушателите пред започнувањето со презентирање на содржината ќе им се даде прашалник со серија прашања (10 прашања) со дадени повеќе можни одговори од кои тие треба да го изберат точниот одговор; резултатите ќе ги добијат на крајот од модулот кога на слушателите ќе им се даде истиот тест, и ќе можат да ги видат своите резултати како и да видат кои одговори биле точни и дали се подобриле во резултатите во периодот меѓу почетниот и завршниот тест.
15. Евалуација на курсот	<p>Евалуација пред почетокот</p> <p>Проверка на курсот од страна на предавачите, прилагодување после обуката на обучувачите</p> <p>Евалуација на крајот</p> <p>Прашалници за повратни информации кои треба да бидат пополнети од слушателите на крајот од курсот</p>

Општа структура

Општ модул		
Единица I	Вовед	45 мин.
Единица II	Општите гаранции од членот 6	5ч 15 мин.
Единица III	Посебни гаранции – Презумпција на невиност	1ч 20 мин.
Единица IV	Посебни гаранции – Правата на одбраната	2ч 40 мин.
Единица V	Практична примена	1ч 30 мин.
Единица VI	Завршни активности	30 мин.

Структура на единиците

Единица I

Единица I Вовед		
Времетраење: 45 мин		
Чекор 1 10 мин.	Претставување на слушателите	Обраќање за добредојде Претставување – сите по ред
Чекор 2 10 мин.	Евалуација пред почетокот на курсот	Тест составен од 10 прашања со по неколку понудени опции за избор на точниот одговор, корекција на крајот од курсот за обука

Чекор 3 15 мин.	Вежба за кршење на мразот	Анкета со прашања – секој учесник ќе напише прашање за кое ќе бараат појаснување, истото ќе биде ставено на табла и на него обучувачот ќе се наврати секогаш кога ќе дојдат до таа тема во текот на обуката
Чекор 4 10 мин.	Вовед во курсот	Краток вовед за системот на ЕКЧП и важноста на членот 6

Единица II

Единица II Општите гаранции од членот 6 Времетраење: 5ч 15мин	
Чекор 1 45 мин.	Член 6 Применливост и клучни концепти Краток вовед Природата на членот 6 (процедурална заштита од ЕКЧП, поткрепено право, главните принципи) <ul style="list-style-type: none"> • Применливост • Граѓански права и обврски • Кривично обвинение Национален контекст
Чекор 2 45 мин.	Општи гаранции А. ПРАВО НА ПРИСТАП ДО СУД
Чекор 3 45 мин.	Општи гаранции Б. ИНСТИТУЦИОНАЛНИ УСЛОВИ <ol style="list-style-type: none"> 1. Суд 2. Воспоставен со закон 3. Независност и непристрасност Национален контекст Студија на случај за независноста/непристрасноста
Чекор 4 3ч	Општи гаранции В. ПРОЦЕДУРАЛНИ УСЛОВИ <ol style="list-style-type: none"> 1. Правичност <ol style="list-style-type: none"> а) Еднаквост на оружјето и контрадикторност во постапка

	б) Образложение на судските одлуки в) Право на молчење и привилегија против самоинкриминирање г) Доказни прашања д) Намамување/поттикнување/наведување 2. Јавен претрес и јавно изрекување на пресудите 3. Разумно траење на постапките Национален контекст
--	---

Единица III

Единица III Посебни гаранции - презумпција на невиност	
1ч 20 мин.	
Чекор 1 1ч	Посебни гаранции ПРЕЗУМПЦИЈА НА НЕВИНОСТ (1) Товар на докажување (2) Презумпција на факт и на право (3) Опсегот на членот 6 § 2 (4) Штетни изјави Национален контекст
Чекор 2 20 мин	Практична примена - Штетни изјави

Единица IV

Единица IV Посебни гаранции – правата на одбраната	
2ч 40 мин	
Чекор 1 5 мин	Воведни забелешки
Чекор 2 30 мин	Информации за обвинението
Чекор 3 15 мин	Соодветно време и услови
Чекор 4 30 мин	Право на лицето да се брани самиот или преку правен застапник
Чекор 5	Право да ги сослуша или да бидат сослушани сведоците

45 мин	
Чекор 6 5 мин	Право на толкувач
Чекор 7 30 мин	Национален контекст Релевантна пракса

Единица V

Единица V Практична вежба	
1ч 30 мин	
10 мин – насоки, поделба во групи, читање и подготовка 30 мин – работа во група чекор I 20 мин – работа во група чекор II 30 мин - презентирање на сработеното	Групна вежба заснована на случајот <i>Гафген против Германија (Gafgen v Germany)</i> Групата се дели во 4 групи, 2 за жалителот и 2 за Владата Од нив се бара да изработат аргументи за странката што ја претставуваат, потоа си ги заменуваат поднесоците и од нив се бара да одговорат на истите.

Единица VI

Единица VI Завршни активности		
30 мин		
Чекор 1 15 мин – тест, корекција и повратни информации 5 мин – анкета со прашања	Евалуација	Тест за евалуација на крајот од курсот Повратни информации Статус на анкетата со прашања и идни чекори
Чекор 2	Завршни	Завршно обраќање во кој се сумираат

5 мин - говор 5 мин – формулар за евалуација	активности	главните цели и заклучоци Евалуација на курсот
---	------------	---

Содржина на курсот

Единица I - Вовед

 45 минути

Чекор 1 – Претставување на слушателите

 10 минути

Методи: Претставување на сите по ред (може да се комбинира со чекорот 2 во случај на временско ограничување, се даваат вкупно 20 минути за се)

УПАТСТВА ЗА ОБУЧУВАЧОТ

- на групата ѝ се даваат 5 минути да размислат за прашање/проблем поврзано со членот 6 кое би сакале да биде одговорено во текот на обуката (кратки прашања) и да го напишат на парче хартија
- Секој учесник се претставува и потоа го чита прашањето, додека обучувачот го закачува ливчето со прашањето на таблата (или го запишува на таблата)

Чекор 2 – Вежба за кршење на мразот

 10 минути

Метод: анкета со прашања

УПАТСТВА ЗА ОБУЧУВАЧОТ

- секој учесник запишува прашање на кое бара појаснување во текот на семинарот
- обучувачот ќе направи табла со очекувања, каде ќе бидат наведени поставените прашања и на кои обучувачот ќе упати секогаш кога ќе дојде до таа тема во текот на обуката
- Овој чекор исто така може да се комбинира и со чекорот 1, во овој случај, 20 минути за двата чекори заедно

Чекор 3 – Евалуација пред почетокот на курсот

 15 минути

Метод: тест со повеќекратен избор составен од 10 прашања

УПАТСТВА ЗА ОБУЧУВАЧОТ

- *тестот треба од напред да им се подели на слушателите (Прилог 1 – Материјали за печатење). Точните одговори се дадени долу со курзивни букви*
- *објаснете им на слушателите дека се работи за самопроверка и дека од нив се бара да го сочуваат тестот со првичните одговори до крајот на обуката кога повторно ќе го направат истиот тест и ќе се разговара за точните одговори; обучувачот исто така може да им спомене дека доколку за време на обуката се премислат за некој одговор, можат да се навратат назад и да го поправат*

ПРОВЕРКА

1. Презумпцијата на невиност во кривичните случаи:

- а. значи дека товарот на докажување е на обвинителот*
- б. ги исклучува презумпцијата на факт и на право
- в. е повредена од штетни изјави во врска со вината само доколку истите се дадени од судии

2. Поимот 'кривично обвинение' за потребите на членот 6 од ЕКЧП:

- а. Секогаш се заснова на пристапот на национално ниво
- б. има автономно значење во однос на тоа дека може да се разликува од националниот пристап, како кога исклучува така и кога вклучува одредено дело во кривичната сфера
- в. има автономно значење односно одредено дело може да се смета дека потпаѓа во кривичната сфера дури и кога истото не се смета за такво на национално ниво*

3. Критериумите Енгел (карактеризација на 'кривичното обвинение'):

- а. ја вклучуваат, како еден од условите, сериозноста на казната која може да биде изречена*
- б. имаат кумулативна природа
- б. ја вклучуваат како еден од условите сериозноста на казната која е отслужена

4. Личните убедувања на судијата:

- а. се разгледуваат под т.н. објективен тест и притоа непристрасноста се претпоставува, сè додека не се докаже спротивното
- б. се разгледуваат под т.н. субјективен тест и притоа пристрасноста се претпоставува, сè додека не се докаже спротивното
- б. се разгледуваат под т.н. субјективен тест и притоа непристрасноста се*

претпоставува, сè додека не се докаже спротивното

5. Барањето за правичност согласно членот 6:

- a. се однесува и на материјална и на процедурална правичност
- б. се однесува на процедуралната правичност*
- в. се однесува на материјалната правичност

6. Изјави добиени спротивно на членот 3:

- a. можат да се употребат во домашни постапки доколку се добиени со нечовечно постапување, но никогаш доколку се добиени со измачување
- б. може да се употребат во постапките доколку се поткрепени со други изведени докази
- в. резултираат со повреда на членот 6 во однос на гаранциите за правично судење доколку се искористат во домашни постапки*

7. Употребата во кривични постапки на т.н. реални докази до кои е дојдено на начин со кој се прекршува Конвенцијата:

- a. значи повреда на стандардите на правично судење доколку до таквите докази е дојдено со нечовечно постапување, а притоа истите довеле до осудителна пресуда*
- б. Во секој случај резултира со повреда на стандардите на правично судење доколку таквите докази се клучни за осудителна пресуда, а истите не се поткрепени
- в. значи повреда на стандардите на правично судење доколку се добијат со измачување, а не се поткрепени со други докази

8. Презумпцијата на невиност:

- a. се применува само во фазата на судење
- б. се применува во фазата на гонење само доколку случајот дојде до фаза на судење
- в. се применува и во последователните постапки*

9. Барањето да се обезбедат информации за обвинението се смета дека е во согласност со членот 6 доколку:

- a. тоа вклучува информации обезбедени на одреден формален начин
- б. тоа вклучува информации што се обезбедени во однос на причината и природата на обвинението*
- в. тоа вклучува информации за изведените докази

10. Правото да да бидат сослушани сведоците:

- a. се однесува на сведоците согласно значењето на овој поим во домашниот систем

б. се однесува на сведоците како автономен концепт, вклучувајќи ги и вешти лица и сообвинети

в. се однесува на сведоците како автономен концепт кој во себе ги вклучува само вештите лица

Чекор 4 - Вовед во курсот

10 минути

Метод: Кратко воведно обраќање

УПАТСТВА ЗА ОБУЧУВАЧОТ

- *Дајте краток вовед за системот на ЕКЧП и важноста на членот 6; можете да искористите познат цитат, или да споменете нешто за правичното судење од домашниот врховен или уставен суд. Пример што може да се искористи: „Какво и да е несогласувањето во однос на опсегот на фразата „постапка предвидена со закон“ нема сомнеж дека тоа ќе го опфати основниот концепт на правично судење со можност да се биде чуен“ - Оливер Вендел Холмс, Помладиот*
- *Оваа прилика исто така искористете ја за да ја претставите структурата на курсот (дајте приказ со помош на насловите), за слушателите јасно да ја сфатат структурата на членот 6. Објаснете кој дел ќе биде опфатен под кој модул.*

Член 6 - структура

Клучни концепти – граѓански права и обврски, кривично обвинение

Општи гаранции:

- Пристап до суд
- Институционални услови (суд, воспоставен со закон, независен и непристрасен)
- Процедурални услови (правичност - изведување докази, образложение на одлуки; јавен претрес и јавно изрекување на пресудите; разумно траење на постапките)

Посебни гаранции:

- Презумпција на невиност (товар на докажување, презумпција на факти и право, штетни изјави)
- Правата на одбраната (информации за обвинението, соодветно време и услови, право на лицето да се брани самиот или преку правен застапник, право да ги сослуша или да бидат сослушани сведоците, право на толкувач)

Единица II – Општи гаранции согласно член 6 од ЕКЧП

Чекор 1 - Применливост на членот 6 и негови клучни концепти

 35 минути (+ 10' национален контекст)

Методи: кратка презентација, анализа на случајот, раскажување приказна

УПАТСТВА ЗА ОБУЧУВАЧОТ

- Користете ја презентацијата дадена како пример во прилог (Права поврзани со правичното судење прилог бр. 1) – која би била проектирана за време на сесијата и поделена на слушателите во форма на отпечатен материјал
- Користете ги долунаведените забелешки за накратко да ги претставите концептите и проектот 'Права поврзани со правичното судење 1' во текот на презентацијата
- Имајте на ум дека секој дел треба да трае само 10-15 минути и затоа не можат да им се дадат на слушателите сите информации кои се дадени долу; изберете ги најсоодветните случаи на кои ќе се надградите во зависност од профилот на целната група
- Користете ги Водичите од судската пракса на ЕСЧП во однос на членот 6 за да им се обезбедат дополнителни информации на слушателите во текот на презентацијата

Краток вовед

Природата на членот 6: процедурална заштита во ЕКЧП, право во даден контекст/околности

- Применливост
- Граѓански права и обврски
- Кривично обвинение

Поенти што треба да се нагласат

- двете компоненти во врска со опсегот на членот 6 – 'граѓанските права и обврски' и 'кривичното обвинение'
- првиот став од членот 6 се однесува на двете

ЧЛЕН 6 од ЕКЧП

1. Секој има право правично и јавно, во разумен рок, пред независен и непристрасен со закон воспоставен суд да бидат разгледани и утврдени неговите граѓански права и обврски или основаноста на какви било кривични обвиненија против него. Пресудата се изрекува јавно, но новинарите и јавноста можат да бидат исклучени за време на целото или на дел од судењето во интерес на моралот, јавниот ред или националната безбедност во едно демократско општество, кога тоа го наложуваат интересите на

малолетници или заштитата на приватниот живот на странките во спорот, или кога тоа судот го смета за апсолутно неопходно затоа што во посебни околности публицитетот би можел да им нанесе штета на интересите на правдата.

Граѓански права и обврски

Поенти што треба да се нагласат

Откако ќе им го презентирате главниот пристап на Судот, на кратко дајте ги примерите кои се објаснети долу и изберете еден или два од долу наведените случаи и раскажете го како приказна нагласувајќи ги главните принципи. Се препорачуваат: *случајот на Булоа против Луксембург (Boulois v Luxembourg), Микалеф против Малта (Micallef v Malta)* (резимеата на случаите можат да се најдат подолу)

Сите случаи се даваат со релевантни цитати за обучувачот да може да ги избере оние кои се релевантни за целната публика, врз основа на информациите добиени за време на вежбата за кршење на мразот. Меѓутоа заради временското ограничување, нема да е можно да се разработат повеќе од два.

Судот ја испитува применливоста на членот 6 во националните постапки со тоа што ќе ги разгледа на автономен начин (оттука без разлика на нивната квалификација на национално ниво). Затоа 'граѓанските права и обврски' се сметаат за автономен концепт. Постапките треба да се состојат од спор поврзан со правата и обврските и Судот бара постоење на право во домашното законодавство кое може да се докаже за да може да го разгледа во рамките на граѓанскиот аспект не членот 6. Тој исто така ја разгледува и материјалната содржина и ефектите од даденото право.

Други елементи кои Судот исто така ги зема во предвид се правната основа (признато право во домашното право), дискреционото право на властите, признавањето на наводното право во слични околности од страна на домашните судови или фактот дека тие ја испитале основаноста на барањето на жалителот.

Булоа против Луксембург [ГСС] (***Boulois v. Luxembourg*** [GC] - 37575/04), пресуда 3.4.2012 [ГСС]

Член 6-1 – Граѓански права и обврски – Граѓанска постапка

Постојано одбивање од страна на затворскиот одбор, без право на жалба до управните судови, да му одобри привремено отсуство на затвореник: нема повреда

Факти – Жалителот бил осуден на затворска казна од петнаесет години. Меѓу 2003 и 2006 година тој поднел шест барања за привремено отсуство, под образложение дека сака да заврши некои административни работи и да посетува курсеви за добивање квалификации. Затворскиот одбор ги одбил сите негови барања.

Жалителот поднел барање до Управниот суд за судска контрола на првите две решенија со кои му биле одбиени барањата, но овој суд се прогласил за ненадлежен да го разгледува барањето. Високиот управен суд ја потврдил таквата одлука. (...)

Право – Член 6 § 1: Членот 6 § 1 од Конвенцијата не може да се примени во рамки на неговиот кривичен аспект, со оглед дека постапките во врска со затворскиот систем во принцип не се поврзани со утврдување на „кривичното обвинение“. Според тоа, Судот мораше да оцени дали жалителот има „граѓанско право“ за потоа да разгледува дали процедуралните мерки на заштита што ги обезбедува членот 6 § 1 се применливи за постапките во врска со неговите барања за привремено отсуство од затвор. Тој прво мораше да утврди дали жалителот има „право“ на привремено отсуство од затвор. Домашното законодавство го дефинира привремено отсуство од затвор како дозвола да се напушти затворот во текот на дел од денот или периоди од дваесет и четири часа. Ова било „привилегија“ која „[можела] да им се даде“ на затворениците во одредени околности. Намерата на законодавецот, очигледно, била да се креира привилегија во однос на која не е предвиден правен лек. Надлежните органи имаат дискреционо право да одобрат или не привремено отсуство, дури и кога засегнатиот затвореник формално ги задоволува бараните критериуми. Во однос на толкувањето на законите од страна на домашните судови, управните судови се прогласиле за ненадлежни да го испитаат барањето на жалителот за судска контрола. Согласно тоа, жалителот не можел аргументирано да тврди дека има „право“ кое е признаено во домашниот правен систем.

Исто така, иако Судот ја признал легитимната цел на политиката на прогресивна социјална реинтеграција на лица осудени на затворска казна, ниту Конвенцијата ниту Протоколите кон неа експлицитно не предвидуваат право на привремено отсуство од затвор. Истото важи и во однос на можен принцип во меѓународното право. На крај, меѓу земјите-членки не постои консензус во однос на статусот на привременото отсуство од затвор и како истиот се одобрува. Во секој случај, тужената држава далеку од тоа дека била индиферентна по прашањето на реинтеграција на затворениците, како што потврдува постоењето на привременото отсуство од затвор и законодавната реформа, која била во тек во однос на извршување казни.

Со оглед на сите овие аспекти, барањата на жалителот не беа поврзани со „право“ признаено во законите на Луксембург или во Конвенцијата. Согласно тоа, членот 6 не може да се примени.

Заклучок: нема повреда (петнаесет гласа наспроти два).

Примери на постапки кои потпаѓаат под граѓанскиот аспект од членот 6:

- Постапките од „јавното право“ чиј резултат е пресуден за приватните права и обврски - *Бентем против Холандија*, § 36 (*Bentham v. the Netherlands*)
- Дисциплински постапки – *Филис против Грција* (бр. 2), § 45 (*Philis v. Greece*)
- Граѓанска претставка од странка во кривична постапка – *Перез против Франција* [ГСС], §§ 70-71 (*Perez v. France* [GC])
- Социјални прашања – *Салези против Италија* § 19 (*Salesi v. Italy*)

- Спорови кои се однесуваат на државни службеници – *Вилхо Ескелинен и други против Финска* [ГСС], §§ 50-62 (*Vilho Eskelinen and Others v. Finland* [GC])
- Уставни спорови – *Руиз-Матеос против Шпанија*, § 57 (*Ruiz-Mateos v. Spain*)
- Други прашања кои не мора да се поврзани со пари (животна средина...) - *Ташкин и други против Турција* (*Taşkin and Others v. Turkey*)

Споредни (т.н. секундарни) постапки:

- Прелиминарни постапки – *Микалеф против Малта* (ГСС), §§ 83-86 (*Micallef v. Malta* (GC))
- Последователна кривична и граѓанска постапка – *Филис против Грција* (бр. 2), § 45 (*Philis v. Greece* (No. 2))
- Спроведување на судски одлуки – *Хорнсби против Грција*, § 40 (*Hornsby v. Greece*)
- Барања за повторно отворање на постапките – *Мелис против Грција*, §§ 19-20 (*Melis v. Greece*)

Пример - Микалеф против Малта [ГСС], (*Micallef v. Malta* [GC])

Сестрата на жалителот била странка која изгубила граѓанска парница, којашто била мериторно пресудена во 1992 година. Во 1985 година против неа била одредена временна мерка, по што нејзиниот сосед покренал парница. Таа ја обжалילה времената мерка пред судот, кој ја прогласил за ништовна, утврдувајќи дека мерката била донесена со повреда на принципот на контрадикторност на постапка. Таа пресуда била укината на апелација. Во 1993 година сестрата на жалителот покренала уставна постапка, тврдејќи дека претседателот на Апелациониот суд не бил објективен и непристрасен поради неговите семејни врски со адвокатот на другата страна. Во 2002 година, по смртта на неговата сестра, жалителот интервенирал во постапката. Во 2005 година барањето пред Уставниот суд било отфрлено. Во 2006 година жалителот поднел жалба до Европскиот суд. (...)

Право - (а) Прелиминарни приговори: Тужената влада ја оспори допуштеноста на жалбата по три основи: ... и трето, дека членот 6 не можел да се примени за постапките за изрекување временни мерки.

...

(iii) Применливост на членот 6 § 1 – постапките за изрекување временна мерка и подоцнежното оспорување на нивната правичност претставувале група постапки поврзани со основаноста на причината и не можат да се гледаат одделно едни од други. Иако прелиминарните постапки обично не потпаѓаат во рамките на заштитата од член 6, Судот забележа дека сега постоел општ консензус меѓу земјите-членки на Советот на Европа во однос на применливоста на член 6 за постапки за временни мерки, вклучувајќи ги и постапките за изрекување забрани. Ваков бил и ставот усвоен во судската пракса на Судот на правдата на Европските заедници. Кај прекумерно долги постапки, одлуката на судијата за временна мерка често би била рамна на одлуката за основаноста на тужбата, за значителен временски период, па дури и трајно во исклучителни случаи. Следело дека често пати и во времените и во

главните постапки се одлучувало за истите „граѓански права или обврски“, во рамки на значењето на членот 6, и се постигнувале исти ефекти. Во овие околности, Судот сметал дека повеќе не било оправдано постапките за изрекување временни мерки автоматски да се карактеризираат како постапки кои не можеле да бидат одлучувачки за граѓанските права или обврски. Исто така, Судот не бил убеден дека грешката во таквите постапки неопходно би била поправена во постапка за основаноста на основното барање, бидејќи секоја штета што во меѓувреме би била претрпена дотогаш може да стане неповратна и со мали реални можности за надоместување, освен преку можност за парично обештетување. Според тоа, Судот сметаше дека е потребна промена во судската пракса. Членот 6 би бил применлив кога правото кое е во прашање во главната постапка и во постапката за изрекување временна мерка е „граѓанско“ во рамки на значењето на членот 6 и кога за времената мерка би можело да се смета дека делотворно го одредува граѓанското право или обврска во прашање, без оглед на должината на времето кога таа била на сила. Меѓутоа, Судот прифати дека во исклучителни случаи можеби нема да биде можно да се почитуваат сите барања од членот 6. Иако независноста и непристрасноста на судот или на судијата останува неотуѓива заштитна мерка во таквите постапки, други процедурални мерки за заштита можат да важат само до степен кој е усогласен со природата и со целта на односната постапка за изрекување времената мерка. Во овој случај суштината на правото кое е во прашање во главната постапка се однесувало на користењето на имотните права од страна на соседите и според тоа, се однесува на право со „граѓански“ карактер. Цел на времената мерка била да се утврди истото право како право што било оспорувано во главната постапка и таа веднаш стапила на сила. Затоа членот 6 можел да се примени.

Заклучок: прелиминарните приговори се отфрлаат (единаесет наспроти шест гласови).

Исклучени од примената на членот 6:

- Даночни постапки - *Ферадини против Италија* [ГСС], § 29 (*Ferrazzini v. Italy* [GC])
- Имиграциски постапки – *Мааоуиа против Франција* [ГСС], § 38 (*Maouia v. France* [GC])
- Спорови со државни службеници (кои ја вршат државната функција) *Сукут против Турција* (*Suküt v. Turkey* (dec.))
- Политички права – *Пјер-Блох против Франција*, § 50 (*Pierre-Bloch v. France*)

Кривично обвинение

Поенти што треба да се нагласат

- причина за користење на автономен концепт (да се избегне намерно исклучување од страна на државите на одредени дела од кривичната сфера, за да се спречи примената на членот 6)
- референци од судската пракса само како дополнителна информација, нема

потреба да се даваат во текот на презентацијата

- критериумите воспоставени во случајот на *Енгел против Холандија (Engel v. The Netherlands)*

Поимот 'кривично обвинение' исто така е автономен концепт и неговото разгледување од Судот за да се утврди дали постапката потпаѓа под кривичниот аспект на членот 6 ги следи критериумите од „Енгел“ (*Engel and Others v. The Netherlands*, §§ 82-83)

(1) класификација во домашното право:

Доколку домашното право го класификува делото како кривично -> одлучувачко за Судот; Судот ќе погледне пошироко од националната класификација и ќе ја испита материјалната реалност на постапката во прашање.

(2) природа на делото:

- правната норма во прашање – што се води исклучиво од одредена група или од општиот обврзувачки карактер
- постапките – спроведени од јавен орган со статутарни овластувања за спроведување
- правна норма –со цел да казни или одврати
- изрекување на некаква казна – во зависност од наодот за вина
- споредливи процедури – класифицирани во други земјите-членки на Совет на Европа

(3) сериозноста на казната која засегнатото лице ризикува да ја добие:

- со упатување на максималната потенцијална казна која ја предвидува релевантниот закон

Поенти што треба да се нагласат

- Критериумот упатува на санкцијата предвидена во закон, а не таа која реално му е изречена на жалителот
- Вториот и третиот критериум не се кумулативни, доколку еден е исполнет ќе се смета дека станува збор за кривично обвинение

(2) и (3) -> избор од двата, не се неопходно кумулативни

Меѓутоа кумулативниот пристап може да биде усвоен кога посебната анализа на секој критериум не овозможува да се постигне јасен заклучок што се однесува до постоењето на кривично обвинение.

Примери на постапки кои потпаѓаат под кривичниот аспект од членот 6:

Метод: бура од идеи

УПАТСТВА ЗА ОБУЧУВАЧОТ

Побарајте од слушателите да ви дадат примери од постапки за кои тие мислат дека ќе се квалификуваат како кривични согласно критериумите на ЕКЧП.

Откако ќе се соберат одредени примери, обезбедите краток преглед на тие што се дадени долу (изберете согласно времето што ви е на располагање и релевантноста за целната група).

Користете слајдови со примери во ППТ презентацијата.

Воени дисциплински постапки – *Енгелс и други против Холандија*

Дела против дисциплината во затвор – *Езех и Конорс против Обединетото Кралство* [ГСС], § 82 (*Ezeh and Connors v. the United Kingdom* [GC])

Управни прекршоци:

- сообраќајни прекршоци (парични казни/ограничувања за возење) – Луц против Германија, § 182 (*Lutz v. Germany*)

- помали прекршоци кои предизвикуваат непријатности или нарушување на мирот – *Николета Георге против Романија*, §§ 25-26 (*Nicoleta Gheorghe v. Romania*)

Пример - Николета Георге против Романија (*Nicoleta Gheorghe v. Romania*)

Врз основа на полициски извештај од мај 2004 година на жалителката ѝ било наложено да плати парична казна за вознемирување во блокот со станови каде што живеела, поради нарушување на јавниот ред и мир. Таа го оспорила полицискиот извештај пред основниот суд, кој ги одбил нејзините тврдења како непоткрепени. Потоа жалителката поднела жалба против таа пресуда, која била одбиена како неоснована од страна на Окружниот суд.

Право - член 6 § 1 - Допуштеност – Новиот критериум за недопуштеност на жалбите пред Судот, предвиден во членот 35 § 3 (б) од Конвенцијата не бил применлив, бидејќи било заклучено дека почитувањето на човековите права побарува разгледувањето на жалбата да продолжи и покрај висината на паричната казна (приближно 17 евра) поради која жалбата била поднесена. Во таа смисла, жалбата го покренала прашањето за применливоста на членот 6 во неговиот кривичен аспект за група кривични постапки во врска со помал прекршок на нарушување на мирот. Ова бил прв случај кој Судот бил повикан да го разгледа по измените во релевантното домашно право и на претходната домашна пракса за кои Судот претходно веќе утврдил дека биле спротивни на членот 6 заради тоа што не била обезбедена доволна заштита, особено по однос на почитувањето на презумпцијата на невиност. Одлуката на Судот по ова принципиелно прашање би им обезбедила на домашните судови насоки по однос на опсегот на гаранциите кои треба да се обезбедат на домашно ниво за лицата кои сториле прекршоци со нарушување на јавниот ред и мир. Што се однесува до применливоста, општата природа на законската одредба што била прекршена од жалителот и целта на изречената казна да одврати и казни биле доволни за да се покаже дека делото во прашање било од кривична природа за потребите на членот 6, а кој од тие причини можел да се

примени.

- прекршоци на законската регулатива за социјално осигурување (пропуст да се пријави вработување, и покрај скромната природа на изречената казна) –

Хусеин Туран против Турција, §§ 18-21 (*Hüseyin Turan v. Turkey*)

- управен прекршок (промовирање и дистрибуирање на материјал со етничка омраза, казниво со административна опомена и конфискација) – *Балсите-Лидеикиене против Литванија*, § 61 (*Balsytė-Lideikienė v. Lithuania*)

Политички прашања:

- изборни санкции – *Пјер-Блох против Франција*, §§ 53-60 (*Pierre-Bloch v. France*)

- распуштање на политички партии – *Рефах Партиси и други против Турција* (одл.) (*Refah Partisi and Others v. Turkey* (dec.))

- парламентарни анкетни комисии – *Монтера против Италија* (одл.) (*Montera v. Italy* (dec.))

- постапки за отповикување против претседателот на земјата за сериозна повреда на Уставот – *Паксас против Литванија* [ГСС], §§ 66-67 (*Paksas v. Lithuania*)

- постапки за лустрација (доколку постојат кривични аспекти: природата на делото – невестинито декларирање на соработка со службите – и природата и сериозноста на казната – забрана за вршење на одредени занимања на подолг период) – *Матијек против Полска* (одл.) (*Matyjek v. Poland* (dec.))

Различни фази на кривичните постапки, дополнителни постапки и последователни правни лекови:

- Претпретресна фаза – *Имбриоша против Швајцарија*, § 36 (*Imbrioscia v. Switzerland*)

- истрага – *Вера Фернандез-Хуидобро против Шпанија*, §§ 108-114 (*Vera Fernández-Huidobro v. Spain*)

- изрекување казна – *Филипс против Обединетото Кралство*, § 39 (*Phillips v. the United Kingdom*)

- вонредни правни лекови (преиспитување на правосилни пресуди, ревизии) – *Мефтах и други против Франција* [ГСС], § 40 (*Meftah and Others v. France* [GC])

- уставни постапки – *Гаст и Поп против Германија*, §§ 65-66 (*Gast and Popp v. Germany*)

- надзорни постапки за ревизија кои резултираат со измени во конечната пресуда – *Ванјан против Русија*, § 58 (*Vanyan v. Russia*)

Исклучени од примената на членот 6 § 1 (кривичен аспект):

Професионални дисциплински постапки – *Муле против Франција* (одл.) (*Moulet v. France* (dec.))

Постапки во врска со затворскиот систем – *Енеа против Италија* [ГСС], § 98 (*Enea v. Italy* [GC])

Постапки во врска со извршувањето на казните (примена на амнестија) – *Монкорне де Комон против Франција (одл.)* (*Montcornet de Caumont v. France* (dec.))

- постапки за помилување – *А. против Австрија (одл.)* (*A. v. Austria* (dec.))

- постапки за трансфер согласно Конвенцијата за трансфер на осудени лица – *Сабо против Шведска (одл.)* /*Буијен против Германија, §§ 40-45* (*Szabó v. Sweden* (dec.)/*Buijen v. Germany*)

- постапки на издавање авторизација од странска влада – спроведување на налог за конфискација од странски суд – *Сакоча против Австрија (одл.)* (*Saccoccia v. Austria* (dec.))

Домашни примери на случаи кои потпаѓаат во управна материја согласно домашното право, кои можеби би потпаднале под кривичниот аспект согласно критериумите на ЕКЧП.

Во домашниот систем постојат два типа на прекршочни постапки: 1) прекршоци во кои како своевиден орган на прогон се појавуваат органите на управата при што тие пред судовите играат своевидна „обвинителска улога“ и 2) прекршоци по кои директно одлучуваат органите на управата чишто одлуки потоа може да бидат оспорени во управен спор односно да подложат на управно-судска контрола. Во секој случај, двата типа на прекршочни постапки би требало да потпаѓаат под кривичниот аспект на членот 6.

Уште еден пример на управна постапка која би можела да се квалификува под кривичниот аспект на членот 6, би била постапката на оданочување во висина од 70% на непријавениот доход (види, Геровска-Попчевска [53249/08](#)). Предметот бил комунициран и притоа било покренато прашањето за применливост на членот 6 во неговиот кривично-правен аспект. Сепак, предметот бил избришен од листата на предмети на Судот бидејќи во меѓувреме домашната постапка била повторена и истата завршила во корист на апликантката: решението за оданочување било поништено, а одземените средства вратени на апликантката. Во такви околности Судот заклучил дека понатамошното разгледување на предметот е непотребно).

Забелешка: Европскиот суд лустрациската постапка ја категоризираше под граѓанскиот аспект на членот 6 и покрај одредени карактеристики што оваа постапка ја прават слична или блиска до кривичната материја (види Ивановски [29908/11](#) и Карајанов [2229/15](#)). Во домашниот систем овие постапки беа подведувани под управното право со оглед на тоа што Комисијата за верификација на факти (лустрациската комисија) е управен

орган чишто решенија се оспоруваа со тужба во управен спор пред Управниот суд. Овој факт, во комбинација со исходот од кривичната пријава покрената од лустрациската комисија против апликантот во предметот Ивановски (кривичната пријава била отфрлена од страна на обвинителството) резултираше со тоа да преовлада заклучокот дека овие постапки потпаѓаат под граѓанскиот аспект на член 6.

Чекор 2 – Пристап до суд

50 минути (+ 10' национален контекст)

Методи: кратка презентација (20'), студија на случај (15')

УПАТСТВА ЗА ОБУЧУВАЧОТ

- Користете едноставна презентација (Права поврзани со правичното судење 1) – истакнати за време на презентацијата и поделени на слушателите во форма отпечатен материјал
- Користете ги белешките за поддршка кои се дадени долу заради обезбедување на дополнителни информации за секој слајд
- Користете ги Водичите од судската пракса на ЕСЧП во однос на членот 6 за да им се обезбедат дополнителни информации на слушателите во текот на презентацијата/дискусиите
- Со оглед дека најголемиот број проблеми произлегуваат во однос на граѓанскиот аспект, овој дел е поразвиен, но на крајот од делот можете да ги најдете референците за случаите што се однесуваат на кривичниот аспект.

Граѓански постапки

Судскиот правен лек треба да биде делотворен и да им овозможи на жалителите да ги остварат своите граѓански права. Пристап до судот значи право на покренување постапки, но исто така и право спорот да биде разрешен од страна на суд. Меѓутоа ова може да подложи на ограничувања (без да ѝ се наштети на суштината): судски трошоци, рокови, процедурални пречки. Ограничувањата имплицираат постоење на легитимна цел и разумен однос на пропорционалност меѓу искористените средства и целта што се сака да се постигне.

Примери:

- легитимни ограничувања:

- рокови за застарување на случајот – *Стабингс и други против Обединетото Кралство*, §§ 51-52 (*Stubbings and Others v. The United Kingdom*)
- гаранции за исплата на трошоци – *Толстој Милословски против Обединетото Кралство*, §§ 62-67 (*Tolstoy Miloslavsky v. the United Kingdom*)

- правен застапник – *Р.П. и други против Обединетото Кралство*, §§ 63-67 (*R.P. and Others v. the United Kingdom*)

Откажувањата од правото на пристап до суд се чести во граѓанските работи (на пр. арбитражни клаузули) и не се спротивни на членот 6 како такви. Тие се дозволени кога се прават слободно и недвосмислено.

Правна помош – не постои обврска за обезбедување на бесплатна правна помош за секој спор за „граѓанско право“, туку само кога ќе се докаже дека помошта е од суштинска важност за делотворен пристап до судот. Треба да се изнесат причините за одбивање на правна помош и внимателно да се разгледаат барањата. Недостатоците во системот за правна помош ги лишуваат поединците од „практичен и делотворен“ пристап до суд на кој имаат право.

Примери поврзани со пристап до суд во кривични постапки:

- Парламентарен имунитет – *Карт против Турција* [ГСС], § 90 (*Kart v. Turkey* [GC])
- Процедурални правила – *Лабергер против Франција* (*Labergère v. France*)
- Барање за спроведување на претходна одлука – *Омар против Франција* (*Omar v. France*)

Национален контекст

Во домашниот правен систем, правото на пристап до суд е утврдено во Законот за судовите (системски закон кој се носи со двотретинско мнозинство). Членот 5 од овој Закон предвидува дека судовите ги штитат слободите и правата на човекот и граѓанинот и правата на другите правни субјекти доколку тоа според Уставот не е во надлежност на Уставниот суд. Законот во членот 6 предвидува дека секој има еднакво право на пристап до суд за заштита на неговите права и правни интереси како и тоа дека пристапот до суд никому нема да му биде ограничен заради недостиг на материјални средства. Членот 8 пропишува дека судовите може да се прогласат за ненадлежни само кога со закон изрично е предвидена надлежност за решавање на конкретно барање на друг државен орган. Судовите не може да отфрлат барање со образложение дека постои правна празнина и должни се да одлучуваат по него, со повикување на општите начела на правото.

Исто така, потребно е да се истакне дека и Законот за бесплатна правна помош предвидува дека неговата цел е да се обезбеди еднаков пристап на граѓаните до институциите на системот, согласно начелото на еднаков пристап до правдата (член 2 од Законот).

Примери од домашните предмети пред ЕСЧП

Демерџиева и др. [19315/06](#) – барањето за вонредно преиспитување на правосилна пресуда од страна на Врховниот суд било отфрлено по грешка. Имено, на Врховниот суд не му биле доставени сите списи во предметот вклучително и повратниците од кои можел да се види точниот датум на достава на последната пресуда од апелациониот суд до жалителите кои се наоѓале во затворска установа. Барањето било отфрлено како ненавремено, а неговото неразгледување по меритум во дадените околности резултирало со повреда на чл. 6 односно на пристапот до суд.

Борис Стојановски [41916/04](#) – предметот се однесува на кривична постапка покрената од страна на жалителот во врска со телесни повреди коишто ги здобил во тепачка. Десеттина години по инцидентот и неколку години откако жалителот го истакнал своето имотно-правно побарување во рамките на оспорената кривична постапка, кривичниот суд ја запрел постапката поради застареност на кривичното гонење и притоа го упатил жалителот да поведе нова, граѓанска постапка во врска со отштетното побарување. Европскиот суд нашол повреда на членот 6 (пристап до суд) заради протекот на подолг временски период како и поради тоа што во граѓанската постапка на која жалителот бил упатен и онака судот ќе бил врзан со исходот на кривичната постапка.

Фетаовски [10649/03](#) – жалбата на жалителот била отфрлена како ненавремена иако тој поседувал копија од жалбата печатирана со датумот на нејзиното изјавување што пак докажувало дека истата била навремено поднесена. Апелациониот суд во неколку наврати административно ги враќал списите на предметот со напомена до првостепениот суд да се утврди точниот датум кога била изјавена жалбата од страна на жалителот. На крајот жалбата била отфрлена како ненавремена пред се земајќи го предвид датумот заведен во деловодната книга на судот. Тоа што судовите не ја разгледале жалбата во нејзината суштина а притоа не дале ниту издржано образложение за отфрлањето, резултирало со повреда на правото на пристап до суд.

Спасовски [45150/05](#) – предметот се однесува на отштетно побарување за повреди предизвикани од акти на насилство и терор при што тужени биле и државата и локалната самоуправа. Тужбеното барање било усвоено во однос на државата, а одбиено по однос на општината. По жалбата која била поднесена од страна на државата (државното правобранителство) тужбеното побарување против државата било одбиено со оглед на наодот на судовите

дека одговорна за штетата е всушност локалната самоуправа. Сепак, одбивањето на тужбеното барање против општината како необжалено веќе било правосилно решено. Со оглед на крајниот исход на постапката, Европскиот суд заклучил дека суштината на тужбеното барање на жалителот всушност никогаш не било мериторно одлучено што пак значело повреда на правото на пристап на суд.

Ивановски [29908/11](#) – предметот се однесува на лустрациска постапка. Управниот суд ја разгледал тужбата за управен спор на жалителот и навлегол во нејзино мериторно одлучување поради што Европскиот суд заклучил дека нема повреда по однос на жалбениот навод за повреда на правото на пристап до суд.

За да се добие целата слика за конкретниот предмет, потребно е да се разгледа и приговорот на Владата за неисцрпување на правните лекови.

Петковски [27736/03](#) – предметот се однесува на граѓанска постапка за поништување на статутарна одлука на земјоделска задруга. Спорот траел повеќе од 10 години и по бројни враќања од повисоките судови, тужбеното барање на жалителите било конечно отфрлено бидејќи, со оглед на законските промени, општествената и задржната сопственост била згасната и повеќе не била предмет на судска заштита. Со оглед на тоа што не било дадено соодветно образложение зошто на судовите им требало толку многу време за да дојдат до таквиот заклучок, најдена е повреда на правото на пристап до суд.

Центар за развој на аналитичка психологија [29545/10](#) и [32961/10](#) – компанијата-жалител (во тоа време, психијатриска ординација), непосредно по поднесување на тужба против Фондот за здравствено осигурување била подложна на вонреден инспекциски надзор во кој ѝ било наложено да се пререгистрира за да го усогласи своето работење со законските измени. При пререгирањето, ѝ бил доделен и нов единствен даночен број. Со оглед на различниот даночен број, домашните судови ги одбиле тужбените барања поради недостаток на активна легитимација (наводно немало поврзаност помеѓу психијатриската ординација која била иницијалниот тужител и новорегистрираниот субјект односно компанијата-апликант). Ваквиот исход резултирал со де факто отсуство на одлука со која мериторно се решава по барањето на компанијата-жалител, а поради ваквиот екцесивен формализам утврдена е повреда на правото на пристап до суд.

Комунициран предмет: Васков и Караџа [79037/12](#) (прашање за пристап до Врховен суд, ревизијата отфрлена заради вредноста на спорот којшто се

однесувал за сопственост врз хотел Бристол).

СТУДИЈА НА СЛУЧАЈ

15 минути

УПАТСТВА ЗА ОБУЧУВАЧОТ

- Поделете им ги фактите за случајот на слушателите – фактите за случајот можете да ги најдете во Прилогот 1 – Материјали за печатење
- Побарајте од нив да го прочитаат случајот и да работат во парови и да поразговараат за можните исходи и критериуми што ќе се користат
- Побарајте од слушателите да се фокусираат само на судскиот аспект и да одговорат на следниве прашања: Согласно ЕКЧП дали имало пречки во пристапот до суд за жалителот? Зошто/Зошто не? Што мислите, каква е важноста на одредбите од домашното право во оваа ситуација?
- Дискусија за критериумите што се релевантни за анализата и претставете ги заклучоците за случајот (Станев против Бугарија)

Студија на случај

Во 2000, по барање на двајца роднини, жалителот од страна на домашниот суд бил прогласен за делумно деловно неспособен, заради тоа што страдал од шизофренија. Во 2002 жалителот бил ставен под делумно старателство против своја волја и бил примен во социјална установа за грижа за лица со ментални нарушувања, во близина на едно село на одалечена планинска локација. По своите официјални посети во 2003 и 2004, Европскиот комитет за спречување на тортура и нечовечко или понижувачко постапување или казнување (КСТ) заклучил дека условите во установата можело да се смета дека достигнувале ниво на нечовечко и понижувачко постапување. Во 2004 и 2005 жалителот, преку својот адвокат, побарал од јавниот обвинител и градоначалникот да поведат постапка за негово ослободување од делумното старателство, но неговите барања биле отфрлени. И неговиот старател одбил да постапи, сметајќи дека установата за социјална грижа за него била најсоодветното место за живеење, бидејќи тој немал средства за самостоен живот. Во 2006, по иницијатива на неговиот адвокат, жалителот бил прегледан од независен психијатар, кој заклучил дека дијагнозата шизофренија била неточна, а дека жалителот имал тенденција на прекумерно консумирање алкохол, а симптомите на двете состојби можеле да се измешаат, така што тој бил способен за реинтеграција во општеството и дека неговиот престој во установата за социјална заштита бил многу штетен по неговото здравје.

Правна анализа (неа ќе ја има само обучувачот):

Член 6 § 1: Жалителот не бил во можност да побара да му се врати статусот на деловно способно лице, освен преку својот старател или лицата наведени во членот 277 од Законот за граѓанска постапка. Домашното право не правело разлика меѓу оние кои се целосно деловно неспособни и оние кои се само делумно деловно неспособни, и не пропишувало никаква можност за автоматско периодично ревидирање дали основата за ставање на лицето под старателство била сè уште валидна. Понатаму, во случајот на жалителот, односната мерка не била ограничена по времетраење. Иако правото на пристап до суд не е апсолутно и ограничувањата на процедуралните права на едно лице може да се оправдани, дури и кога лицето е само делумно деловно неспособно, правото да се побара од судот да го ревидира прогласувањето за деловна неспособност е едно од најважните права за засегнатите лица. Од ова следи дека тие лица треба, во принцип, во оваа сфера да уживаат директен пристап до суд. Сепак, државата има слобода да ја определи постапката преку којашто ќе се реализира ваквиот директен пристап. Истовремено, не би било некомпатибилно со членот 6 доколку националното законодавство пропише одредени ограничувања на пристапот до судот во оваа сфера, со единствена цел да обезбеди судовите да не се затрупани со прекумерни и очигледно неосновани жалби. Сепак, се чини јасно дека овој проблем би можел да се реши со други, помалку рестриктивни мерки отколку автоматското ускратување на директен пристап, на пример, преку ограничување на тоа колку често може да се поднесуваат вакви барања или преку воведување систем за претходно испитување на нивната допуштеност врз основа на досието. Покрај ова, сега и на европско ниво постои тренд на овозможување директен пристап до суд за лицата со одземена деловна способност, за да бараат враќање на статусот на деловно способни. Меѓународните инструменти за заштита на лицата со ментални нарушувања, исто така, придаваат сè поголема важност на тоа ним да им се даде колку што е можно поголема правна автономија. Членот 6 § 1 треба да се толкува така што во принцип да гарантира дека секој кој е прогласен за делумно деловно неспособен, како што бил случајот со жалителот, да има директен пристап до суд за да бара поврат на својата деловна способност. Директниот пристап од тој вид не е гарантиран со доволен степен на извесност од страна на релевантното бугарско законодавство.

Заклучок: повреда (едногласно).

Чекор 3 - Институционални услови

 35 минути (+ 10' национален контекст)

Структура:

- Суд
- Воспоставен со закон

- Независност и непристрасност

Со закон воспоставен суд

Поенти што треба да се нагласат

Потсетете ги слушателите на мотивот за примената на принципот на автономен концепт од страна на Судот.

Дајте преглед на случајот на Коеме со фокус на објаснувањето во врска со прашањето на 'со закон воспоставен суд' – види долу резиме за случајот.

Автономен концепт (суштинска смисла на терминот)

Судска функција:

- капацитет да ги утврди прашањата што се во негова надлежност врз основа на владеењето на правото и после постапките спроведени на пропишаниот начин.

- надлежност да носи обврзувачки одлуки

Финдли против Обединетото Кралство, § 77 (Findlay v. the United Kingdom)

„со закон воспоставен “ – Цел: да се обезбеди дека организацијата на судскиот систем не зависи од дискреционото право на извршната власт туку е

регулирана со закон кој произлегува од Парламентот – *Коеме и други против Белгија, § 98 (Coëme and Others v. Belgium)*

Коеме и други против Белгија (Coëme and Others v. Belgium - 32492/96, 32547/96, 32548/96 et al. - пресуда 22.6.2000)

Член 6-1 – Со закон воспоставен суд – Кривична постапка

Посебна процедура за министрите пред Касациониот суд применета за други: повреда.

Факти: Во 1989 година била започната кривична постапка против г-динот Жаву кој бил осомничен за измама и корупција во периодот меѓу 1981 и 1989 година, кога го водел здружението „И“, чии активности вклучувале спроведување на истражувања на пазарот и анкети за испитување на мислењето. За време на судската истрага биле сослушани г-динот Жаву и г-динот Сталпорт. Во 1994 година обвинителството побарало Долниот дом да му го одземе парламентарниот имунитет на г-динот Коеме, бидејќи тој бил вмешан во некои од нелегалните активности на здружението, додека бил на позиција на министер. Согласно членот 103 од Уставот за судските постапки против министри, Долниот дом одлучил дека г-динот Коеме требало да биде гонет пред Касациониот суд во полн состав, што согласно тој член бил единствениот суд надлежен да води судска постапка против министер. Со другите жалители било постапено согласно истата процедура, пред Касациониот суд, врз основа на принципот на поврзани дела кој бил уреден во Законот за кривична постапка, иако ниеден од нив не бил министер. На претресот пред Касациониот суд на 5 февруари

1996 година, било најавено дека постапката што требала да следи би била обична кривична постапка. На 12 февруари 1996 година времена пресуда била изречена, во која Касациониот суд се изјаснил дека случајот бил соодветно изнесен пред него и дека тој имал јурисдикција да одлучува по него; во истата пресуда судот изјавил дека правилата со кои се уредува обичната кривична постапка би се примениле само во делот во кој биле компатибилни со одредбите кои ја уредувале постапката пред Касациониот суд кога тој заседавал во полн состав. Касациониот суд исто така одбил да побара од Управниот суд да донесе претходна пресуда по две прашања поднесени од двајца од жалители, едно во врска со начелото на поврзани дела што произлегувало од Законот за кривична постапка и се однесувало на итните постапки, а другото се однесувало на примената во тие постапките на новиот закон, Законот од 24 декември 1993, што го продложил период за застареност од три на пет години за гонење на прекршоци (délits). Касациониот суд ја изрекол својата пресуда на 5 април 1996 во која ги прогласил жалителите за виновни и изрекол различни казни.

Право: Член 6: (...)

(б) Состојбата со другите жалители: Жалителите повторно истакнале дека ниту Уставот ниту законот не му давале надлежност на Касациониот суд во кривични постапки против други лица освен министер. Иако членот 103 од Уставот предвидувал, во вонредни ситуации, на министрите да им суди Касациониот суд, немало одредба согласно која неговата јурисдикција можела да се прошири на други обвинети лица освен министри во однос на дела поврзани со оние за кои биле обвинети министрите. Иако примената на правилата за поврзани дела утврдени во Законот за кривична постапка била предвидлива во контекст на научната мисла и судската пракса, тие индикации не можеле да го оправдаат заклучокот во овој случај дека правилото за поврзаност било предвидено со закон, особено имајќи предвид дека Касациониот суд, врховен судски орган, одлучил дека повикувањето на лица кои никогаш не биле на министерска позиција се засновало на членот 103 од Уставот, а не на Законот за кривична постапка или Законот за судови. Бидејќи било утврдено дека правилото за поврзаност не било предвидено со закон, Касациониот суд не можел да се смета како со закон воспоставен судски орган за да им суди на четворицата жалители.

Заклучок: повреда (едногласно).

Во домашниот правен систем, постојат тела/институции кои не се дел од стандардната правосудна структура, но за кои било утврдено дека членот 6 е применлив во постапката пред нив. Такви се примерите со Судскиот совет во постапката за разрешување на судии (види, на пример, во предметот Митриновски [6899/12](#)), Комисијата за верификација на факти во лустрациската постапка (Ивановски [6899/12](#) и Карајанов 2229/15) или Уставниот суд во постапката по барањата за заштита на правата (Селмани и останатите 67259/14).

Прашања за дискусија:

Дали постојните: Државна комисија за одлучување во управна постапка и постапка од работен однос во втор степен и Државна комисија за одлучување во втор степен во областа на инспекцискиот надзор и прекршочната постапка ги исполнуваат критериумите за да се сметаат за „трибунал“ во смисла на членот 6?

Имено, овие комисији: 1) се воспоставени со закон, 2) нивните членови се назначени од Собранието со фиксно дефиниран мандат, 3) имаат надлежност да носат правно-обврзувачки одлуки, 4) имаат полна надлежност врз правото и фактите, 5) решаваат граѓански права и обврски.

Дали има други тела/институции коишто би можеле да се сметаат за „трибунал“ во смисла на членот 6, а кои не се дел од стандардната правосудна структура?

Независност и непристрасност

УПАТСТВА ЗА ОБУЧУВАЧОТ

- Поделете ги слушателите во неколку групи (до 4 во секоја група)
- на слушателите дајте им ги фактите за случајот
- Дајте им време да прочитаат и да дискутираат за можниот исход и побарајте од нив да ги напишат главните заклучоци на лист хартија, заедно со главните елементи кои ги зеле предвид во текот на анализата; објаснете им дека ќе мора да пишуваат читко за другата група да може да ги прочита и разбере нивните заклучоци – дајте им 15 минути
- Соберете ги листовите и заменете ги меѓу групите; побарајте од нив да ги прочитаат листовите што ги добиле и да ги презентираат ставовите на другата група
- На крајот резимирајте ги главните елемент кои треба да ги запомнат, начелата кои се применуваат
- Дајте им го името на случајот и заклучоците на ЕКЧП: *Киприану против Кипар [ГС] - 73797/01 (Kyprianou v. Cyprus)*
Бранител бил осуден за непочитување на судот од истите судии пред кои се случило непочитувањето а во врска со употребата на тешки зборови од страна на судиите кои го осудиле: повреда.

Студија на случај

Жалителот, во својство на адвокат на одбраната за време на судење за убиство пред Поротен суд, бил прекинат од судот додека вкрстено испрашувал сведок на обвинителството. Тој се изнервирал и побарал дозвола да се повлече од случајот, но бидејќи не добил дозвола, тој реагирал со тврдења дека за време на вкрстеното испитување членови на судот си разговарале меѓу себе и си испраќале писменца („ravasakia“ - што меѓу другото може да значи мали тајни писменца/белешки или

љубовни писма и пораки со непријатна содржина). Судиите изјавиле дека биле „длабоко навредени“ „како личности“; не можеле да „се сетат на некоја друга прилика на такво изречно и неприфатливо непочитување на судот од некое лице, а најмалку од страна на адвокат“; и дека „доколку реакцијата на судот не е итна и драстична, ... правдата ќе претрпи катастрофален удар“. Тие на жалителот му дале избор, или да остане на она што го кажал и да изнесе причини зошто не требало да му се изрече казна или да го повлече кажаното. Бидејќи жалителот не го направил ни едното ни другото, судот одлучил дека тој го навредил судот и го осудил со пет дена казна затвор, која требала да се спроведе веднаш, што судот сметал дека бил „единствениот соодветен одговор“ бидејќи „несоодветна реакција од страна на правниот и цивилизиран поредок, како што е изразено од судовите, би значело прифаќање на урнисувањето на авторитетот на судовите“. Жалителот ја одлежал затворската казна, иако всушност бил пуштен порано во согласност со релевантните законски прописи. Неговата жалба била одбиена од Врховниот суд.

Анализа на случајот (неа ќе ја има само обучувачот)

Право: Член 6(1) – Оваа жалба се однесува на функционален пропуст во текот на релевантната постапка. Случајот на жалителот се однесувал на непочитување на судот, упатено кон судиите лично. Тие биле директен предмет на неговите критики во однос на начинот на кој тие ја воделе постапката. Истите судии потоа одлучиле да го гонат, судење по прашањата што произлегле од неговото однесување, ја утврдиле неговата вина и му изрекле казна (затвор). Во таква ситуација мешањето на улогите меѓу жалителот, сведокот, обвинителот и судијата очигледно би можело да поттикне објективно оправдани стравови во однос на сообразноста на постапките во рамки на утврдениот принцип дека никој не треба да биде судија во сопствениот случај и, последователно, за непристрасноста на судиите. Соодветно на тоа, непристрасноста на Поротниот суд се покажала дека била подложна на сомнеж и стравовите на жалителот во таа насока би можеле да се сметаат за објективно оправдани.

Што се однесува до тврдењата на жалителот дека засегнатите судии дејствувале со лична пристрасност, Судот забележал дека судиите во својата одлука да го казнат жалителот признале дека тие биле „длабоко навредени“ „како личности“ од жалителот. Таа изјава сама по себе покажала дека судиите лично биле навредени од зборовите и однесувањето на жалителот и укажале на лична вмешаност. Дополнително, тешките зборови што ги употребиле судиите во својата одлука пренесувале чувство на индигнација и шок кои биле спротивни на дистанцираниот пристап што се очекува во судските одлуки. Судиите продолжиле со изрекување на казна од пет дена затвор, која станала правосилна веднаш, за што сметале дека бил „единствениот соодветен одговор“ на она што се случило. Дополнително, судиите на почетокот на својата дискусија со жалителот го изразиле своето мислење дека сметале дека

тој е виновен за кривично дело непочитување на судот. Откако одлучиле дека го извршил гореспоменатото дело тие му дале избор, или да остане на она што го кажал и да изнесе причини зошто не треба да му се изрече казна или да го повлече кажаното. Иако нема сомнеж дека судиите биле загрижени за заштитата на правдата и интегритетот на судството и од тие причини почувствувале дека е соодветно да се иницира постапката во прашање, тие не успеале да се одалечат доволно од ситуацијата. Таквиот заклучок бил зајакнат од брзината со која била спроведена постапката и колку кратки биле размените меѓу судиите и жалителот. Во таков контекст и со оглед особено на различни елементи од личното однесување на судиите ако се земат заедно, сомнежот на жалителот во непристрасноста на Поротниот суд бил оправдан и во однос на ова прашање. Бидејќи Врховниот суд одбил да ја поништи одлуката на понискиот суд грешката во овој случај не била отстранета. Заклучок: повреда (едногласно).

Поенти што треба да се нагласат

Објаснете ги двата теста и споменете дека субјективниот е потешок да се докаже. Упатете на фокусот на образложението на Судот во Киприану за кое се дискутираше претходно, во наодот дека националните судии не биле непристрасни кога одлучиле да го осудат жалителот за непочитување на судот.

„Независен“ се однесува виз-а-ви другите власти (извршната, законодавната).

Критериуми:

- начинот на назначување на неговите членови, времетраењето на нивниот мандат;
- постоењето на гаранции за заштита од надворешен притисок;
- дали органот дава впечаток на независност

„Непристрасен“:

- субјективен тест (лично убедување и однесување на одреден судија – лични предрасуди или фаворизирање во даден случај); лична непристрасност – која се прифаќа додека не се докаже спротивното;
- објективен тест (дали самиот суд и неговиот состав понудиле доволно гаранции да се отстрани каков било легитимен сомнеж); главно се однесува на хиерархиски или други врски меѓу судијата и други лица инволвирани во постапките.

Преглед на националниот контекст

Домашното право е доволно развиено и флексибилно за да ги инкорпорира и да

овозвозможи практична примена на стандардите на ЕКЧП по однос на судската непристрасност и независност.

Правосудството и неговата независност се уставно позиционирани и заштитени: судиите се со траен мандат, судството е финансиски автономно, а неговото функционирање се менаџира од страна на Судски совет којшто е надлежен за именување, разрешување и распоредувањето на судиите, оценка на работата на судиите, регулирање на судската функција/професија итн. Слична институционална поставеност е предвидена и за јавно-обвинителската функција.

Во практична смисла, процесното законодавство предвидува основи за изземање на судија, како што е тоа поконкретно предвидено со член 33 од ЗКП и член 64 од ЗПП. Овие основи за изземање примарно ја адресираат т.н. субјективна (не)пристрасност: личните (семејни) врски со една од странките или некаков друг интерес за исходот на предметот. Но постои и основот „други околности“ кои би можеле да ја доведат во прашање непристрасноста на судијата. Овие одредби се мутатис мутандис применливи и за останатите инволвирани во постапките: судии-поротници, вештаци, обвинители.

Законодавството исто така предвидува можност одреден предмет да биде отстапен од еден суд на друг доколку за тоа постојат „правни и стварни причини“ (како што е наведено во член 27 од ЗКП) или пак „важни причини“ (како што е наведено во член 61 од ЗПП). Во ваквите ситуации всушност станува збор за т.н. пренесена месна надлежност. Притоа, треба да се забележи дека во кривична постапка за пренесување на надлежноста по барање на судијата одлучува непосредно повисокиот суд, а во граѓанска постапка за ова прашање одлучува Врховниот суд по барање на странките. Во врска со ова, види во предметот Митров (подолу).

Слични основи како оние за изземање на судиите се исто така предвидени и во Законот за општата управна постапка (член 25) кој пак се применува на управните постапки пред државните органи како и пред државните второстепени комисији. Потребно е да се забележи дека основот „други околности“ не е предвиден во овој Закон, но сепак законските одредби се чинат доволно разработени и детални за да ги опфатат различните можни ситуации.

Домашни предмети пред Европскиот суд, во врска со судската непристрасност и независност

Митриновски [6899/12](#) (како и останатите предмети поврзани со разрешувањето на судиите) - иницијаторот на постапката за разрешување е дел од Судскиот совет којшто одлучувал по предлогот за разрешување на жалителот.

Митров [45959/09](#) – кривична постапка заради тешка сообраќајна несреќа со смртни последици. Кривичната постапка против жалителот била спроведена во основниот суд каде мајката на жртвата од сообраќајката била судија и блиска колешка со судиите кои биле инволвирани во постапката, поради што Европскиот суд наоѓа

повреда.

Николов [41195/02](#) – недостаток на субјективна непристрасност поради вработувањето на сопругата на судијата во компанија која била спротивна страна на апликантот во оспорената граѓанска постапка.

Бајалциев [4650/06](#) – истиот судија бил во два наврати инволвиран во одлучувањето по предметот на апликантот, еднаш како претседател на советот во Апелациониот суд а потоа како член на советот по истиот предмет во Врховниот суд. Во врска со ова, види Квп.бр. 30/2006 и Рев.бр. 1080/2006. (Збирка на Врховниот суд, достапна [тука](#)).

Кочевски [36309/10](#) – одлука за отфрлање заради очигледна неоснованост. Во предметот станува збор за кривична постапка во која му се судело на жалителот во врска со стечајот и приватизацијата на компанија која имала деловни односи и побарувања кон друга компанија. Другата компанија била во сопственост на вонбрачниот партнер на судечкиот судија во оспорената кривична постапка.

Чекор 4 - Процедурални услови

 2 ч 15 мин (+ 45' национален контекст)

Правичност

 1 ч 10 минути

Методи: водена дискусија, хипотетички ситуации, студии на случај, анализа на случајот

УПАТСТВА ЗА ОБУЧУВАЧОТ

- *Прашајте ги слушателите кој аспект го сметаат за најважен: процедуралната правичност или правичноста на исходот?*
- *Замолете ги тие што ќе одговорат да објаснат зошто избрале така*
- *Прашајте ги за кои сметаат дека се заштитени со членот 6 § 1 и зошто*
- *Водете ги дискусиите врз основа на информациите што ви се обезбедени долу и нагласете ги главните принципи кои треба да ги запомнат*

Поенти што треба да се нагласат

Објаснете ја разликата меѓу процедуралната правичност (опфатена со членот 6) и материјалната правичност (поврзана со исходот во домашниот случај и која по правило не е опфатена со мандатот за надзор на Судот; овие прашања што се однесуваат на заклучоците на домашните судови ќе бидат испитани од страна на Судот само во случај на изразена своеволност, во спротивно Судот не може да ја преземе улогата на 'четврта инстанца').

Фокусирајте се на тоа да се разбере што претставува 'контрадикторна' расправа од позиција на ЕКЧП.

„Процедуралната“ правичност = контрадикторност во постапката (секоја страна – разумна можност да го претстави својот случај во услови во кои таа не е ставена во значително полоша позиција во однос на спротивставената страна; сослушани се изјаснувањата, страните биле еднакви пред судовите) – *Климентјев против Русија*, § 95 (*Klimentyev v. Russia*).

Желбата да се заштеди време и да се забрзаат постапките не оправдува непочитување на така суштински принцип како што е правото на контрадикторност во постапката – *Нидерост-Хубер против Швајцарија*, § 30 (*Nideröst-Huber v. Switzerland*)

Принципот на контрадикторност во постапката:

Можноста за страните да знаат и да коментираат за сите изведени докази или поднесени забелешки, дури и од независен член на националната правна служба со цел да влијае на одлуката на судот – *Руиз-Матеос против Шпанија*, § 63 (*Ruiz-Mateos v. Spain*)

Не е апсолутен, неговиот опсег може да зависи од посебните одлики на случајот во прашање *Худакова и други против Словачка*, §§ 26-27 (*Hudakova and others v. Slovakia*)

При судења на кривични случаи, контрадикторноста на главниот претрес – можност да се знае или да се коментира за поднесените забелешки и изведените докази од страна на другата страна + обвинителството да им ги обелодени на одбраната сите материјални докази што ги поседуваат во корист и против обвинетиот – *Роу и Дејвис против Обединетото Кралство* [ГСС], § 60 (*Rowe and Davis v. the United Kingdom* [GC])

Правичност – Еднаквост на оружјето

Еднаквост на оружјето = правична рамнотежа постигната меѓу страните, а се однесува подеднакво и на кривичните и на граѓанските случаи - *Дамбо Бехеер Б.В. против Холандија*, § 33 (*Dombo Beheer B.V. v. the Netherlands*)

Недопуштено е за една страна да достави поднесоци до суд без за истите да е информирана другата и таа да нема можност да коментира – *АПЕХ Улдозотеинек Совечиге и други против Унгарија*, §42 (*АПЕХ Üldözötteinek Szövetsége and Others v. Hungary*)

Доколку за поднесените забелешки не се информирани ниедна од страните – нема повреда на еднаквоста на оружјето како таква, туку на севкупната, општата правичност на постапката – *Нидерост-Хубер против Швајцарија*, §§ 23-24 (*Nideröst-Huber v. Switzerland*)

Правичност – Изведување на доказите

УПАТСТВА ЗА ОБУЧУВАЧОТ

- На слушателите дајте им кратки примери во врска со изведувањето на доказите (види долу хипотетички ситуации) и прашајте ги какво ќе биде влијанието врз постапките
- Замолете ги тие што ќе одговорат да објаснат зошто избрале така
- Водете ги дискусиите врз основа на информациите што ви се обезбедени долу и нагласете ги главните принципи кои треба да ги запомнат
- На крај, сумирајте ги главните принципи од граѓанските и кривичните постапки - погледнете ги главните поенти долу

Хипотетичка ситуација 1: Признание добиено со мачење се користи на судење за кривично дело заедно со други докази во поткрепа на обвинието.

Хипотетичка ситуација 2: Изјава на сведок добиена со мачење се користи на судење за кривично дело.

Хипотетичка ситуација 3: Материјални докази добиени со мачење се користат на судењето заедно со докази кои ги поткрепуваат истите.

Хипотетичка ситуација 4: Материјални докази добиени со понижувачко постапување се користат како единствени и пресудни докази.

Поенти што треба да се нагласат

Споменете ги големиот број ситуации со кои ЕСЧП морал да се справи во однос на овој аспект (изведување/администрирање на докази).

Појаснете го пристапот на ЕСЧП во врска со доказите добиени со прекршување на членови на Конвенцијата:

-изјави добиени со повреда на членот 3 (без разлика на степенот на сериозност) – доколку се употребат на судење ќе резултираат со повреда на членот 6

-Материјални (или т.н. реални) докази добиени со мачење – доколку се користат на судење, предизвикуваат повреда на членот 6

- Материјални (или т.н. реални) докази добиени со нечовечко и понижувачко постапување – доколку се користат на судење и се единствени или одлучувачки за утврдување на вина – тоа поттикнува повреда на членот 6

-Докази добиени со повреда на членот 8 –не значат автоматски повреда на членот 6 доколку се користат на судење

Намамување/поттикнување/наведување – дајте резиме на случајот на Тешеира де Кастро (Teixeira de Castro) како пример (погледнете ја листата со случаи) и нагласете ги елементите кои прават разлика меѓу тајни операции/инфилтрирање (прифатливи согласно членот 6) и намамување/поттикнување (што претставува повреда на членот 6).

Граѓански постапки:

Улогата на националните закони и судови:

- допуштеноста на доказите и начинот на кој треба да им се пристапи – *Гарсија Руиз против Шпанија* [ГСС], § 28 (*García Ruiz v. Spain* [GC])
- доказната вредност на доказите и товарот на докажување – *Тиман против Франција и Германија* (одл.) (*Tiemann v. France and Germany* (dec.))
- релевантноста на предложените докази – *Чентро Еуропа 7 С.р.л и Ди Стефано против Италија* [ГСС], §198 (*Centro Europa 7 S.r.l. and Di Stefano v. Italy* [GC])

Задачата на ЕСЧП согласно Конвенцијата е:

- да утврди дали постапките во целина биле правични, вклучително и начинот на кој биле собрани доказите – *Елшолц против Германија* [ГСС], § 66 (*Elsholz v. Germany* [GC])
- да утврди дали доказите биле претставени на таков начин на кој ќе се гарантира правично судење – *Блухер против Чешка*, § 65 (*Blucher v. the Czech Republic*)

Кривични постапки:

Во кривични судски постапки, изведувањето на докази мора да се направи во контекст на презумпцијата на невиност, при што товарот на докажување е кај обвинителството, кое мора да обезбеди докази кои се доволни да го осудат обвинетиот, а секој сомнеж да оди во корист на обвинетиот - *Барбера, Месеге и Хабардо против Шпанија*, §§ 76, 77 (*Barberà, Messegué and Jabardo v. Spain*).

- Право да се молчи и привилегија против самоинкриминација – *Саундерс против Обединетото Кралство*, § 60 (*Saunders v. the United Kingdom*)

- Докази добиени со повреда на правата од Конвенцијата – *Џало против Германија* (ГСС) (*Jalloh v. Germany* (GC))

- Намамување/поттикнување/наведување – *Тешеира де Кастро против Португалија* (*Teixeira de Castro v. Portugal*)

Улогата на националните закони и судови:

- допуштеноста на доказите и начинот на кој треба да им се пристапи – *Ласка и Лика против Албанија*, § 57 (*Laska and Lika v. Albania*)

- доказната вредност на доказите и товарот на докажување – *Хусеин и други против Азербејџан*, § 212 (*Huseyn and Others v. Azerbaijan*).

- Релевантноста на предложените докази – *Патсуриа против Грузија*, § 86 (*Patsuria v. Georgia*) задача на Европскиот суд согласно Конвенцијата – да се утврди дали постапките во нивната целина биле правични, вклучително и начинот на кој доказите биле собрани – *Кан против Обединетото Кралство*, § 34 (*Khan v. the United Kingdom*)

Преглед на националниот контекст 15 мин

Домашното процесно законодавство (ЗКП, ЗПП, ЗВП, ЗОУП и ЗУС) предвидува повеќе заштитни мерки кои обезбедуваат процедурална еднаквост и правичен третман на странките инволвирани во постапките. Сепак, има некои инхерентни, системски проблеми кои може да се идентификуваат од домашните предмети пред Европскиот суд:

- Присуство на обвинителот на седниците пред повисоките судови, во отсуство на обвинетиот кој заради зборот на законот не е автоматски поканет на седницата (предмети: Атанасов, Настеска, Ефтимов) – кривични постапки против жалителите кои биле ставени во нееднаква позиција со оглед на тоа што на обвинителството му е дадена предност со тоа што било единствена странка која го изнесувала случајот пред повисокиот суд (апелационен како и Врховниот). Нееднаквиот третман произлегува од законска одредба при што овој системски недостаток е утврдено дека е спротивен на принципот на еднаквост на оружјето. За жал овој системски проблем останува и со донесувањето на новиот ЗКП, како што може да се види во член 421 (3) во кој и понатаму опстојува различниот третман на обвинителството и на одбраната.
- Повикување на вештачење изработено во текот на истрагата од Министерството за внатрешни работи кое е исто така и орган на кривичниот прогон. Како што е утврдено во предметот Стоименов [17995/02](#), таквото вештачење не може да се смета за независно и неутрално и притоа би било повреда на начелото на процедурална еднаквост (еднаквост на оружјето) доколку жалителот нема можност ефективно да го оспори вештачењето од МВР со друго, алтернативно вештачење. На иста линија е и предметот Душко Ивановски [10718/05](#), каде исто така била утврдена повреда на членот 6 по оваа основа. *A contrario* во предметот Полетан и Азировиќ, иако имало слични сомнежи по однос на непристрасноста на вештачењето изработено од МВР, Европскиот суд сепак го прогласил таквиот жалбен навод за недопуштен како очигледно неоснован бидејќи жалителите имале можност да ги истакнат своите наводи, домашните судови детално ги анализирале и адресирале и притоа самите вештаци биле испитани во текот на постапката пред суд. На иста линија е и најновиот предмет по однос на оваа проблематика Зибири и останатите (одлука за отфрлање донесена од комитет од тројца судии).

Забелешка: како реакција на најдената повреда во предметот Стоименов, кривичниот оддел при Врховниот суд има донесено правно мислење согласно кое Европската конвенција и праксата на Европскиот суд непосредно се применуваат од страна на судовите. Во контекст на изработката независни вештачења, Врховниот суд во мислењето им посочил на судовите целосно да го почитуваат начелото на еднаквост на оружјето (средствата) во сите фази на постапката. Правното мислење може да се најде [тука](#).

- Недоставување на поднесоци во текот на постапката што пак оневозможува нивно ефективно оспорување. Предмети: Грозданоски [21510/03](#) (недоставување до жалителот на ревизија од спротивната страна и на БЗЗ од јавниот обвинител, изјавени против пресудите на пониските судови донесени во корист на жалителот) и Наумоски [25248/05](#) (недоставување на одговорот на спротивната страна на жалбата поднесена од жалителот).
- Во овој контекст потребно е да се спомнат и предметите кои се однесуваат на сослушување на сведоците: Пападакис, Трампевски, Дончев и Бургов, Полетан и Азировиќ (види подолу во Единица 4).

УПАТСТВА ЗА ОБУЧУВАЧОТ

- *Употребете ги студиите на случаи долу согласно времето што го имате на располагање и искористете ги оние за кои сметате дека се најсоодветни за потребите на слушателите. Има 3 опции од кои можете да изберете.*

СТУДИЈА НА СЛУЧАЈ ОПЦИЈА 1 – Изведување докази (анкета за испитување на мислењето)

УПАТСТВА ЗА ОБУЧУВАЧОТ

- *Поделете ги фактите за случајот на слушателите*
- *Замолете ги да го прочитаат случајот и да се стават во една од следниве ситуации: се согласувам со утврдување на повреда, не се согласувам со утврдување на повреда, неутрален*
- *За да ги групирате или замолете ги да се преместат во одреден дел од просторијата, однапред одреден за една од позициите или поделете ливчиња во боја и побарајте од нив да ги кренат тие што кореспондираат на нивниот став*
- *Прашајте ги оние што се согласуваат со утврдување на повреда да ги изнесат своите аргументи, потоа прашајте ги неутралните дали изградиле став*
- *Прашајте ги оние што не се согласуваат со утврдување на повреда да ги изнесат своите аргументи, потоа повторно прашајте ги неутралните, но овој пат од нив побарајте да објаснат поради што се неодлучни*
- *Дозволете им да дискутираат за спротивставените мислења*
- *Продолжете ја дискусијата со тоа што ќе ги водите да се фокусираат на главните елементи што се потребни за да дојдат до заклучок*
- *На крајот повторно проверете дали некои се премислиле и замолете ги да објаснат зошто ги смениле ставовите*
- *Резимирајте ги главните принципи и обезбедите референци за случаите со заклучокот од Судот со тоа што ќе го нагласите прашањето на*

употреба на докази со кои се прекршува членот 3 (стандарди) и исто така споменете го образложението на Судот во врска со повредата на правото на лицето да не се инкриминира самиот себе – Гафген против Германија (Gafgen v. Germany)

Студија на случај

Во 2002 година жалителот задушил единаесетгодишно дете и го сокрил неговото тело во близина на едно мочуриште. Во меѓувреме побарал откуп од родителите на момчето но бил уапсен набргу откако ги земал парите. Бил приведен во полициска станица, каде што бил сослушуван за местото каде се наоѓала жртвата. Следниот ден заменикот началник на полицијата му наредил на еден од подредените полицајци да му се закани на жалителот со физичка болка и, доколку е потребно, да го подложи на таква болка за да го натера да го каже местото каде се наоѓало момчето. Следејќи ги наредбите, полицаецот му се заканил на жалителот дека ќе го подложи на голема болка што ќе му ја предизвика лице посебно обучено за таа цел. По десетина минути, поради страв дека ќе биде изложен на таков третман, жалителот кажал каде го скрил телото на жртвата. Потоа во придружба на полицијата бил одведен до местото, каде полицијата го пронашла телото на момчето, а подоцна и докази против жалителот, како што се траги од гумите од неговиот автомобил. Во подоцнежната кривична постапка регионалниот суд утврдил дека ниту едно од неговите признанија дадени за време на истрагата не можеле да се употреби како доказ бидејќи биле добиени под присила, во спротивност на членот 3 од Европската конвенција. На судењето жалителот повторно го признал убиството. Наодите на судот се базирале на тоа признание и на други докази, вклучувајќи докази добиени како резултат на изјави извлечени од жалителот за време на истрагата. Жалителот на крај бил прогласен за виновен и осуден на доживотна казна затвор, а неговите последователни жалби биле одбиени, иако Сојузниот уставен суд, сепак, признал дека извлекувањето на неговото признание под присила за време на истражната постапка претставувало забранет метод на испрашување како според домашното право, така и според Конвенцијата. Во 2004 година двајцата полицајци кои му се заканувале на жалителот биле осудени за присилување и поттикнување на присила додека биле на должност, и им била изречена условна парична казна од 60 евра за 60 дена, односно 90 евра за 120 дена. Во 2005 година жалителот побарал правна помош за да започне постапка против властите за надоместок за траумата што кај него ја предизвикале истражните методи на полицијата. Судовите првично го одбиле неговото барање за правна помош, но подоцна во 2008 година Сојузниот уставен суд ги укинал ваквите одлуки. Во времето на пресудата на Европскиот суд, во регионалниот суд постапката по барањето сè уште била во тек.

Анализа на случајот (неа ќе ја има само обучувачот):

Член 6: Користењето докази добиени со повреда на членот 3 предизвикало сериозни проблеми во однос на правичноста на кривичната постапка. Поради тоа, од Судот е побарано да одреди дали постапката против жалителот, заради

користење такви докази, во целина била неправична. На почетокот на судењето, жалителот бил информиран дека неговите поранешни изјави немало да се користат како доказ против него бидејќи биле добиени со принуда. Сепак, тој за време на судењето повторно го признал злосторството, нагласувајќи дека слободно го дава признанието поради каење и за да ја преземе одговорноста за злосторството што го направил. Според тоа, Судот немаше причина да претпоставува дека жалителот не би признал ако домашните судови на почетокот решеле да ги исклучат спорните докази. Со оглед на овие размислувања, Судот заклучи дека, во посебните околности на предметот на жалителот, пропустот на домашните судови да ги отфрлат доказите добиени по признанието извлечено со нечовечко постапување не влијаел на прогласувањето на жалителот за виновен и неговата казна, или на севкупната правичност на неговото судење.

СТУДИЈА НА СЛУЧАЈ ОПЦИИ 2 И 3 – наамување/поттикнување/наведување (анкета испитување на мислењето)

УПАТСТВА ЗА ОБУЧУВАЧОТ

- *замолете ги учесниците да го прочитаат случајот што ќе го изберете за вежбата; дајте им 5 минути; доколку дозволува времето двата случаи направете ги еден по друг, а доколку тоа не е изводливо, изберете еден*
- *замолете ги учесниците да ви кажат дали сметаат дека постои повреда на членот 6 и зошто; доколку не сметаат зошто; дозволете им да ги спротивстават мислењата;*
- *по размената на мислења кажете им на учесниците за кој случај се работи (Khudobin v Russia / Ramanauskas v Lithuania) и сумирајте ги наодите на ЕСЧП (погледнете ја листата со студии на случај) со тоа што ќе ги нагласите главните критериуми за некоја операција да се смета за наамување (и со тоа спротивна на членот 6).*

Студија на случај

Жалителот работел како обвинител. Тој тврдел дека преку приватен познаник му пристапило лице што претходно не го познавал, а кое всушност било службеник на специјалната полициска единица за борба против корупцијата. Лицето му понудило на жалителот поткуп од 3.000 УСД во возврат за ветување за ослободителна пресуда за трето лице. Жалителот првично одбил, но подоцна се согласил, бидејќи службеното лице ја повторило понудата повеќе пати. Службеното лице ги информирало своите претпоставени и во јануари 1999 заменик државниот јавен обвинител го овластил да симулира кривично дело поткуп. Набргу потоа, жалителот го прифатил поткупот од службеното лице. Во август 2000 тој бил осуден за

прифаќање поткуп од 2.500 УСД и бил осуден на затворска казна. Пресудата била потврдена на апелација. При одбивањето на касационата жалба на жалителот, Врховниот суд забележал дека немало докази дека почетните преговори со жалителот се случиле по полициски инструкции; дека властите биле информирани дури откако жалителот се согласил да го прими поткупот и дека, овластувајќи ги натамошните постапки на службеното лице, тие само се приклучиле во кривичното дело коешто веќе било во тек. Согласно Врховниот суд, поттикнувањето не влијаело во правната класификација на однесувањето на жалителот.

Анализа на случајот – *Раманаускас против Литванија (Ramanauskas v Lithuania)* (неа ќе ја има само обучувачот):

Националните власти не може да се изземат од одговорноста за постапките на полициските службеници со едноставно тврдење дека, иако извршувале полициски должности, службениците делувале „во приватно својство“. Било особено важно тоа што властите требале да преземат одговорност, зашто почетната фаза на операцијата се одвивала во отсуство на било каква правна рамка или судско овластување. Понатаму, со овластувањето на службеното лице да симулира акт на поткуп и со неговото изземање од секаква кривична одговорност, властите *ex post facto* ја легитимизирале прелиминарната фаза и ги користеле нејзините резултати. Исто така, не било понудено задоволително објаснување кои биле причините или личните мотиви што го навеле службеното лице да му пристапи на жалителот по сопствена иницијатива без да ги информира за тоа своите претпоставени, или пак зошто тој не бил гонет за своите постапки во текот на таа прелиминарна фаза. Во врска со тоа, Владата едноставно се повикала на фактот дека сите релевантни документи биле уништени. Одговорноста на властите, оттука, е врзана за постапките на службеното лице и на познаникот на жалителот пред овластувањето за симулирање поткуп. Секое поинакво толкување би отворило врата за злоупотреба и произволност со одобрувањето да бидат заобиколени важечките принципи. Постапките на службеното лице и на познаникот на жалителот отишле подалеку од чисто пасивна истрага за постојна криминална активност; немало докази дека жалителот претходно имал сторено некаков престап, особено не дела поврзани со корупција; сите средби меѓу жалителот и службеното лице се случиле на иницијатива на службеното лице; конечно, се чини дека жалителот бил подложен на отворено подбуцнување да изврши кривично дело од страна на неговиот познаник и службеното лице, иако немало објективни докази што би сугерирале дека тој имал намера да се впушти во таква активност. Во целиот тек на постапката, жалителот тврдел дека тој бил поттикнат да го стори делото. Соодветно, најмалку што можеле да сторат домашните власти и судовите е да се зафатат со темелно преиспитување дали обвинителството поттикнало извршување на кривично дело. За таа цел, тие

требало да ги утврдат особено причините зошто е планирана операцијата, степенот на полициска вмешаност во делото и природата на поттикот или притисокот на кој бил подложен жалителот. Ова било особено важно земајќи го предвид фактот дека неговиот познаник, кој првично го запознал службеното лице со жалителот и кој, се чини, одиграл важна улога во настаните што довеле до давањето на поткуп, не бил никогаш повикан како сведок во предметот, бидејќи не можело да му се влезе во трага. Жалителот требало да има можност да ја изнесе својата аргументација во однос на секоја од овие поенти. Сепак, домашните власти одрекувале дека имало поттикнување од страна на полицијата и не презеле мерки на судско ниво за да извршат сериозно испитување на наводите на жалителот. Поконкретно, тие не направиле обид да ја разјаснат улогата одиграна од протагонистите во предметот на жалителот, и покрај тоа што осудителната пресуда за жалителот почивала врз доказите добиени како резултат на полициското поттикнување на кое тој се жалел. Судот го забележа наодот на Врховниот суд дека, откако е утврдена вината на жалителот, прашањето дали постоело и надворешно влијание врз неговата намера да го стори делото станало ирелевантно. Сепак, признанието на делото сторено како резултат на поттикнување не може да го избрише ни поттикнувањето, ни неговите последици. Постапките на службеното лице и на познаникот на жалителот имале за последица поттикнување на жалителот да го стори делото за кое бил осуден. Нема индикации дека делото би било сторено без нивната интервенција. Со оглед на ваквата интервенција и нејзиното користење во спорната кривична постапка, судењето на жалителот било лишено од правичност.

Заклучок: повреда (едногласно).

Студија на случај

Во 1998 таен полициски доушник му се јавила на жалителот и побарала од него да купи дрога. Вториов се согласил и купил 0,05 грама хероин за кои платил со парите што таа му ги дала. Кога се враќал на местото каде што требале да се сретнат за да ја предаде дрогата бил фатен од полициски службеници. Следниот ден бил обвинет за трговија со дрога и притворен. Притворот му бил продолжуван во неколку прилики без судот да даде какви било причини за тоа. Кога жалителот бил уапсен тој веќе страдал од неколку хронични болести, вклучително епилепсија, панкреатитис, вирусен хепатит Б и Ц, како и различни ментални нарушувања. Исто така бил ХИВ-позитивен. За време на неговиот притвор добил уште неколку други сериозни заболувања како што се морбили, бронхитис и акутна пневмонија. Исто така имал неколку епилептични напади. Неговото барање да биде прегледан од лекар во притворската установа или од независен лекар било одбиено. Жалителот не бил присутен на судењето. Неговиот адвокат побарал одложување бидејќи неколку сведоци, вклучително и лицето кое му го продал хероинот на жалителот, како и полицаецот кој бил вклучен во операцијата не се појавиле. Судот го одбил неговото

барање и го прогласил за виновен за продажба на хероин. Потоа судот ја запрел постапката согласно наодите од психијатрискиот извештај во кој се велело дека жалителот кривичното дело го извршил во состојба на непресметливост. Наместо казна, на жалителот му било наложено да се подложи на задолжително психијатриско лекување. За време на судењето одбраната тврдела дека спротивно на руското право, жалителот бил поттикнат да изврши кривично дело од страна на полициски доушник и дека признанието било извлечено од жалителот со присилба во момент кога тој бил под влијание на дрога и без можност да користи правен совет.

Анализа на случајот – *Кудобин против Русија (Khudobin v Russia)* (неа ќе ја има само обучувачот): немал криминално досие и единствените наводи за негова вклученост во продажба на дрога дошле од полициски доушник. Исто така тој не заработил ништо од зделката. Оттука му се чинело на Судот дека полициската операција го немала на мета лично жалителот како познат дилер на дрога, туку кое било лице кое ќе се согласело да му набави хероин на доушникот. Јасна и предвидлива процедура за авторизирање на истражните мерки како и нивниот соодветен надзор, требало да биде воспоставена за да се обезбеди добрата намера на властите и придржувањето на соодветните цели на органите на прогонот. Меѓутоа, полициската операција била одобрена со проста управна одлука на органот кој подоцна ја спровел операцијата, чиј текст содржи многу малку информации за причините за намерата за планираното „тест-купување“. Дополнително, операцијата не била подложена на судска ревизија или некаков друг независен надзор. Во отсуство на сеопфатен систем на проверки кои би ја следеле операцијата, улогата на последователната контрола од страна на судот била од клучна важност. Меѓутоа, полицискиот службеник кој бил инволвиран во „тест-купувањето“ никогаш не бил испрашан на суд иако одбраната барала да го сослушаат. Лицето кое му ја продало дрогата на жалителот исто така не било сослушано. Конечно, Судот беше особено шокиран од фактот дека и самиот жалител не бил сослушан во однос на предметот на обвинението бидејќи и самиот бил отсутен за време на рочиштето за основаноста. Во глобала, иако домашниот суд имал причини да се сомнева дека имало намување, не ги анализирал релевантните фактички и правни елементи кои ќе му помогнале да направи разлика меѓу намување и легитимна форма на истражна активност. Исто така домашното право не треба да толерира користење на докази добиени како резултат на поттик од државен службеник. Следеше дека постапките, кои довеле до осудување на жалителот не биле „правични“.

Заклучок: повреда (едногласно).

Образложение на судските одлуки

Поенти што треба да се нагласат

Објаснете ги главните барања во однос на судската пракса на ЕСЧП (види долу) и пристапот на Судот.

- обврската на судовите да дадат доволно причини за своите одлуки – *X. против Белгија*, § 53 (граѓ.) / *Болдеа против Романија* (крив.) (*H. v. Belgium*, § 53 / *Boldea v. Romania*)

- дадените причини мора да се такви што ќе им овозможат на странките ефективно да се користи секое постоечко право на жалба – *Хирвисаари против Финска*, § 30 (граѓ.) / *Хаџианастасиу против Грција* (крив.) (*Hirvisaari v. Finland*, § 30 / *Hadjianastassiou v. Greece*)- Нема обврска за детален одговор на секој аргумент – *Ван де Хурк против Холандија*, § 61 (*Van de Hurk v. The Netherlands*)

АНАЛИЗА НА СЛУЧАЈ

УПАТСТВА ЗА ОБУЧУВАЧОТ

- Поделете ги фактите и образложението за случајот на слушателите
- Побарајте од нив да го прочитаат резимето од случајот и да ги идентификуваат главните елементи кои ЕСЧП ги земал предвид во својата пресуда, како и да ги нагласат деловите кои ги сметаат за релевантни за да се извлече заклучок за случајот.
- Можете да одлучите да ја направите оваа вежба како индивидуална работа или работа во парови/групи; за пократко доделено време, работата во групи може да биде најдобра.
- Побарајте од нив да ги презентираат наодите и да коментираат за нив; од друга страна исто така можете да побарате од нив да ги напишат на флипчарт критериумите кои се идентификувани.
- Сумирајте го заклучокот сами и дајте им ја референцата на случајот: *Гарсија Руиз против Шпанија* (*Garcia Ruiz v. Spain*); дополнете ги критериумите за да се обезбеди целосен преглед (види долу).

Факти: Жалителот, шпански државјанин, роден во 1941 живее во Алкоркон (Мадрид). Тој е адвокат. Откако го изгубил својот случај во прв степен против М., клиент, а за поврат на надоместокот за завршена работа кој му го должел за одредени дејствија надвор од парница кои ги вршел во контекст на постапки за заплenuвање на имот во стечајна постапка пред Судијата бр. 19 од Мадридскиот основен суд, жалителот се жалел пред Покраинскиот суд на Мадрид. Првостепениот суд одлучил дека не докажал дека ги дал услугите во прашање. Неговата жалба била одбиена на 17 март 1995 година. Покраинскиот суд одлучил во својата пресуда дека немало никаков

доказ дека жалителот дејствувал како правен застапник во постапките за заплenuвање на имот во стечајна постапка пред Судијата бр. 19 од Мадридскиот првостепен суд, „иако тој [можеби] извршил одредени дејствија надвор од парницата“. Потпирајќи се конкретно на членот 24 од шпанскиот Устав, жалителот потоа поднел жалба *de amparo* до Уставниот суд тврдејќи дека пресудата на Покраинскиот суд не дала никаков одговор на неговите аргументи. Во својата жалба жалителот нагласил дека тој навистина не делувал како правен застапник во постапките за заплenuвање пред Судијата бр. 19 од Мадридскиот првостепен суд, туку чисто како застапник на М. давајќи му услуги надвор од парницата, совети и помош. На 11 јули 1995 година жалбата била одбиена.

Жалителот се жалел дека не добил правично судење во жалбената постапка пред Покраинскиот суд на Мадрид, со оглед дека судот не одговорил на неговите поднесоци, спротивно на членот 6 § 1 од Европската конвенција за човекови права.

Право: Судот прво повтори дека, според својата воспоставена судската пракса, пресудите на судовите и трибуналите треба адекватно да ги изнесат причините врз кои се засноваат. Опсегот кој се применува за оваа обврска да се дадат причините може да варира во зависност од природата на одлуката и мора да биде утврден во контекст на околностите на случајот. Меѓутоа иако членот 6 § 1 ги обврзува судовите да дадат причини за својата одлука, истиот не може да подразбира обврска за давање детален одговор на секој аргумент. Оттука, при одбивањето на жалбата апелациониот суд во принцип може едноставно да ги прифати причините за одлуката на понискиот суд. Во актуелниот случај Судот забележал дека првостепениот судија бр. 19 на Мадридскиот првостепен суд ги зел предвид во својата одлука изјавите на тужениот во кои тој ги негирал фактите наведени од жалителот во неговата тужба. Домашниот првостепен суд одлучил дека доказите на сведокот повикан од жалителот не биле убедливи и пресудил дека жалителот не докажал дека тој ја извршил услугата за која барал да му биде платено. Во однос на жалбата Покраинскиот суд изјавил дека ги прифатил и сметал дека биле повторени во неговата одлука фактите онака како што тие биле утврдени во првостепената пресуда. Тој понатаму потенцирал дека исто така го поддржува правното образложение на оспорената одлука бидејќи истата не се косела со неговите сопствени наоди. Во однос на тоа, одлучил дека немало ни најмал доказ во списите на предметот со кој се докажувало дека жалителот делувал како правен застапник во постапките за заплenuвање иако тој можеби дал одредени услуги надвор од парницата. Затоа Покраинскиот суд ја одбил жалбата и ја потврдил пресудата донесена од првостепениот суд. Случајот потоа бил поднесен до Уставниот суд, кој во својата пресуда од 11 јули 1995 година ја одбил жалбата *de amparo* на жалителот по основ дека според судечките судови, жалителот не покажал дека тој ги извршил професионалните услуги за кои барал да му се плати и дека оценката на фактите било прашање за кое Уставниот суд немал надлежност. Во онаа мера во која жалбата на жалителот пред Европскиот суд може да се сфати дека се однесува на проценката на доказите и резултатот од постапките пред домашните судови, Европскиот суд повтори дека не е негова работа да се занимава со грешките во

однос на фактичката состојба и погрешна примена на законот наводно направени од националниот суд освен ако и само доколку со тоа биле повредени правата и слободите заштитени со Конвенцијата. Исто така, иако членот 6 од Конвенцијата го гарантира правото на правична судска постапка, тој не ги утврдува правилата за допуштеноста на доказите или за начинот на кој доказите треба да се проценат, при што ова се главно прашања кои треба да се регулираат од страна на националното право и националните судови. Судот забележал дека жалителот имал можност да го изнесе својот случај во една контрадикторна постапка. Во различни фази од тие постапки тој можел да поднесе аргументи кои ги сметал за релевантни во неговиот случај. Фактичките и правните причини за првостепената одлука со која се одбива барањето биле на широко образложение. Во пресудата во фазата на жалбата Покраинскиот суд ги потврдил изнесените факти и правното образложение изнесено во првостепената пресуда во смисла дека не биле во конфликт со неговите наоди. Жалителот затоа не може полноважно да тврди дека на оваа пресуда и недостасува образложение, иако во актуелниот случај посуштинско образложение можеби било пожелно. Како заклучок, Судот сметал дека генерално, постапките во конкретниот случај биле правични во однос на членот 6 § 1 од Конвенцијата и дека немало никаква повреда на таа одредба.

Критериуми: природата на одлуката, околностите на случајот, природата на поднесоците на странките, разликите кои постојат во правните системи на земјите потписнички, обичајните правила, правните мислења и структурата и начинот на изработка на пресудите – *Руиз Ториха против Шпанија*, § 29 (*Ruiz Torija v. Spain*)

Кога поднесокот на една страна е одлучувачка за исходот на постапките, тоа бара конкретен и брз одговор - *Руиз Ториха против Шпанија*, § § 29-30 (*Ruiz Torija v. Spain*)

При одбивање на жалбата апелациониот суд, во принцип, може едноставно да ги прифати причините за одлуката дадени од понискиот суд – *Гарсија Руиз против Шпанија* [ГСС], § 26

Преглед на националниот контекст (15 мин)

Давањето на доволно и конзистентно образложение на одлуките е признаено и во домашното законодавство како еден од основните стандарди за правично судење. Неодстатокот од образложение или противречност во истото е основа за поднесување на жалба и за укинување на судските одлуки. Оваа основа е предмет на разгледување по службена должност од страна на повисоките судски инстанци што е уште еден доказ за клучната улога на образложението за остварувањето на правдата. Потребно е да се истакне дека иако судиите уживаат слободно судиско уверување, сепак нивните одлуки потребно е да

бидат јасно образложени како што е тоа предвидено во членовите 16 и 408 од ЗКП. Овој закон (како и останатите процесни закони) бараат од судијата, но и од останатите инволвирани во постапките, јасно да ги образложат своите одлуки како и различните поднесоци поднесени во текот на постапката односно донесени во различните околности и инстанци (на пример, при одлучување за притворот, обезбедување/изведување на доказите, барање на изземање итн.). Суштински истоветни одредби се содржани и во ЗПП.

Домашни предмети пред Европскиот суд во врска со недостаток на образложение:

Атанасовски [36815/03](#) – работен спор за поништување на прераспоредување и отказ. Врховниот суд предметот го одлучил спротивно на својата веќе воспоставена праска, без притоа да даде некое дополнително образложение зошто отстапил од својата воспоставена јурисприденција, поради што најдена е повреда на членот 6.

Стоилковска [29784/07](#) – граѓанска постапка за надомест на штета настаната во контекст на работен однос. Предметот на жалителката бил од домашните судови решен на начин спротивен од оној на кој биле разрешени серија од истоветни предмети кои се воделе против нејзините колеги. Судовите не дале никакво образложение за настанатата дивергентност која резултирала со неоправдано ограничување на правото на правично судење на апликантката поради што е најдена повреда на членот 6.

Миткова [48386/09](#) – управна постапка за надомест на трошоци за лекување во странство. По поголем број враќања на предметот и напатствија да бидат утврдени спорните фактички прашања, Управниот суд конечно го одлучил предметот без одржување на јавна седница иако тоа било барано од страна на жалителката. Управниот суд не дал образложение зошто сметал дека одржувањето на седницата не е неопходно, особено имајќи предвид дека било и понатаму потребно да се разгледаат фактички прашања. Неодстатокот на образложение во овој дел, резултира со наоѓање на повреда на членот 6.

Галена Вранишковска [30844/06](#) – управна постапка за рушење на дивоградба. Спорно во постапката било доставувањето на решенијата за рушење, а со самото тоа и на законитоста на рушењето. Жалбениот навод дека по однос на доставата на решенијата не било дадено доволно и соодветно образложение, Европскиот суд го отфрлил како очигледно неоснован. Судот во овој контекст се ослонува на образложението на Врховниот суд кој пак врз основа на списите во предметот констатирал дека

доставата била извршена во согласност со Законот за општа управна постапка. Европскиот суд заклучил дека би било пожелно да се даде посодржајно образложение, но сепак, иако кратко, даденото образложение било доволно и истото не го загрозило правото на правично судење.

Јавен претрес

 10 минути

Метод: водена дискусија

УПАТСТВА ЗА ОБУЧУВАЧОТ

- *Прашајте ги слушателите зошто според нив оваа заштита е важна*
- *Соберете ги одговорите и спарете ги со принципите што се подготвени од ЕСЧП (видете ги белешките долу)*

Заштитата има за цел да ги заштити страните во парницата од тајно делење правда без надзор од јавноста; исто така тоа е едно од средствата за одржување на довербата во судовите – *Мартини против Франција* [ГСС], § 39 (граф.) / *Сутер против Швајцарија*, § 26 (крив.) (*Martinie v. France* [GC], / *Sutter v. Switzerland*)

Тоа се однесува на правото на усно сослушување барем пред првостепениот суд – *Фишер против Австрија*, § 44 (граф.) / *Јусила против Финска* [ГСС], § 40 (крив.) (*Fischer v. Austria*, / *Jussila v. Finland* [GC])

Исклучоци – безбедност или приватност на сведоците, слободна размена на информации и мислење во потрага по правда, безбедност – *Б. и П. против Обединетото Кралство*, § 37 (*B. and P. v. the United Kingdom*)

Јавно изрекување на пресудите

 10 минути

Различни начини за јавно изрекување на пресуди, покрај нивно јавно читање во судница, можат исто така да бидат компатибилни со членот 6 § 1 – *Велке и Биалек против Полска*, § 83 (*Welke and Białek v. Poland*)
Целосно криење од јавноста на целата судска одлука не може да биде оправдано – *Раза против Бугарија*, § 53 (*Raza v. Bulgaria*)

Разумно траење на постапките

 15 минути

Поенти што треба да се нагласат

Објаснете ги критериумите што ги користи Судот и фокусирајте се на националните случаи и специфичности во спроведувањето на национално ниво.

Цел: Да се обезбеди обвинетите лица да не бидат под обвинение премногу

долго и обвинението да биде решено – *Карт против Турција* [ГСС], § 68 (*Kart v. Turkey* [GC])

Правичноста на времетраењето на постапките мора да се оцени во контекст на:

- сложеноста на случајот,
- однесувањето на жалителот,
- однесувањето на релевантните административни и судски власти

Pélissier and Sassi v. France [GC], § 67

Преглед на домашната практика во врска со должината на постапка (15 мин.)

Должината на постапката е систематски проблем кој е идентификуван во повеќе домашни предмети. Од 2011 Европскиот суд има утврдено дека барањето за заштита на правото на судење во разумен рок пред Врховниот суд е делотворен правен лек којшто апликантите мора да го искористат пред да истакнат жалбен навод за долго траење на постапката (предметот Аџи-Спиркоска).

Правниот лек е компензаторен и акцелераторен бидејќи Врховниот суд доделува правичен надомест но исто така може да одреди временски рок за завршување на постапката или за фазата во која постапката се наоѓа во тој момент.

Домашното законодавство предвидува итност во неколку видови постапки: работни спорови, стечај, кривични постапки во кои е изречена мерка притвор, постапката за лишување од деловна способност, постапката за смеќавање на владение итн.

Начелно, Европскиот суд толерира постапката да трае околу 2 години по една судска инстанца. Во управните постапки, како почетен момент за пресметување на траењето на постапката се зема моментот кога настанува „спор“, односно моментот на поднесување на првата жалба во предметот.

Согласно член 36 од Законот за судови, при одлучувањето по барањето за заштита на правото на судење во разумен рок, Врховниот суд е обврзан да ја применува практиката на Европскиот суд, односно да ги земе предвид сложеноста на предметот, видот на постапката и значајноста на она што го засега жалителот како и однесувањето на судовите и на странките во постапката. Како што може да се види од судската практика, Врховниот суд рутински ги разгледува овие елементи. Ова е веројатно и областа во која јуриспруденцијата на Европскиот суд најповеќе се употребува и рефлектира.

Прашање за дискусија:

Дали може да биде поднесена граѓанска тужба против државата за штета настаната од долготрајно траење на судска постапка?

Единица III - Посебни гаранции - презумпција на невиност

Чекор 1 – Запознавање со концептот

 45 минути (+ 15 минути национален контекст)

Методи: кратка презентација и отворени дискусии

УПАТСТВА ЗА ОБУЧУВАЧОТ

- Користете едноставна презентација (Права поврзани со правичното судење 2) – истакнати за време на презентацијата и поделени на слушателите во форма отпечатен материјал
- Сесијата организирајте ја како отворена дискусија врз основа на елементите што им се обезбедени на слушателите
- Користете ги Водичите од судската пракса во однос на членот 6 – кривичниот аспект за да им се обезбедат дополнителни информации на слушателите во текот на презентацијата

Член 6 § 2

Секој кој е обвинет за кривично дело се смета за невин сè додека не се докаже дека е виновен во согласност со законот.

Структура:

- (1) Товар на докажување
- (2) Презумпција на факт и на право
- (3) Опсегот на член 6 § 2
- (4) Штетни изјави

Товар на докажување

Поенти што треба да се нагласат

Објаснете ја важноста на принципот *in dubio pro reo* и товарот на докажување кој е на страната на обвинителството.

Товарот паѓа на обвинителството – секој сомнеж треба да оди во корист на обвинетиот (обврска да се извести обвинетиот за случајот што се гради против него за да може да се подготви и да ја изнесе соодветно одбраната, и да изведе докази кои се доволни за да го осудат) *Барбера, Месеге и Хабардо против Шпанија, § 77 (Barberà, Messegué and Jabardo v. Spain)*

Примери: *Телфнер против Австрија (Telfner v. Austria (no. 33501/96))*-Повреда на членот 6 § 2

Томас Телфнер, австриски државјанин осуден за нанесување на телесна повреда од небрежност после сообраќајна незгода, се жалел дека во кривичната постапка против него судовите не ја почитувале презумпцијата на невиност гарантирана со членот 6 § 2 од Конвенцијата.

Европскиот суд за човекови права забележал дека и Окружниот и Регионалниот суд кои се занимавале со случајот се потпиле на полицискиот извештај според кој г-динот Телфнер бил главниот корисник на автомобилот и дека тој не бил дома ноќта кога се случила несреќата, но дека жртвата од несреќата не можела да го идентификува возачот, ниту дури да каже дали бил маж или жена. Регионалниот суд утврдил дека автомобилот исто така бил користен и од сестрата на жалителот. Со барањето од жалителот да обезбеди објаснување, судовите го префрлиле товарот на докажување од обвинителството на одбраната.

Окружниот и Регионалниот суд исто така шпекулирале за тоа дали жалителот бил под дејство на алкохол, што не било поткрепено од никакви докази и што не било директно релевантно за делата за кои жалителот бил обвинет. Ова придонело за впечатокот дека судовите имале однапред изградено гледиште за вината на жалителот.

Европскиот суд за човекови права едногласно одлучил дека имало повреда на членот 6 § 2 (презумпција на невиност) и на жалителот ми доделил 20.000 австриски шилинзи како обесштетување за нематеријална штета.

Презумпција на факти и на право

- во принцип не е забранета со Конвенцијата – Фалк против Холандија (одл.) (Falk v. the Netherlands)
- во разумни граници при што се зема предвид важноста на она што е засегнато и притоа се запазуваат правата на одбраната – *Салабиаки против Франција*, § 28 (Salabiaku v. France).

Опсег

Кривична постапка – во нејзината целост без разлика од исходот од обвинението, и не само испитување на основаноста на обвинението – *Понсле против Белгија* (Poncelet v. Belgium), § 50

Последователни постапки – *Ален против Обединетото Кралство* [ГСС] (Allen v. the United Kingdom [GC])

Штетни изјави

Поенти што треба да се нагласат

Објаснете ја разликата меѓу изјавата во врска со сомнежот, која не претставува повреда на презумпцијата на невиност (исто така во контекст на информациите за јавноста во врска со судскиот процес) и изјавите што се однесуваат на вината. Изјавите од судии подложат на построга анализа од оние на истражните власти.

Примери:

Лавентс против Летонија (Lavents v Latvia) – кога судијата се впуштил во јавна критика на одбраната и јавно изразил изненаденост дека обвинетиот се изјаснил дека не е виновен: Европскиот суд забележал дека се чинело од изјавите на судијата пред печатот дека таа била убедена во вината на обвинетиот. Таа дури сугерирала тој да докажел дека не бил виновен, став кој според мислењето на Судот бил спротивен на самиот принцип на презумпција на невиност, еден од основните принципи кои владеат во една демократска држава. Соодветно на тоа Судот одлучил дека имало повреда на членот 6 § 2 од Конвенцијата.

Самоила и Чонка против Романија (Samoila and Cionca v Romania) – лице во притвор присилено да носи затворска униформа на претресот по барањето за негово ослободување со гаранција: повреда

Преглед на националниот контекст

Презумпцијата на невиност е гарантирана со член 13 од Уставот како и со ЗКП веќе во членот 2 (како и во понатамошни одредби содржани во Законот). Оваа процесна гаранција беше зајакната во новиот ЗКП со втор став во членот 2 кој ги обврзува државните органи, средствата за јавно информирање и другите субјекти да се придржуваат до презумпцијата. Во овој контекст потребно е да се истакне дека ЗКП во членот 4 бара придржување и до начелото *in dubio pro reo*.

И Законот за јавното обвинителство ја предвидува презумпцијата на невиност односно обврската за нејзина заштита. Имено, членот 8 во ставот 3 предвидува дека Јавниот обвинител доколку смета дека одредени податоци или коментари објавени во медиумите ја кршат презумпцијата на невиност, има право и обврска да се обрати на јавноста и е должен да укаже на таквата повреда.

Досега, презумпцијата на невиност беше анализирана во неколку домашни случаи пред Европскиот суд.

Во предметот Миладинови, Европскиот суд имал одредени резерви по однос на формулациите употребени во решенијата за притвор против жалителите. Сепак, Судот го отфрлил ваквиот навод како очигледно неоснован, иако притоа употребените зборови ги квалификува како „несреќно формулирани“ (“unfortunate”).

Во предметот Полетан и Азировиќ, проблематично било образложението на

првостепената пресуда каде било наведено дека тврдењето на обвинетиот (Азировиќ) дека не знаел дека има кокаин во камионот кој го возел не можело да се прифати бидејќи „не било поткрепено со било кои други докази“. Употребените зборови сугерирале дека товарот на докажување можеби бил префрлен на страната на жалителот односно обвинетиот во кривичната постапка, поточно дека било на него да докажува дека не бил свесен за постоење на дрогата. Сепак, на крајот Европскиот суд наоѓа дека нема повреда на презумпција на невиноста. Домашните судови дале доволно образложение и притоа немало ништо што би предизвикало сомнеж по однос на заклучоците кои ги донеле.

Во предметот Арсовска [2107/15](#) (комунициран), се покренува прашањето за пресумпцијата на невиност и конфискувањето на (наводно) противправно стекнатата имотна корист иако во домашната постапка било утврдено дека кривичното гонење било застарено. Конфискацијата била спроведена врз основа на член 97 ст. 3 од КЗ каде се предвидува конфискација и кога од фактички или правни пречки не е можно водење на кривична постапка, при што застареноста на кривичното гонење се сметало токму за една таква пречка.

Чекор 2 – Практична примена

 20 минути

СТУДИЈА НА СЛУЧАЈ – Штетни изјави – *Исмоилов против Русија (Ismoilov v Russia)*

УПАТСТВА ЗА ОБУЧУВАЧОТ

Студиите на случај се во 'отпечатениот материјал со студии на случаи', кој треба претходно да им се подели на слушателите.

Замолете ги да го прочитаат случајот; дајте им 5 минути

Замолете ги да ви кажат дали сметаат дека постои повреда на членот 6 и зошто; доколку не сметаат зошто; дозволете им да ги спротивстават мислењата; други можни прашања за водење на дискусијата: Дали формулацијата што се користи во јавната изјава е важна? Дали тоа влијае на ситуацијата на жалителите на каков било начин?

Дали е важно дека постапките се во странска земја?

За дополнителни информации користете го резимето на случајот

По размената на мислења, кажете им за кој случај се работи и резимирајте го наодот на ЕСЧП (види ја листата на студии на случај) со тоа што ќе го нагласите ефектот од изјавите на обвинителот во врска со нивната вина, дури и ако судењето би се случило во друга земја

Студија на случај

Жалителите, 12 узбекистански државјани и еден киргистански државјанин, биле

уапсени во јуни 2005 година во Русија. Владата на Узбекистан барала нивна екстрадиција тврдејќи дека тие ги финансирале немирите што се случиле во мај 2005 година во узбекистанскиот град Андижан. Жалителите биле држени во екстрадициски притвор до март 2007 година кога биле ослободени. Во 2006 година Високиот комесар за бегалци на Обединетите нации на жалителите им доделил бегалски статус утврдувајќи дека секој од нив имал добро основан страв од прогон и мачење доколку би биле вратени во Узбекистан. Руските власти одбиле да им доделат статус на бегалци или азил. Наместо тоа заменикот главен обвинител наредил екстрадиција во Узбекистан при што се произнесол дека тие „извршиле“ терористички и други кривични дела и дека руските власти добиле дипломатско уверување од узбекистанските власти дека немало да ги мачат или осудат на смрт по нивното враќање. Наредбите за екстрадиција биле потврдени од руските судови, но жалителите не биле екстрадирани заради привремена мерка иницирана од Судот согласно Правилото 39 од Деловникот на Судот.

Правна анализа (неа ќе ја има само обучувачот):

Член 6 § 2 – Применливост – Жалителите не биле обвинети за кривични дела во Русија. Постапките за екстрадиција против нив затоа не се однесувала на утврдување на кривичното обвинение во рамки на значењето на членот 6 од Конвенцијата. Меѓутоа екстрадицијата на жалителите била наложена заради нивно кривично гонење. Постапките за екстрадиција всушност биле директна последица, и резултат на кривичната истрага која била во тек против жалителите во Узбекистан. Затоа Судот сметал дека имало тесна поврзаност меѓу кривичните постапки во Узбекистан и постапките за екстрадиција што пак го оправдувало проширувањето на опсегот на примена на членот 6 § 2 и врз екстрадиционата постапка. Исто така формулацијата на одлуката за екстрадиција јасно покажала дека обвинителот ги сметал жалителите за „обвинети за кривични дела“ што само по себе било доволно да се вклучи во игра применливоста на членот 6 § 2 од Конвенцијата. Понатаму Судот сметал дека одлуката за екстрадиција можела да покрене прашање согласно членот 6 § 2 доколку образложението дадено во поткрепа на одлуката, а кое не можело да се издвои од диспозитивот на самото решение, во суштина достигнало ниво на утврдување на вината на лицето. Одлуките за екстрадиција во овој случај утврдиле дека жалителите требале да бидат екстрадирани бидејќи „извршиле“ терористички акти и други кривични дела во Узбекистан. Таквата изјава не била ограничена на опишување на „состојба на сомнеж“ против жалителите, туку таа претставувала израз на утврден факт без никаква квалификација дека лицата биле инволвирани во вршењето на делата, без воопшто и да се спомне дека тие ја негирале својата инволвираност. Формулацијата во одлуките за екстрадиција достигнале ниво на прогласување на вина на жалителите што можело да ја охрабри јавноста да верува во нивната вина, при што се

прејудицирала проценката на фактите од страна на надлежните судски власти во Узбекистан.

Единица IV - Посебни гаранции – правата на одбраната

Чекор 1 – Воведни забелешки

 5 минути

Метод: анализа на правни текстови

Член 6 § 3

Секој обвинет за кривично дело ги има следните минимални права:

- (а) да биде информиран веднаш, на јазик што го разбира и во детали за природата и причините за обвинението подигнато против него;*
- (б) да му се обезбедат време и услови неопходни за подготвување на неговата одбрана;*
- (в) да се брани самиот или со помош на правен застапник по сопствен избор, или доколку не располага со средства да плати правен застапник, да го добие бесплатно кога тоа го наложуваат интересите на правдата;*
- (г) самиот да ги испраша или да бидат испрашани сведоците на обвинението и да добие присуство и испрашување на сведоците на одбраната под услови што важат и за сведоците на обвинението;*
- (д) да користи бесплатна помош од толкувач, доколку не го разбира или не го зборува јазикот на кој се одвива судењето.*

Поенти што треба да се нагласат

Нагласете ги петте главни заштити предвидени во членот 6 § 3:

Информации за обвинението

Соодветно време и услови

Право на лицето да се брани самиот или преку правен застапник

Право да ги сослуша или да бидат сослушани сведоците

Право на толкувач

УПАТСТВА ЗА ОБУЧУВАЧОТ

- Користете го примерокот од презентација (Права поврзани со правичното судење 2) – ќе се проектира за време на презентацијата и истата ќе им се подели на слушателите во печатена форма
- Користете ги Водичите од судската пракса во однос на членот 6 – кривичниот аспект за да им се обезбедат дополнителни информации на слушателите во текот на презентацијата

Чекор 2 - Информации за обвинението

 30 минути

Метод: кратка презентација, студија на случај

Поенти што треба да се нагласат

Резимирајте го случајот *Пелисиер и Саси* и притоа фокусирајте се на прашањето што е релевантно за овој аспект.

Потсетете ги учесниците на трите елементи – ‘во детали’, ‘веднаш’, ‘јазик’

Нагласете ја применливоста на ова барање во ситуации на преквалификација на обвиненијата (дали за посериозни или полесни кривични дела). Доколку новото обвинение содржи елементи кои се во суштината на првичните обвинувања, тогаш не се применува овој принцип.

6 § 3 а : да биде информиран веднаш, на јазик што го разбира и во детали за природата и причините за обвинението подигнато против него;

Суштински предуслов за да се биде сигурен дека постапките се правични - *Пелисиер и Саси против Франција* [ГСС] (*Pélissier and Sassi v. France* [GC])
„причина“ = акти наводно извршени, а на кои се заснова обвинувањето
„природа“ = правна квалификација дадена на тие дела

Примери: *Пелисиер и Саси против Франција* [ГСС] (*Pélissier and Sassi v. France* [GC], § 25444/94)

Преквалификација на обвинението од страна на апелациониот суд без да ѝ даде на одбраната соодветна можност да поднесе аргументи: повреда

Факти – После спроведена кривична истрага жалителите биле притворени за да им се суди во Кривичниот суд во Тулон под обвинение за криминален стечај. Тој суд ги ослободил во 1991 година, откако утврдил дека тие не делувале како *de jure* или *de facto* управители. Во пресудата изречена на 26 ноември 1992 година Апелациониот суд на Екс-ан-Прованс го потврдил таквиот наод но наместо за она за што биле обвинети, ги осудил жалителите за помагање и поттикнување на криминален стечај. Притоа, ги осудил на условна казна затвор од осумнаесет месеци и им изрекол парична казна од 30.000 ФРФ. Жалбата на жалителите пред Касациониот суд била одбиена на 14 февруари 1994 година. Тие се повикале на членот 6 §§ 1 и 3 (а) и (б) од Конвенцијата.

Право - Членот 6 §§ 1 и 3 (а) и (б) што се однесува до правичноста на постапките: Судот ја разгледал одлуката на Апелациониот суд на Екс-ан-Прованс со која жалителите биле осудени за друго дело. Откако го објаснил опсегот на членот 6 § 3 (а) и (б), Судот забележал дека единственото обвинение за кое пред кривичниот суд

била водена постапка против жалителите било за криминалниот стечај. Во текот на истрагата немало ништо што би сугерирало дека се разгледувала можноста за обвинение за помагање или поттикнување на криминален стечај. Аргументацијата пред Кривичниот суд била ограничена на делото криминален стечај. По жалбата на јавниот обвинител до Апелациониот суд на Екс-ан-Прованс жалителите во ниедна фаза, било во поканите да се појават на суд, ниту на рочиштето, не биле обвинети од судските власти за помагање и поттикнување криминален стечај. Врз основа на тие факти, Судот одлучил дека не било утврдено дека жалителите биле свесни дека Апелациониот суд може да усвои алтернативна пресуда за „помагање и поттикнување“ криминален стечај. Ниеден од аргументите на Владата, било земени заедно или издвоено, не можеле да се сметаат за доволни за да се прифати дека биле испочитувани одредбите на член 6 § 3 (а) од Конвенцијата.

Што се однесува до прашањето дали поимот помагање и поттикнување согласно француското право подразбирал дека жалителите требале да бидат свесни за можноста наместо за криминален стечај да бидат осудени за помагање и поттикнување, Судот забележал дека одредбите од членовите 59 и 60 од Кривичниот законик кои се применувале во материјалното време, изречно предвидувал дека помагање и поттикнување можело да се утврди само со докажување на низа посебни елементи, предмет на строги и кумулативни услови. Судот затоа не можел да го прифати тврдењето на Владата дека помагањето и поттикнувањето се разликувале од главното дело само во однос на степенот на учество. Европскиот суд не е повикан да ја оценува основаноста на одбраната на која жалителите би можеле да се потпрат доколку би имале можност да се произнесат во однос на обвинението за помагање и поттикнување криминален стечај. Тој единствено забележал дека било веројатно дека одбраната која би била дадена во такви околности, би се разликувала од одбраната дадена по материјалното обвинение. Исто така, принципот дека кривичното законодавство мора да бидат строго толкувано значело дека не било можно да се избегне да се прикажат специфичните елементи на помагање и поттикнување. Судот исто така утврдил дека помагањето и поттикнувањето не биле дел од битието на кривичното дело опфатено со првичното обвинение со кое жалителите биле запознаени од самиот почеток на постапките. Европскиот суд соодветно на тоа сметал Апелациониот суд на Екс-ан-Прованс при користењето на правото да ги преквалификува фактите врз кои тој соодветно имал јурисдикција, требало на жалителите да им даде можност да ги остварат сопствените права на одбрана во однос на тоа прашање на практичен и ефективен начин, и пред сè навремено. Европскиот суд не најде ништо во случајот што е изнесен пред него, а што може да објасни зошто, на пример, рочиштето не било одложено за дополнително изнесување на аргументи или, евентуално, од жалителите да се побарало да поднесат писмени забелешки додека судот го разгледувал случајот. Напротив, доказите укажуваа на тоа дека жалителите не добиле можност да ја подготват својата одбрана за новото обвинение, бидејќи дури од пресудата на Апелациониот суд станале свесни дека имало преквалификација на фактите. Но тогаш едноставно било премногу доцна. Судот заклучил дека било повредено правото на жалителите да бидат информирани детално за природата и причината на

обвинението против нив и нивното право да имаат соодветно време и услови за подготовка на својата одбрана. Следствено, најдена е повреда на став 3 (а) и (б) од членот 6 од Конвенцијата разгледан заедно со став 1 од истиот член.

Заклучок: повреда (едногласно).

СТУДИЈА НА СЛУЧАЈ – информации за обвинението – *Варела Хеис против Шпанија (Varela Geis v Spain)*

УПАТСТВА ЗА ОБУЧУВАЧОТ

- *замолете ги учесниците да го прочитаат случајот*
- *прашајте ги да ви кажат дали сметаат дека постои повреда на членот 6 и зошто; доколку не сметаат зошто; дозволете им да ги спротивстават мислењата; други можни прашања за водење на дискусијата: дали информациите за правната карактеризација се важни?*
- *за дополнителни информации користете ја 'листата со студии на случај', каде е дадено резимето на случајот (Варела Хеис)*
- *по размената на мислења, известете ги за кој случај се работи и сумирајте ги наодите на ЕСПЧ (погледнете ја листата на студии на случај) со тоа што ќе го нагласите прашањето на информираноста за обвинението*

Студија на случај

Во 1996 година жалителот бил обвинет за континуирано дело на „геноцид“ заради неговото наводно одрекување на Холокаустот, врз основа на членот 607 § 2 од Кривичниот законик, и континуирано дело на „поттикнување на расна дискриминација“ согласно член 510 § 1 од Кривичниот законик. Две приватни странки се приклучиле кон кривичното гонење. Во 1998 жалителот бил осуден за тие дела. Тој се жалел пред Покраинскиот суд. Во 2007 година, по барање од Покраинскиот суд за прелиминарна пресуда, Уставниот суд го прогласил членот 607 од Кривичниот законик за неуставен што се однесува до одрекувањето на геноцидот, но одлучил дека остатокот од членот бил уставен. Жалителот потоа прашал дали обвинението против него согласно членот 607 § 2 од Кривичниот законик и понатаму важело. Покраинскиот суд изјавил дека не било потребно да се одговори на неговото барање. Јавното обвинителство го повлекло обвинението за одрекување на геноцид и барало жалителот да биде ослободен за делото согласно членот 607 од Кривичниот законик и да биде осуден само за дело поттикнување расна дискриминација, омраза и насилство согласно членот 510 § 1 од Кривичниот законик. Меѓутоа приватните странки кои претходно се приклучиле кон кривичното гонење барале осудителната пресуда за жалителот согласно членот 607 да биде потврдена, аргументирајќи дека неговото однесување било повеќе од јасно одрекување на геноцид. Во 2008 година Покраинскиот суд делумно ја укинал пресудата на понискиот суд, го ослободил жалителот од делото согласно членот 510 од Кривичниот законик и го осудил на седум месеци казна затвор за дело оправдување

на геноцид согласно членот 607 § 2 од Кривичниот законик. *Amparo* жалбата на жалителот била неуспешна.

Пред Судот жалителот се жалел дека бил осуден по жалбата за дело – оправдување на геноцид – што не било дел од обвинителниот акт и за кое тој не бил осуден од првостепениот суд.

Анализа на случајот (неа ќе ја има само обучувачот):

Членот 6 § 3 (а) и (б) во врска со членот 6 § 1: Членот 6 § 3 (а) од Конвенцијата на лицата обвинети за кривично дело им обезбедува право да бидат информирани не само за причините за обвинението, односно делата кои наводно ги извршиле и за кои се обвинети, туку исто така, во детали, и за правната класификација на тие дела. Во кривично-правната материја, обезбедувањето на целосни и детални информации во врска со обвиненијата против обвинетиот, и последователно правната карактеризација која судот може да ја усвои по прашањето, претставува суштински предуслов за обезбедување правичност на постапките. Исто така, членот 6 § 3 (а) не наметнува никаков посебен формален услов во однос на начинот на кој биле информирани обвинетите за природата и причината за обвинението против нив; сепак морало да биде предвидливо. Конечно, точките (а) и (б) од членот 6 § 3 биле поврзани и правото да се биде информиран за природата и причината за обвинението морало да се земе предвид во контекст на правото на обвинетиот да ја подготви својата одбрана. Од одлуката на јавниот обвинител да го повлече обвинението за одрекување геноцид може да се претпостави дека однесувањето за кое се однесувало обвинението не се разликувало од однесувањето кое било декриминиализирано од Уставниот суд. Дополнително, жалителот веќе се изјаснил за време на судскиот претрес во рамките на постапките по жалбата пред дури и да стане свесен за суштината на аргументите на приватните обвинители и никогаш не бил јасно обвинет за некакво однесување кое значело оправдување на геноцид. Ниеден од поднесените докази не укажувале на тоа дека жалителот бил информиран, дека Покраинскиот суд го преквалификувал наводното дело или дури и дека аргументите на приватните тужители кои се приклучиле кон обвинението за оправдување геноцид не биле земени предвид. Ниту пак било утврдено дека жалителот бил свесен за чистата можност дека Покраинскиот суд би можел да го измени обвинението против него од „одрекување“ во „оправдување“ на геноцид. Оправдувањето геноцид не претставувало суштински елемент на првичното обвинение со кое бил запознаен жалителот од почетокот на постапката. При користењето на правото, кое несомнено го имал за да ги прекарактеризира фактите за чие утврдување бил надлежен, Покраинскиот суд на жалителот требал да му даде можност да ги оствари своите права на одбрана по тоа прашање на практичен и делотворен начин,

односно навремено. Но тоа не се случило, бидејќи дури од пресудата по неговата жалба жалителот со задоцнување дознал за преквалификацијата на фактите.

Заклучок: повреда (едногласно).

Чекор 3 – Подготовка на одбраната

 15 минути

Метод: Кратка презентација

Поенти што треба да се нагласат

Соодветно време

Соодветни услови – кои имаат два аспекти – пристап до доказите и советување со адвокат

б § 3 б : да му се обезбедат време и услови неопходни за подготвување на неговата одбрана

Обвинетиот мора да добие шанса да ја организира својата одбрана на соодветен начин и без ограничувања што се однесува до можноста за искористување на сите релевантни аргументи на одбраната пред судот и оттука да влијае врз исходот од постапките – *Кан против Австрија, § 53 (Can v. Austria)* „услови“ = можност самиот да се запознае, заради подготовка на својата одбрана, со резултатите од истрагите спроведени во текот на постапките – *Хусеин и други против Азербејџан, § 175 (Huseyn and Others v. Azerbaijan)* „услови“ = советување со својот адвокат – *Годи против Италија, § 31 (Goddi v. Italy)*

Примери: *Макфи против Франција (Makhfi v France)*

Жалителот се појавил пред Поротниот суд на Мејн-и-Лоара под обвинение за силување и кражба како припадник на банда со претходни осудителни пресуди за слични дела. Судието започнало на 3 декември 1998 во 9.15 часот наутро и завршило на 5 декември во 8.30 часот наутро.

По завршувањето на вториот дел од судењето во 00.30 часот, адвокатот на жалителот побарал одложување, но не добил. Судието продолжило во 1 часот и траеле до 4 часот наутро. Адвокатот на жалителот го имал своето обраќање кога рочиштето продолжило во 4.25 часот, наутро, и во тој момент судењето траело веќе 15 часа и 45 минути. Судијата и поротата, кои одлучувале во периодот од 6.15 до 8.15 часот на 5 декември го прогласиле жалителот за виновен и го осудиле на осум години казна затвор.

Повикувајќи се на членот 6 (право на правична судска постапка) од Европската конвенција за човекови права, жалителот се произнесол дека времето во кое неговиот адвокат требал да се обрати и времетраењето на рочиштето претставувале

повреда на неговите права на одбрана.

Европскиот суд за човекови права смета дека е од суштинска важност не само оние кои се обвинети за кривично дело туку исто така и нивните адвокати да се во можност да ги следат постапките, да одговорат на прашањата и да се изјаснат без да страдаат од претеран замор. Слично на тоа, било од суштинска важност судиите и поротниците да можат во целост да се концентрираат и да го одржат своето максимално внимание за да ги следат постапките и да можат да донесат информирана пресуда.

Утврдувајќи дека правата на одбрана и принципот на еднаквост на оружјето не биле почитувани во актуелниот случај, Судот едногласно одлучил дека имало повреда на членот 6 § 3 разгледан заедно со членот 6 § 1.

Чекор 4 – Правно застапување

 30 минути

Метод: кратка презентација, студија на случај

6 § 3 в : право на лицето да се брани самиот или преку правен застапник

Оваа одредба се однесува на правото на лицето да се брани самото или преку правен застапник. Правна помош треба да се обезбеди „кога интересите на правдата го бараат тоа“ и истата треба да биде „практична и делотворна“. Поимот „кога интересите на правдата го бараат тоа“ подразбира да се земат предвид фактите од случајот како целина, при тоа вклучувајќи ја не само ситуацијата во времето на одлучување по барањето правна помош туку исто така и во времето кога домашниот суд одлучува по суштината односно за основаноста на случајот.

Поенти што треба да се нагласат

Споменете го прашањето за квалитетот на правната услуга, кој исто така е обврска за државата до одредено ниво; меѓутоа државата не може да се смета за одговорна за секој пропуст од страна на адвокатот што е назначен да обезбеди правна помош или избран од самиот обвинет.

Како пример искористете го случајот *Чекала против Португалија (Czekalla v Portugal)*.

Пример - Чекала против Португалија (Czekalla v Portugal)

Жалителот бил уапсен во Португалија и бил ставен во притвор како дел од операција за борба против трговија со дрога. Во април 1994 триесет и пет обвинети, вклучително и жалителот биле изнесени пред суд. За време на судењето жалителот го отпуштил својот адвокат и побарал да му се назначи друг адвокат по службена должност. На 21 февруари 1995 судот ја назначил г-а Т.М. како адвокат на

одбраната на жалителот. На 24 јули 1995 година Окружниот суд на Синтра го осудил жалителот на 15 години казна затвор за трговија со дрога под отежнати околности. Жалителот лично се жалел на таа пресуда. Меѓутоа, неговата жалба била отфрлена врз основа на тоа дека била напишана на германски, а не на португалски јазик. На 7 август 1995 година г-ата Т.М. од своја страна поднела жалба против пресудата во име на жалителот. Следниот месец жалителот ја отпуштил г-ѓата Т.М. Нејзината жалба против осудителната пресуда била прогласена за недопуштена од Врховниот суд на 10 јули 1996 година затоа што не биле наведени соодветно основите за жалбата. Жалбата не дала преглед на основите на жалбата и не успеала да изнесе како одредбите кои биле наводно повредени требале да бидат толкувани и применети. Со пресудата донесена по жалба поднесена од страна на јавниот обвинител на 11 декември 1996 година Врховниот суд го прогласил жалителот за виновен и за заговор. Со тоа казната затвор му била зголемена на 18 години.

Повикувајќи се на членот 6 § 1 (право на правично судење) и членот 6 § 3 (право на правен застапник), жалителот се жалел на несоодветност на правната помош што ја добил. Според неговиот поднесок, пропустите на неговиот адвокат назначен по службена должност го лишиле од правото на пристап до Врховниот суд.

Европскиот суд повторил дека, кога правната помош била обезбедена, домашниот суд не бил одговорен за пропустите на адвокатот назначен по службена должност. Меѓутоа националните власти имале обврска да интервенираат кога несоодветноста на адвокатот се чини очигледна или кога тоа им е посочено.

Судот сметал дека недостатоци или грешки во презентирањето на случајот на обвинетиот од страна на адвокат назначен по службена должност не биле одговорност на државата. Меѓутоа ставот се разликувал кога пропустот да се придржува на процедуралните барања го лишувала жалителот од конкретен правен лек, а состојбата не била корегирана од повисоките судови. Во овој случај жалителот бил странец кој немал никакво познавање на јазикот на кој се одвивала постапката, а бил соочен со долга затворска казна. Овие фактори го навеле Судот да заклучи дека жалителот немал корист од практична и делотворна одбрана во својата жалба до Врховниот суд.

Судот сметал дека пропустот на адвокатот на жалителот кој му бил назначен по службена должност да се придржува на процедуралните барања во поднесувањето на жалбата до Врховниот суд бил евидентен недостаток кој барал од националните власти да преземат позитивни чекори, како што би било барање да се прошират или доуредат основите изнесени во жалба. Судот понатаму забележал дека се чинело од неодамнешната судската пракса на Уставниот суд дека повеќе не било можно жалба да биде отфрлена врз основите кои биле наведени од страна на Врховниот суд во овој случај.

Заклучок: повреда на членот 6 §§ 1 и 3 (в) од Конвенцијата.

УПАТСТВА ЗА ОБУЧУВАЧОТ

- побарајте од учесниците да го прочитаат случајот од Модулот IV - посебни гаранции - правата во однос на одбраната - одбрана со правен застапник); дајте им 5 минути

- замолете ги да ви кажат дали сметаат дека постои повреда на членот 6 и зошто; доколку не сметаат зошто; дозволете им да ги спротивстават мислењата; други можни прашања за водење на дискусијата: од кога требало да биде обезбедено правото на адвокат? Дали има исклучоци на ова правило?

- на крај кажете им за кој случај се работи (Салдуз проти Турција (Salduz v Turkey)) и резимирајте го заклучокот на Судот со тоа што ќе го нагласите прашањето што е важно за обезбедување на одбрана преку правна помош и ефектите од изведување докази во отсуство на адвокат

Студија на случај

Во односното време, турското законодавство им дозволувало на осомничените право на пристап до адвокат од моментот кога се притворени, освен ако не биле осомничени за дело што потпаѓало под јурисдикција на судовите за државна безбедност. Жалителот, кој бил малолетник, бил уапсен под сомневање дека помагал и поттикнувал илегална организација, што било дело кое можело да се суди во судовите за државна безбедност. Без присуство на адвокат, тој ѝ дал изјава на полицијата признавајќи дека учествувал во незаконски демонстрации и дека напишал слоган на знаме. Подоцна, откако бил изведен пред јавен обвинител и истражен судија, тој побарал да ја повлече изјавата, тврдејќи дека му била изнудена под притисок. Истражниот судија го вратил во притвор, и тогаш му било дозволено да се види со адвокат. За време на судењето жалителот продолжил да ја негира својата изјава, но судот за државна безбедност утврдил дека неговото признание пред полицијата било автентично и го осудил согласно обвинението. Му била одредена казна затвор во времетраење од триесет месеци.

Анализа на случајот (неа ќе ја има само обучувачот):

Член 6 § 3 (в): Со цел правото на правично судење согласно член 6 став 1 да остане доволно практично и делотворно, пристапот до адвокат мора да биде обезбеден, по правило, од првиот разговор на осомничениот во полицијата, освен ако може да се докаже дека во посебни околности постојат убедливи причини за ограничување на тоа право. Дури и кога такви убедливи причини навистина постојат, ограничувањето не треба несоодветно да биде на штета на правото на одбрана, што би можело да биде случај кога инкриминирачки изјави дадени за време на полициски разговор без пристап до адвокат се употребени како основа за осудителна пресуда. Во овој случај, образложението дадено за лишувањето на жалителот од пристап до адвокат – имено, дека таквиот пристап со закон систематски не се дозволува за кривични дела кои потпаѓаат под надлежност на судовите за државна безбедност – не ги исполнува

барањата од член 6. Исто така, судот за државна безбедност ја употребил изјавата на жалителот дадена на полицијата како главен доказ врз основа на кој го прогласил за виновен, наспроти фактот дека тој ја негирал нејзината точност. Ниту помошта што подоцна била обезбедена од страна на адвокат, ниту контрадикторноста во постапката што уследила не можеле да ги поправат грешките што се случиле за време на полицискиот притвор. Материјален фактор е и возраста на жалителот. Како што покажале значителен број релевантни меѓународни правни материјали на оваа тема, пристапот до адвокат е од суштинска важност кога лицето кое е задржано во полиција е малолетник. Сè на сè, иако жалителот имал можност да го оспори доказот против него на неговото судење и подоцна, во жалбената постапка, немањето адвокат во времето кога бил во полициски притвор неповратно влијаело на неговите права на одбрана.

Заклучок: повреда (едногласно).

Чекор 5 - Сослушување на сведоци

 45 минути

Метод: кратка презентација, студија на случај

Поенти што треба да се нагласат

Нагласете ја употребата на терминот 'сведок' како автономен концепт. Споменете го различниот стандард (понижок и помалку заштитнички за обвинетиот) во случаи на сексуално и семејно насилство и посочете дека ова ќе биде појаснето преку практичната вежба (види *Y против Словенија (Y v Slovenia)* и *Аигнер против Австрија (Aigner v Austria)*)

6 § 3 г : да сослуша или да бидат сослушани сведоците

Терминот „сведок“ има автономно значење и ги вклучува сообвинетите и вештите лица. На обвинетите треба да им се даде соодветна можност да го оспорат и сослушаат сведокот од обвинителството, било кога ќе ја дава изјавата или во подоцнежна фаза од постапките.

Примери: *Хумер против Германија (Hümmer v. Germany (no. 26171/07))*

Жалителот со судска одлука од февруари 2005 бил сместен во психијатриска болница заради две дела на напад кои резултирале со тешки телесни повреди. Тој се жалел дека ниту тој ниту неговиот адвокат не можеле да ги сослушаат главните сведоци на обвинителството во ниедна фаза од постапките. Сведоците, членови на семејството на жалителот го искористиле своето право да не сведочат во суд. Меѓутоа нивните искази дадени во текот на истрагата биле изнесени на судењето преку сведочењето на истражниот судија кој ги сослушал сведоците во истражната фаза во отсуство на жалителот и неговиот адвокат. Г-динот Хумер се повикал на

членот 6 §§ 1 и 3 (г) (право на правично судење; право да обезбеди присуство и сослушување на сведоците).

Заклучок: повреда на членот 6 § 1 во врска со членот 6 § 3 (г)

Во принцип треба да биде обезбедено присуството на сведоците во судот, а секое нивно отсуство бара оправдување. Исклучоци можат да се применат на пример во случај на смрт или правото на молчење од страна на засегнатиот сведок. Други аспекти што треба да се земат предвид е употребата на анонимни сведоци и еднаквост на оружјето во смисла на можноста за одбраната да ги сослуша сведоците .

Примери: *Лука против Италија (Luca v. Italy)*

Н. и Ц. биле уапсени за поседување кокаин. Н. ѝ кажал на полицијата дека тој и Ц. отишле во домот на жалителот и тој им кажал дека бил подготвен да им обезбеди кокаин. Н. првично бил сослушан како сведок, но последователно станал „осомничен“ и бил сослушан од јавниот обвинител во такво својство. Н. бил повикан да даде докази како „лице обвинето во поврзана постапка“. Меѓутоа, тој одлучил да молчи бидејќи имал такво право согласно домашното законодавство. Жалителот како резултат на тоа бил лишен од секаква можност да го сослуша. Кривичниот суд забележал дека одбивањето на Н. да даде докази било законито. Бидејќи согласно судската пракса на Уставниот суд било дозволено тоа да го направи, Кривичниот суд ги прифатил како доказ изјавите дадени од обвинетите лица во текот на поврзаната постапка. Последователно, изјавите на Н. дадени на записник пред јавниот обвинител биле прочитани на претресот. Жалителот бил осуден и му била изречена казна затвор од осум години и парична казна. Кривичниот суд забележал дека главните докази против обвинетиот биле изјавите дадени од Н. пред јавниот обвинител. Жалбата на жалителот пред Апелациониот и Касациониот суд биле одбиени.

Заклучок: повреда на членот 6 §§ 1 и 3(г).

СТУДИЈА НА СЛУЧАЈ – компаративен пристап – *У против Словенија (U v Slovenia)* и *Аигнер против Австрија (Aigner v Austria)*

УПАТСТВА ЗА ОБУЧУВАЧОТ

Поделете ја групата на два дела, на секоја група дајте ѝ по еден случај од двата што се дадени подолу и замолете ги да го прочитаат; дајте им по 10 минути

- Групата со случајот бр. 1 – замолете ја првата група да даде резиме на фактите на случајот и да кажат дали сметаат дека има повреда на Конвенцијата и зошто, доколку нема зошто, побарајте од нив да го вратат прашањето под некој член од Конвенцијата
- Дајте им можност да одат пошироко и да ја прашаат другата група

што мислат тие односно да се развие дискусија

- *За дополнителни информации користете ја правната анализа што е дадена долу (Аигнер против Австрија)*
- *Групата со случај 2 – замолете да даде резиме на фактите за случајот и да кажат дали сметаат дека има повреда на Конвенцијата и зошто, доколку нема зошто, побарајте од нив да го вратат прашањето под член од Конвенцијата*
- *Дајте им можност да одат пошироко и да ја прашаат другата група што мислат тие односно да се развие дискусија*
- *за дополнителни информации користете ја правната анализа што е дадена долу (У против Словенија)*
- *Откако ќе ги разменат мислењата информирајте ги за кој случај се работи и резимирајте го наодот на ЕСЧП со тоа што ќе го нагласите различниот стандард во случаите на сексуално и семејно насилство, во кој правата на одбраната треба да се балансираат наспроти правото на жртвата за почитување на приватниот живот (член 8)*

Нагласете дека во кривичните судења посебните гаранции (став 2 и 3 од член 6) важат само за обвинетиот; додека правото на жртвата (како во случајот на У) би било опфатено со членот 8 (да не биде претерано изложена на повторни сведочења, и сл.); жртвите на насилство исто така имаат и процедурални права заштитени согласно членот 3 (процедуралниот аспект – правото на делотворна истрага)

Случај 1

Г-ѓа К била испрашана двапати од страна на полицијата после наводното силување од страна на жалителот при што против него била поведена кривична постапка. Еден месец подоцна, г-ѓата К била сослушана од истражниот судија во присуство на жалителот, неговиот адвокат, психијатриски експерт и судскиот записничар/дактилограф. Жалителот и неговиот адвокат добиле можност да ја сослушаат г-ѓа К и сослушувањето било снимено на видео. На крајот од сослушувањето адвокатот на жалителот изјавил дека тој немал дополнителни прашања да ѝ ги постави на г-ѓата К. Се водел записник од сослушувањето кој бил 29 страници долг.

На 9 октомври 2001 година Регионалниот суд на Грац го осудил жалителот за обид за силување со насилство. На судењето г-ѓата К одбила да даде докази. Жалителот се жалел до Врховниот суд, кој ја прифатил неговата жалба и ја укинал пресудата. Тој одлучил дека во постапките пред Регионалниот суд имало неправилности со оглед дека Регионалниот суд ги засновал своите наоди на изјавите на г-ѓата К во полиција, а кои не биле прочитани на судењето.

Регионалниот суд потоа продолжил со постапките во нов состав и ги сослушал доказите од жалителот и другите сведоци, од четворица полициски службеници кои биле повикани на местото како и од психијатриски вештак кој присуствувал за време

на сослушувањето на г-ѓа К.

Г-ѓа К била поканета да даде исказ и притоа жалителот бил сместен во соседната просторија. Меѓутоа, со оглед дека Законот за кривична постапка ѝ го дозволувал тоа, г-ѓа К одбила да даде исказ и побарала наместо тоа да бидат прочитани изјавите што ги дала во полиција и на истражниот судија. Судот ѝ дозволил. Судот исто така го дозволил барањето на жалителот да биде прикажана видео снимката од нејзината изјава пред истражниот судија. Меѓутоа кога била пуштена испаднало дека видео снимката била празна лента.

Жалителот побарал дополнителни докази со кои се докажувале наводните разлики во изјавите на неколку сведоци. Судот ги одбил барањата на жалителот за изведувње на дополнителни докази и притоа дал објаснување зошто сметал дека нема потреба од такво нешто.

На 19 ноември 2002 година Регионалниот суд го осудил жалителот за обид за силување со насилство. Тој се потпирал делумно на изјавите на г-ѓа К дадени во полиција и пред истражниот судија. Земајќи ги предвид повредите на г-ѓа К и кривичното досие на жалителот со еднаесет претходни осудителни пресуди, го осудил жалителот на три години казна затвор. Упатувајќи на мислењето на психијатрискиот вештак, тој понатаму наредил тој да биде задржан во установа за сторители на кривични дела кои се ментално болни.

Жалителот поднел барање за поништување до Врховниот суд во кое се жалел меѓу другото на одбивањето на неговите барања да бидат прифатени дополнителни докази.

На 20 февруари 2003 година Врховниот суд го одбил барањето на жалителот за поништување. Во образложението, Врховниот суд забележал дека Регионалниот суд се осврнал на недоследностите меѓу изјавите на г-ѓата К дадени пред полицијата и истражниот судија и меѓу нејзините изјави и изјавата на една од сведоците, во контекст на своето оценување на доказите, а која пак оценка која се чинела логична.

Случај 2

Жалителката У. обвинила семеен пријател дека повеќе пати сексуално ја нападнал. Мајката на У. најпрво поднела кривична пријава против семејниот пријател во јули 2002 година, обвинувајќи го дека ја присилувал нејзината ќерка, која имала 14 година, да стапи во сексуален однос со него во периодот меѓу јули и декември 2001. Семејниот пријател, кој во тоа време имал 55 години, честопати се грижел за У., заедно со својата сопруга, помагајќи ѝ да се подготви за натпревари за убавина.

Во текот на последователната истрага и судење властите ја сослушале У. и нејзиниот наводен напаѓач – кој отфрлил дека имал сексуални односи со У. – сослушале повеќе сведоци и назначиле вешти лица да ги разјаснат спротивставените сведочења. Оттука двата гинеколошки извештаи ниту ги потврдиле ниту ги отфрлиле тврдењата на У. а две други вешти лица дошле до спротивставени заклучоци: првиот, психолог, утврдил дека У. покажувала јасни симптоми на сексуално злоставување; и вториот, вешто лице по ортопедија сметал дека обвинетиот не можел да ја совлада У. и да ги изврши дејствијата за кои бил обвинет заради неговиот хендикеп (неговата лева

рака му била хендикепирана од раѓање). За време на гинеколошките консултации докторот ја конфронтирал У. со наодите, конкретно од ортопедскиот извештај, и ја испрашувал зошто таа не се бранела поенергично.

Барањето на У. правниот застапник на обвинетиот да биде изземен од постапките - по основ дека го знаела од претходно, бидејќи таа и нејзината мајка го консултирале претходно за сексуалните напади, дури и пред да ја информираат полицијата било одбиено од судот, со образложение дека немало законски основи за такво изземање. За време на двете рочишта на случајот, обвинетиот лично вкрстено ја испитал У. Тој тврдел дека тој бил физички неспособен да ја нападне и дека нејзините обвиненија против него биле поттикнати од желбата на нејзината мајка да изнуди пари од него; неколку прашања биле формулирани на начин со кој се сугерирал одреден одговор и тој постојано ја оспорувал искреноста на одговорите на У., тврдејќи дека таа можела да се расплаче кога сака за да ги натера луѓето да ѝ веруваат.

Во септември 2009, откако биле одржани вкупно 12 рочишта, првостепениот суд го ослободил наводниот напаѓач на У. од сите обвиненија. Жалбата на државниот обвинител против таа пресуда била одбиена во мај 2010 година, како и барањето на У. до врховниот државен обвинител за заштита на законитоста неколку месеци подоцна.

У. се жалела меѓу другото, под членот 8 (право на почитување на приватниот и семеен живот) заради повреда на нејзиниот личен интегритет за време на кривичната постапка и особено дека таа била трауматизирана со тоа што била вкрстено испитана од самиот обвинет во текот на две од рочиштата во нејзиниот случај.

Случај 1. Правна анализа (Аигнер против Австрија, неа ќе ја има само обучувачот):

Судот потврдува дека допуштеноста на доказите се води пред сè од правилата во домашното право. Задача на судот согласно Конвенцијата не е да одлучува за тоа дали изјавите на сведоците биле соодветно прифатени како докази, туку да утврди дали постапките како целина, вклучително и начинот на кој биле изведени доказите, биле правични. Сите докази мора вообичаено да бидат изведени на јавен претрес, во присуство на обвинетиот, имајќи го предвид начелото на контрадикторност. Меѓутоа постојат исклучоци на овој принцип. Како општо правило, ставовите 1 и 3 (г) од членот 6 не можат да се толкуваат дека во сите случаи бараат прашањата да бидат поставени директно од обвинетиот или неговиот адвокат, било по пат на вкрстено испрашување или на некој друг начин, туку повеќе дека на обвинетиот мора да му се даде соодветна можност да го оспори и испраша сведокот што сведочи против него било кога тој ја дава изјавата или во подоцнежна фаза. Употребата како докази на изјавите добиени во фазата на полициската и судската истрага не е само по себе недоследна со одредбите цитирани горе, под услов правата на одбраната да биле почитувани. Дури и кога таквата изјава е единствен или пресуден доказ против обвинетиот, нејзиното прифаќање како доказ автоматски нема да

резултира со повреда на членот 6 § 1. Меѓутоа Судот ќе го испита секој случај дали биле воспоставени доволно фактори на противтежа, вклучително и мерки кои дозволуваат правична и соодветна проценка на веродостојноста на тие докази.

Исто така членот 6 не му гарантира на обвинетиот неограничено право да се обезбеди појавување на сведокот во судницата. Нормално е за националните судови да одлучат дали е неопходно или пожелно да се повика некој сведок.

Судот исто така мора да ги земе предвид посебните одлики на кривичната постапка во врска со сексуалните дела. Таквите постапки честопати се сметаат за огромен товар за жртвата, особено кога жртвите спротивно на својата волја се соочуваат со обвинетиот. Овие одлики се уште поистакнати во случаи кои вклучуваат малолетник. При оценувањето на прашањето дали во таквите постапки обвинетиот добил или не правично судење, мора да се земе предвид правото на почитување на приватниот живот на наводната жртва. Затоа Судот прифаќа дека во кривичните постапки во врска со сексуалното злоставување одредени мерки можат да се преземат за потребата од заштита на жртвата, под услов таквите мерки да можат да бидат поврзани со соодветно и делотворно остварување на правата на одбраната.

Судот забележува понатаму дека описот на настаните на г-ѓа К претставувал одлучувачки доказ врз основа на кој се базирале наодите на судот, бидејќи другите сведоци сослушани од Регионалниот суд не биле очевидци и дале докази само во однос на нивната перцепција за г-ѓата К и настаните пред и после извршувањето на наводното дело. Затоа Судот мора да испита дали жалителот добил соодветна можност да ги оствари своите права во однос на одбраната во рамки на значењето на членот 6 од Конвенцијата во однос на доказите изнесени од г-ѓата К. Притоа Судот ќе испита дали имало фактори кои можеле да постигнат противтежа на фактот дека одбраната не можела да ја испраша г-ѓата К пред судењето.

Судот забележува дека г-ѓата К била сослушана од истражниот судија во присуство на жалителот и неговиот адвокат, кој ѝ поставил прашања. Меѓутоа жалителот тврдел дека неговите прашања не ги задоволиле барањата на членот 6 од Конвенцијата бидејќи видеото од ова рочиште не било достапно на судењето и доказите дадени од други сведоци за време на судењето биле спротивни на описот на настаните од страна на г-ѓата К.

Судот забележува дека кога г-ѓата К била испрашана во прелиминарните постапки одбраната мора да била свесна дека ставот согласно националното право бил таков што после вкрстеното сослушување, г-ѓата К би била ослободена од давање исказ на судењето, со оглед на тоа што станувало збор за постапка која се однесувала на сексуален деликт. Судот признал дека тој претпочитал судот да можел да ја погледне видео снимката од сослушувањето за да добие директен впечаток од однесувањето на г-ѓата К за време на испрашувањето. Меѓутоа во контекст на фактот дека во времето на

испрашувањето г-ѓата К била возрасна и со полна деловна способност, Судот не може да се согласи со ставот на жалителот дека ова било незаменливо за правично спроведување на постапките.

Понатаму, Судот не смета дека неможноста на жалителот да ја соочи г-ѓата К со сведочењето дадено од други сведоци за време на судењето ги ограничило неговите права на одбрана до неприфатливо ниво. Во врска со тоа Судот забележува дека жалителот бил во можност да му ја претстави на Регионалниот суд сопствената верзија на настаните и да посочи секаква нејаснотија во изјавите на г-ѓата К или недоследност во изјавите на другите сведоци сослушани за време на судењето.

Што се однесува до одлуката да не се дозволат други докази, Судот забележува дека Регионалниот суд заклучил, врз основа на логични и релевантни аргументи дека таквите докази не би биле релевантни за постапката. Тој подоцна го осудил жалителот врз основа на изјавите на г-ѓата К, за кои сметал дека се веродостојни и поткрепени од други докази кои биле изнесени за време на судењето и изнел детално образложение зошто не ѝ верувал на верзијата на настани изнесена од жалителот.

Судот утврди дека ваквиот начин на водење на постапките е во рамките на вообичаеното дискреционо право на судот кога одлучува за релевантноста и допуштеноста на доказите и не укажува на никаков пропуст од страна на австриските власти да му обезбедат на жалителот правично судење согласно членот 6 §§ 1 и 3(г) од Конвенцијата. Соодветно на тоа немало повреда на членот 6 §§ 1 и 3 (г) од Конвенцијата.

Случај 2 - Правна анализа (Y против Словенија , неа ќе ја има само обучувачот)
Член 8 – Да се земе предвид фактот дека сведочењето на Y за време на судењето претставувало единствениот директен доказ во случајот и фактот дека останатите докази - извештајот на психологот и ортопедскиот извештај - биле спротивставени, па било во интерес на правичното судење на одбраната да ѝ се даде можност вкрстено да ја испита Y, дотолку повеќе што таа била возрасна во времето кога се одржале рочиштата.

Судот сепак морал да утврди дали била постигната правична рамнотежа меѓу нејзиниот личен интегритет и правата на одбраната.

Според мислењето на Судот, фактот дека испрашувањето на Y се растегнало во текот на четири рочишта, во период од седум месеци без евидентна причина за долгите периоди меѓу рочиштата сам по себе предизвикува загриженост.

Што се однесува до природата на вкрстеното испрашување од страна на самиот обвинет, Судот забележа дека иако на одбраната морало да ѝ се даде одреден слободен простор да го оспори кредибилитетот на Y, вкрстеното испрашување не треба да се искористи како начин за заплашување или понижување на сведоците. Некои од прашањата и забелешките, како што се тврдењата дека Y можела да заплаче кога ќе посака за да манипулира со луѓето имале за цел не

само да го оспорат нејзиниот кредибилитет, туку исто така да го омаловажат нејзиниот карактер. Таквите навредливи инсинуации ги надминале границите на она што може да се толерира за потребите на една ефективна одбрана. Судијата што го водел судењето пред сè ја имал обврската да обезбеди почитувањето на интегритетот на Y да биде соодветно заштитено од таквите забелешки, интервенција која можела да го олесни искуството кое секако било вознемирувачко за неа.

Во врска со тврдењето на Y дека адвокатот на одбраната требал да биде изземен бидејќи претходно таа се консултирала со него, не била задача на Европскиот суд да шпекулира по прашањето во која мерка таа го познавала адвокатот претходно. Меѓутоа под претпоставка дека нејзините тврдења биле вистинити, негативниот психолошки ефект од вкрстеното испитување од негова страна не требал да биде во целост отфрлен.

Исто така, информациите што адвокатот можеби ги добил од неа не требале да бидат искористени во корист на лице со спротивставени интереси во постапката. Сепак, нејзиното барање било отфрлено, бидејќи согласно националниот закон немало законски основ за повлекување на правниот застапник во дадената ситуација. Затоа Судот одлучил дека словенечките законски прописи кои се однесуваат на изземање на адвокатот или начинот на кој тоа се применувало, не ги земале доволно во предвид интересите на Y.

Конечно што се однесува до гинеколошките прегледи направени во текот на истрагата, Судот забележа дека лекарот го надминал опсегот на неговата задача особено поради соочувањето на Y. со наодите од ортопедскиот извештај и испрашувањето во врска со нејзината самоодбрана.

Судот прифатил дека властите презеле низа мерки за заштита на Y од понатамошно траматизирање, како што се исклучување на јавноста од судењето и отстранување на обвинетиот од судницата кога таа го давала своето сведочење. Меѓутоа со оглед на чувствителноста на прашањето и нејзината возраст во времето кога наводниот сексуален напад се случил, имало потреба од особено чувствителен пристап. Судот утврди дека – земајќи го во предвид кумулативниот ефект од пропустите во истрагата и судењето – властите не успеале да заземат таков пристап и на Y да ѝ ја обезбедат неопходната заштита. Соодветно на тоа имало повреда на членот 8 од Конвенцијата.

Чекор 6 – Толкување (превод)

5 минути

Метод: кратка дискусија

Поенти што треба да се нагласат

Гаранцијата не е апсолутна и се обезбедува врз основа на фактичка проценка на случајот.

6 § 3 д : помош од толкувач

Аспекти што треба да се земат предвид:

- се применува исклучиво во ситуации кога обвинетиот не може да го разбере или зборува јазикот што се користи во судницата; тоа вклучува и ситуации во кои обвинетиот е застапуван од адвокат – *Камасински против Австрија*, § 74 (*Kamasinski v. Austria*)

- се однесува на превод или толкување на сите документи или изјави дадени во текот на постапката кои е неопходно обвинетиот да ги разбере или да ги изнесе на јазикот на судот за да му се обезбеди правично судење – *Херми против Италија* [ГСС], § 69 (*Hermi v. Italy* [GC])

Чекор 7 – Национален контекст

 30 минути

Преквалификација на кривичното обвинение

Согласно член 398 од ЗКП пресудата може да се однесува само на лицето кое е обвинето и само на делото што е предмет на обвинението содржано во поднесениот, односно на главната расправа изменетиот или проширениот обвинителен акт. Судот, согласно ставот 2, не е врзан со предложената правна оценка на делото.

Сепак останува дека е потребен деликатен баланс кога обвинението се менува или прецизира, со цел да се заштитат правата на одбрана на обвинетиот. Во овој контекст, потребно е да се спомне и членот 393 од ЗКП кој предвидува под какви околности може да дојде до промена на обвинението но и процесните гаранции за заштита на правото на одбрана на обвинетиот.

Намамување/поттикнување/наведување (entrapment)

ЗКП предвидува користење на лица (агенти) со прикриен идентитет и симулирани операции како дел од посебните истражни мерки (член 252 од ЗКП), а кои може да се употребат само доколку не постои друг начин да се соберат потребните информации и докази неопходни за успешно водење на кривичната постапка. Согласно членот 253, посебните истражни мерки може да се користат за откривање и докажување само на кривичните дела наведени во тој член. Потребно е да се истакне дека законот забранува употреба на посебните истражни мерки на начин којшто би поттикнувал

сторување на кривичното дело.

Право на превод/толкување

Согласно членот 8 од ЗКП, во кривичната постапка службен јазик е македонскиот јазик и неговото кирилско писмо. Друг службен јазик што го зборуваат најмалку 20% од граѓаните и неговото писмо во постапката се користи во согласност со закон. Неколку дополнителни одредби во ЗКП ја операционализираат и обезбедуваат употребата на јазикот од страна на обвинетиот како и од другите инволвирани во постапката (оштетените, сведоците), во писмените поднесоци и во усмената комуникација во постапката.

Македонски предмети пред Европскиот суд релевантни во дадениот контекст

Ефтимов [59974/08](#). Предметот се однесува на долга кривична постапка за медицинска небрежност. Апликантот бил осуден на затворска казна откако првичното обвинение дека делото било сторено од небрежност, било преквалификувано во дело сторено со намера за кое застареноста не била истечена. Предметот сепак бил анализиран низ призмата на процедурална еднаквост бидејќи жалителот, за разлика од обвинителот, немал можност да присуствува на последното рочиште пред Врховниот суд заради што е најдена повреда на процедуралната еднаквост на странките.

Сандел [21790/03](#). Апликантот бил израелски државјанин, со хибру како мајчин јазик. Тој бил уапсен и била започната кривична постапка против него. Преводот од македонски на хибру му бил обезбеден на некои рочишта за подоцна во постапката, преводот на рочиштата бил на српски, бугарски и англиски, со оглед на тоа што жалителот демонстрирал доволно познавање на овие јазици. Европскиот суд прифатил дека домашните судови преземале најразлични мерки во обид да му обезбедат на апликантот превод од хибру, а исто така утврдил и дека превод во секој случај му бил обезбеден на јазик кој тој го разбирал, па затоа жалбениот навод по овој основ го отфрлил како очигледно неоснован.

Ѓорѓиевски [18002/02](#). Жалителот бил санитарен инспектор на граничен премин. Во кривичната постапка против него, тој бил прогласен за виновен за барање на поткуп во замена за полесна контрола на стоки кои биле во постапка за увоз. Жалителот трвдел дека тој бил поттикнат а потоа и „фатен“ во извршување на делото бидејќи банкноти означени од страна на полицијата му биле подметнати и потоа откриени од страна на полицијата. Европскиот суд нашол дека нема повреда на членот 6 бидејќи, како што било утврдено во текот на домашната постапка, жалителот всушност побарал да биде потплатен, полициската операција следела дури потоа, а притоа жалителот не го пријавил кривичното дело на давање поткуп на полицијата иако имал време и можност да го направи тоа. Поради сето ова, Европскиот суд заклучил дека не може да стане збор за наведување или наمامување на апликантот да го стори кривичното дело.

Дончев и Бургов [30265/09](#). Жалителите биле полицајци кои биле осудени на условна

казна затвор за поткуп во висина од 500 ден., што пак го прифатиле од прикриен полициски службеник во замена за казна за брзо возење. Апликантите се пожалиле дека полициската операција биле наместена и дека тие всушност биле поттикнати да го сторат делото. Европскиот суд предметот го разгледувал од аспект на сослушување на сведоци. Полицискиот службеник со прикриен идентитет бил сослушан од страна на судот како заштитен сведок откако одбраната и обвинетите биле отстранети од судницата. Сепак, жалителите без да за тоа дадат оправдани причини се откажале од правото да го испитаат заштитениот сведок преку судот иако за таквото нешто им била дадена можност. Поради тоа, Европскиот суд утврдува дека нема повреда на правото на правично судење.

Пападакис [50254/07](#). Предметот се однесува на кривична постапка против жалителот кој бил осуден за недозволена трговија со дрога. Во истрагата учествувале и странски прикриени агенти. Во текот на судењето, еден од агентите бил испитан како заштитен сведок. Испитувањето било спроведено од судот во присуство на јавниот обвинител, додека пак жалителот и одбраната биле отстранети од судницата. Со оглед на тоа што ваквиот сведок можел во земјата да се задржи само тој еден ден, на одбраната ѝ било дадено кратко и ограничено време да го проанализира исказот и да подготви свои прашања кои по писмен пат, преку судот, би му биле поставени на агентот. Заради ваквите ограничувања, Европскиот суд наоѓа повреда на членот 6.

Трамповски [4570/07](#). Апликантот бил осуден за криумчарење мигранти во Грција. Во текот на истрагата, мигрантите биле сослушани од страна на истражен судија и обвинител и потоа веднаш вратени во Албанија од каде и дошле. Барањето на апликантот, мигрантите да бидат испитани и од него односно да се соочат во текот на судењето со оглед на одредени неконзистентности во нивните искази, не било прифатено. Европскиот суд утврдил дека домашните судови воопшто не се обиделе да ги повикаат сведоците (мигранти) ниту пак дале некакво објаснување зошто не го сториле тоа, а не било објаснето ниту зошто соочувањето не било направено во текот на истрагата кога тоа без сомнение можело да се изведе. Иако имал можност да се брани и да предлага докази во своја корист, сепак неовоможувањето апликантот да ги испита мигрантите, од Европскиот суд било оценето како значително ограничување на неговите правата и била најдена повреда на членот 6.

Единица V - Практична вежба

1 час 30 минути

Метод: Работа во група – кратко претставување на случајот

УПАТСТВА ЗА ОБУЧУВАЧОТ

Опција 1:

- Слушателите/учесниците се делат во 4 групи, 2 за жалителот и 2 за Владата
- Од нив се бара да изработат аргументи во поткрепа на нивниот страна, потоа си ги заменуваат поднесоците и од нив се бара да одговорат на истите.
- Поделете ги слушателите во четири групи
- Замолете ги да го прочитаат случајот
- Побарајте од две групи да подготват аргументи во корист на ставот на жалителот
- Побарајте од другите две групи да подготват аргументи во корист на ставот на државата
- Дајте им 30 минути за да поразговараат меѓу себе и да ги напишат сопствените аргументи на кратко (на лист хартија или на табла); замолете ги да бидат многу кратки и да сумираат само неколку точки/поенти, а не елаборат односно наратив
- На крајот од работата во група замолете ги да си ги заменат листовите со другата група која има иста позиција (двете групи од страната на жалителот си ги менуваат листовите меѓу себе, а истото го прават и групите од страна на владата)
- Побарајте од нив да го прочитаат документот што го добиле и да најдат противаргументи за оние запишани од другата група; дајте им 20-30 минути
- На крајот секоја од групите ќе ја презентира својата работа (прво жалителите, потоа владите како одговор, потоа утврдените противаргументи)
- Како поддршка за обучувачот користете ја правната анализа која е дадена долу за да им ги посочите на слушателите заклучоците на Судот во дадениот случај

Опција 2 (доколку нема доволно време за опцијата 1):

- Побарајте од слушателите да го прочитаат резимето од практичната примена од поделениот материјал (доколку имате повеќе време замолете ги да ги прочитаат сите факти)
- Побарајте од нив да отидат на десната страна од просторијата оние кои сметаат дека во предметот имало повреда на членот б и на левата страна оние кои сметаат дека немало повреда (или поделете им црвени и зелени картончиња и побарајте од нив да го кренат црвеното ако сметаат дека имало повреда и зеленото ако немало повреда)
- Побарајте од групата за повреда да го објасни својот став
- Побарајте од групата против повреда да го објасни својот став
- Прашајте ги сите дали остануваат на истиот став, доколку не тие што ќе се премислат треба да ѝ се придружат на другата група
- Прашајте ги оние што се премислиле што ги натерало да се премислат
- Повторно прашајте дали има уште некој што се премислил
- Погледнете го составот на групите и оставете ги малку да продискутираат, но интервенирајте кога е неопходно појаснување и исто така насочете ја дискусијата на членот б
- На крај презентирајте им го заклучокот на Судот (користете ја 'практичната примена на членот б од резимето на случајот Гафген' во поткрепа и за да се нагласат главните поенти што треба да ги запомнат во врска со принципот што може да се примени

Факти за случајот

Во 2002 година жалителот задушил единаесетгодишно дете и го сокрил неговото тело во близина на едно мочуриште. Во меѓувреме побарал откуп од родителите на момчето но бил уапсен набргу откако ги земал парите. Бил приведен во полициска станица, каде што бил сослушуван за местото каде се наоѓала жртвата. Следниот ден заменикот началник на полицијата му наредил на еден од полицајците да му се закани на жалителот со физичка болка и, доколку е потребно, да го подложи на таква болка за да го натера да го каже местото каде се наоѓало момчето. Следејќи ги наредбите, полицаецот му се заканил на жалителот дека ќе го подложи на голема болка што ќе му ја предизвика лице посебно обучено за таа цел. По десетина минути, поради страв дека ќе биде изложен на таков третман, жалителот кажал каде го скрил телото на жртвата. Потоа во придружба на полицијата бил одведен до местото, каде полицијата го пронашла телото на момчето, а подоцна и докази против жалителот, како што се траги од гумите од неговиот автомобил. Во подоцнежната кривична постапка регионалниот суд утврдил дека ниту едно од неговите признанија дадени за време на истрагата не можело да се употреби како доказ бидејќи биле добиени под принуда, во спротивност на член 3 од Европската конвенција. На судењето жалителот повторно го признал убиството. Наодите на судот се базирале на тоа признание и на други докази, вклучувајќи докази добиени како резултат на изјави извлечени од жалителот за време на истрагата. Жалителот на крај бил прогласен за виновен и осуден на доживотна казна затвор, а неговите последователни жалби биле одбиени, иако Сојузниот уставен суд, сепак, утврдил дека извлекувањето на неговото признание под принуда за време на истражната постапка претставувало забранет метод на испрашување како според домашното право, така и според Конвенцијата. Во 2004 година двајцата полицајци кои му се заканувале на жалителот биле осудени за присила и поттикнување на присила додека биле на должност, и им била изречена условна парична казна од 60 евра во период 60 дена, односно 90 евра во период 120 дена. Во 2005 година жалителот побарал правна помош за да започне постапка против властите за надоместок поради траумата којашто кај него ја предизвикале истражните методи на полицијата. Судовите првично го одбиле неговото барање, но подоцна во 2008 година Сојузниот уставен суд ги укинал таквите одлуки. Во времето на пресудата на Европскиот суд, во регионалниот суд постапката сè уште била во тек.

Анализа на случајот (неа ќе ја има само обучувачот):

Право – Член 34 (допуштено, статус на жртва): Националните власти признале повреда на Конвенцијата како во кривичната постапка против жалителот, така и во подоцнежното осудување на полицајците. Меѓутоа, било неопходно да се утврди дали тие му овозможиле на жалителот соодветно и доволно обесштетување за повредата што ја претрпел. Иако кривичната постапка против полицајците, која траела околу две години и три месеци, не била доволно брза и експедитивна, полицајците биле осудени на мошне скромни и условни парични казни бидејќи домашниот суд зел предвид голем

број олеснителни околности, вклучувајќи и итната потреба да се спаси животот на жртвата. Иако предметот на жалителот не може да се спореди со други предмети кои се однесуваат на акти на самоволна (арбитражна) бруталност од страна на државни службеници, нивното осудување со речиси симболична парична казна не може да се смета за соодветен одговор на повредата на членот 3. Таквата казна, која е очигледно несразмерна со повредата на едно од суштествените права на Конвенцијата, го немала потребниот ефект на одвраќање за да се спречат повреди на тоа право во идни тешки ситуации. Исто така, иако двајцата полицајци првично биле преместени на работни места што повеќе не биле директно поврзани со истрага на кривични дела, еден од нив подоцна бил именуван за началник на својот оддел, што предизвикало сериозни сомневања за тоа дали реакцијата на властите соодветно ја одразила сериозноста на повредата на членот 3. На крај, што се однесува до постапката за надомест, барањето на жалителот за правна помош сè уште е во постапка и по повеќе од три години. Последователно, не е одржана никаква расправа и не е донесена пресуда за основаноста на неговото барање. Во такви околности, пропустот на домашните судови да одлучат по основаноста на барањето за надомест на жалителот без потребната експедитивност ја довело во прашање ефективност на тие постапки. Како заклучок, Судот смета дека со различните мерки преземени од домашните власти не се постигнало целосно обесштетување на начин како што тоа е утврдено во неговата судска пракса па следствено на тоа, жалителот сè уште можел да тврди дека е жртва на повреда на неговото право од Конвенцијата. Заклучок: Потврден статусот на жртва (единаесет гласа наспроти шест).

Член 3: Меѓу страните било неспорно дека полицискиот службеник му се заканил на жалителот дека ќе го подложи на неподнослива болка што ќе му ја предизвика лице посебно обучено за таа цел, ако одбие да го обелодени местото каде што се наоѓала жртвата. Бидејќи заменикот началник неколку пати им наложил на своите подредени службеници да му се заканат на жалителот или, доколку е потребно, да употребат сила против него, неговата наредба не можела да се смета за спонтан чин, туку за акт кој бил пресметан и извршен со умисла. Испрашувањето под закана од малтретирање траело околу десет минути во атмосфера на вжештена напнатост и емоции, кога полицајците мислеле дека животот на жртвата сè уште можел да се спаси. На жалителот му биле ставени лисици, што значи дека бил ранлив, поради што заканата што ја добил сигурно кај него предизвикала голем страв, болка и психичко страдање. Наспроти мотивите на полицајците, Судот повтори дека мачењето и нечовечко или понижувачко постапување не смее да се нанесува дури и во околности кога е во опасност нечиј живот. Како заклучок, се смета дека методот на испрашување на кој бил подложен жалителот бил доволно сериозен за да претставува нечовечко постапување забрането со членот 3. Заклучок: повреда (единаесет наспроти шест).

Член 6: Користењето докази добиени со повреда на членот 3 предизвикало сериозни проблеми во однос на правичноста на кривичната постапка. Поради тоа, од Судот е побарано да одреди дали постапката против жалителот, поради користење такви докази, во целина била неправедна. На почетокот на судењето, жалителот бил информиран дека неговите поранешни изјави немало да се користат како доказ против него бидејќи биле добиени под присила. Сепак, тој за време на судењето повторно го признал злосторството, нагласувајќи дека слободно го дава признанието поради каење и за да ја преземе одговорноста за злосторството што го направил. Според тоа, Судот немало причина да претпостави дека жалителот не би признал ако домашните судови на почетокот решеле да ги исклучат спорните докази. Со оглед на овие размислувања, Судот заклучил дека, во посебните околности на предметот на жалителот, неисклучувањето на доказите добиени по признание извлечено со нечовечко постапување од страна на домашните судови немало влијание на прогласувањето на жалителот за виновен и на неговата казна, или на севкупната праведност на неговото судење. Заклучок: нема повреда (единаесет наспроти шест).

Единица VI - Завршни активности

 30 минути

Метод: Тест за евалуација после курсот, повратни информации, статус на анкетата со прашањата и понатамошни чекори

УПАТСТВА ЗА ОБУЧУВАЧОТ

- *Побарајте од слушателите повторно да го направат тестот (5 мин.)*
- *Прашајте ги колку одговори коригирале во однос на одговорите што ги дале првиот пат кога го правеле тестот, дајте им ги точните одговори на тестот со повеќе понудени можни одговори и подискутирајте со нив доколку побараат појаснување*
- *Заедно прегледајте ја таблата со очекувањата, разгледајте ги прашањата и овој пат побарајте одговори од нив*
- *Доколку останале некои прашања неодговорени обидете се самите да ги разјасните*

На крај: Завршен говор во кој се сумираат главните цели и заклучоци

- *Евалуација на курсот*

ГЛАВА 2 – СПЕЦИФИЧЕН МОДУЛ

Спецификација на курсот

1. Наслов на курсот	Права поврзани со правичното судење <i>Образложување на пресуди и прашања поврзани со доказите – Соецифичен модул</i>
2. Клучни тематски области	<p>1. Општи принципи поврзани со образложувањето на пресуди и други процедурални гаранции</p> <ul style="list-style-type: none">- Образложение и правичност на пресудата (општиот пристап) – минимумот барања за образложение во прв степен и во понатамошните постапки по изјавени правни лекови (жалба, ревизија)- Еднаквост на оружјето и контрадикторност во постапката- Проблематика поврзана со доказите согласно членот 6 од ЕКЧП – видови на докази и стандардите на ЕКЧП, допуштеност, релевантност, верност, проценка- Сослушување на сведоци и употреба на докази од сведочењето- Стандардот и товарот на докажување <p>2. Посебни принципи поврзани со кривичниот аспект – образложение на пресудите во кривичните случаи и врската со процедуралните гаранции согласно членот 6 од ЕКЧП:</p> <ul style="list-style-type: none">- Квалификација на обвинението – ограничувања, обвинение, елементи на кривичното дело- Спогодба за вина- Образложение на казната
3. Вид на курсот	Курс за директна обука
4. Ниво на курсот	Континуирана обука
5. Времетраење на курсот	Ден 1 – 10:00 – 17:30 часот, со две кафе паузи (од 15 минути секоја) и една пауза за ручек (1 час)
6. Целна група	Искусни судии и обвинители
7. Ниво на знаење	Основно (аспекти на човековите права и правата за правично судење)

8. Цели на учењето	<p>Општи:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Да се обезбедат информации за меѓународни извори, системи, стандарди и прашања во врска со човековите права кои се релевантни за работата на целната професија; - Да се охрабри и да се овозможи трансфер на новостекнатото знаење во професионалната односно работната средина - Да се сензибилизираат слушателите за нивната конкретна улога во заштитата и промовирањето на човековите права и нивниот сопствен потенцијал кои можат да влијаат на човековите права во нивната секојдневна работа. - Да се разберат принципите, институциите, процесите и праксите, проблемите и методите поврзани со човековите права <p>Специфичност на курсот:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Запознавање со стандардите на човековите права во врска со правичното судење; - Разбирање на основните обврски и начинот на кој треба да бидат остварени; - Да се разбере примената во националниот систем на стандардите кои се предмет на обработка; - Да се добие детална претстава за стандардите на правичното судење и можноста за нивна примена на национално ниво; - Да се разбере меѓусебната поврзаност помеѓу различните стандарди; - Да се разбере хиерархијата меѓу меѓународните и националните рамки и истата да се примени на кохерентен начин; - Да се искористат добиените информациите во секојдневната работа; - Да се знае каде да се бараат поисцрпни информации и да се користат обезбедените ресурси.
9. Методологија	<p>Вежба за кршење на мразот, презентации во ППТ, студии на случаи, хипотетички ситуации, групни вежби, анкети за испитување на мислењето, дебати водени од обучувачот, тестови за проценка</p>
10. Ресурси	<p>За слушателите (е-ресурси, листа на случаи обезбедени за слушателите за потребите на обуката):</p> <ul style="list-style-type: none"> - Отпечатени ППТ презентации

	<ul style="list-style-type: none"> - Тест за евалуација - Печатен материјал со студии на случај - Печатен материјал за практична примена
	<p>За обучувачот:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Наставната програма на курсот и спецификацијата - Примерок на ППТ - Тест за евалуација (со дадени точни одговори напишани со курзивно писмо) - Насоки од судската пракса на ЕСЧП во однос на членот 6 (на македонски, доколку се преведени) - Прирачник за методологијата за обука
11. Логистички потреби	<p>Просторија за обука Проектор и лаптоп Интернет врска Компјутери за слушателите (за Модул IV – вежба) Флипчарт Табла Хартија и маркери Отпечатен материјал што ќе им се подели на учесниците</p>
12. Поттик	<p>Издавање сертификат Предуслов за учество на други директни напредни или тематски обуки за човековите права</p>
13. Предавачи на курсот	<p>Профил: -Стручни на дадената тема; -Способни да применат интерактивна методологија во програмата; -Професионален кредибилитет и соодветна репутација кај другите колеги во оваа област</p>
	<p>Улога (2 обучувачи по сесија):</p> <ul style="list-style-type: none"> - Презентирање на содржината - Анимирање на дебати на теми од интерес - Водење на слушателите низ практичната примена - Одговор на прашања - Подготовка на материјали за поддршка и точки за дискусија
14. Компоненти	<p>Информации за курсот Кратко претставување на обучувачите и поделба на</p>

на курсот	задолженијата, презентирање на структурата на семинарот
	Содржински дел Кратки презентации – во ППТ Напореден приказ на меѓународната/националната содржина за да се нагласат обете перспективи и за да се овозможи да се идентификуваат сличностите/разликите Отворени прашања за диверзификација, анкети за испитување на мислењето
	Практична примена Студии на случај, групни вежби, анкети за испитување на мислењето
	Проверка Пред и после тестовите на модулот (избор од повеќе одговори): - на слушателите пред започнувањето со презентирањето на содржината ќе им се даде прашалник со серија прашања (10 прашања) со дадени повеќе можни одговори од кои треба да изберат еден точен одговор; резултатите ќе ги добијат на крајот од модулот кога на слушателите ќе им се даде истиот тест, и ќе можат да ги видат своите резултати како и да видат кои одговори биле точни и дали се подобриле во резултатите во периодот меѓу почетниот и завршниот тест.
15. Евалуација на курсот	Евалуација пред почетокот Проверка на курсот од предавачите, прилагодување после обуката на обучувачите
	Евалуација на крајот Прашалници за повратни информации кои треба да бидат пополнети од слушателите на крајот од курсот

Општа структура

Посебен модел		
Единица I	Вовед	30 мин
Единица II	Општите принципи поврзани со образложувањето на пресуди и други процедурални гаранции	3ч
Единица III	Посебни принципи поврзани со кривичниот аспект – образложение на пресудите во кривичните случаи и вркката со процедуралните гаранции согласно членот 6 од ЕКЧП:	1ч 30мин

Единица IV	Практична примена	1ч
Единица V	Завршни активности	15 мин

Структура на единиците

Единица I

Единица I Вовед		
30 мин		
Чекор 1 15 мин	Претставување на слушателите	
Чекор 2 15 мин	Запознавање со концептот	

Единица II

Единица II Општи принципи		
3ч		
Чекор 1 30 мин	Образложение и правичност на пресудите (општ пристап)	
Чекор 2 30 мин	Еднаквост на оружјето и контрадикторност во постапка	
Чекор 3 45 мин	Доказни прашања	
Чекор 4 45 мин	Сослушување на сведоци и употреба на докази од сведочењето	
Чекор 5 30 мин	Стандардот и товарот на докажување	

Единица III

Единица III Посебни принципи поврзани со кривичниот аспект		
1ч 30 мин		
Чекор 1 45 мин	Квалификација на обвинението	
Чекор 2 30 мин	Спогудување за вина	

Чекор 3 15 мин	Образложение на казната
-------------------	-------------------------

Единица IV

Единица IV Практична примена	
1ч	
	Подготовка на вежба врз основа на случај на ЕСЧП

Единица V

Единица V - Завршни активности	
15 мин	
	Повратни информации Статус на анкетата со прашања и идни чекори Завршен говор во кој се сумираат главните цели и заклучоци Евалуација на курсот

Содржина на курсот

Единица I - Вовед

 30 минути

Чекор 1 – Претставување на слушателите

 15-20 минути

Методи: Претставување – сите по ред

УПАТСТВА ЗА ОБУЧУВАЧОТ

- *на групата ѝ се даваат 5 минути да размислат за прашање/проблем поврзано со членот 6 кое би сакале да биде одговорено во текот на обуката (кратки прашања) и истото ќе треба да го напишат на парче хартија*
- *секој учесник се претставува и потоа го чита прашањето, додека обучувачот го закачува ливчето со прашањето на таблата (или го запишува на таблата)*
- *на крајот обучувачот и самиот/самата се претставува и упатува на прашањата што се нагласени и на кои ќе се работи во текот на обуката*

Чекор 2 – Запознавање со концептот

 10-15 минути

Методи: Отворена дискусија

УПАТСТВА ЗА ОБУЧУВАЧОТ

- *Прашајте ги слушателите дали сметаат дека образложенијата на пресудите се проблематични на национално ниво во смисла на нивното придржување на принципите на ЕКЧП*
- *Дозволете да се развие дискусија за да ја допрат релевантните аспекти и да ја увидат поврзаноста со други важни елементи (изведување докази, и сл.)*
- *Прашајте ги слушателите дали знаат некој македонски случај којшто е релевантен за темава*
- *Сумирајте сè така што ќе ја претставите структурата на курсот*

1. Општите принципи поврзани со образложувањето на пресуди и други процедурални гаранции

- Законитоста, образложението и правичноста на пресудата (општ пристап) – минимумот барања за образложение во прв степен и во понатамошните постапки на ревизија (жалба, жалба по точки од законот)
- Еднаквост на оружјето и контрадикторност во постапка
- Доказни прашања согласно членот 6 од ЕКЧП – видови на докази и стандардите на ЕКЧП, допуштеност, релевантност, верност, проценка
- Сослушување на сведоци и употреба на докази од сведочењето
- Стандарди и товарот на докажување
- Специфичностите при давањето образложение на одлуките поврзани со заштитата на индивидуалните права (приватен живот, слобода на изразување)

2. Посебни принципи поврзани со кривичниот аспект – образложение на пресудите во кривичните случаи и врската со процедуралните гаранции согласно членот 6 од ЕКЧП:

- Квалификација на обвинението – ограничувања, обвинение, елементи на кривичното дело
- Спогодување за вина
- Образложение на казната
- Специфичности при давањето образложение на одлуките поврзани со заштитата на индивидуалните права (право на живот, забрана на несоодветно постапување, право на слобода и безбедност)

Единица II - Општи принципи

Чекор 1 - Образложение и правичност на пресудите (општ пристап)

 30 минути

Методи: отворена дискусија, сумирање, анализа на случај

УПАТСТВА ЗА ОБУЧУВАЧОТ

- *Прашајте ги слушателите која е според нив главната причина за барањето одлуките да се образложени; зошто е тоа важно*
- *Соберете ги одговорите и врз основа на нив понудете примери со референците и принципите што се објаснети подолу*
- *Појаснете ја правната анализа подготвена од Судот во двата случаи кои се претставени како пример*

Поенти што треба да се нагласат

- минимумот барања за образложение во прв степен и во понатамошните

- постапки на ревизија (жалба, жалба по точки од законот)
- Заштита од своеволност

Одлуките на домашните судови треба да содржат образложение кое е доволно за да одговори на главните аспекти од фактичките и правните аргументи на страните (било материјални или процедурални)

„Дополнителна функција на образложена одлука е да им се покаже на страните дека биле слушнати. ... Образложена одлука и дава на страната можност да ја обжали како и можност одлуката да биде ревидирана од страна на жалбената инстанца. Само со давање на образложена одлука може да постои јавен надзор во делењето на правда (Suominen v. Finland, § 37).

„... како обвинетиот го сфаќа тоа дека е осуден произлегува пред сè од причините дадени во судските одлуки. ... Дополнително, тие ги обврзуваат судиите да го засноваат своето образложение во однос на објективните аргументи, и исто така како да се заштитат правата во однос на одбраната. ... мора да е јасно од одлуката дека суштинските прашања од случајот биле обработени ...” (Taxquet v. Belgium, [GS]*, § 89)

Пресудите на домашните судови мораат да ги изнесат причините врз кои тие се засновани. Јасното укажување на основите на кои таа се заснова ќе овозможи делотворно и корисно остварување на правото на жалба на обвинетиот. Гаранциите за правично судење не се однесуваат на ‘вистински’ резултат, затоа **образложението на одлуката ќе се стави под знак прашање само ако има јасна своеволност, голема недоследност или ако биле надминати границите на разумното толкување.**

Отсуство на образложение

Пропустот на кривичниот суд да ги утврди составните елементи на делото заедно со фактите во поткрепа на вината на жалителот или да го објасни своето наводно одбивање на доказите на жалителот може да се смета дека **не е во согласност** со барањата за правично судење.

Примери: *Балдеа против Романија (Boldea v. Romania)*

Жалителот се жалел дека согласно членот 6 § 1 немал правично судење бидејќи му било наредено да плати административна парична казна иако немало никаков релевантен доказ, а судовите не се осврнале на основите и аргументите кои ги поднел. Дополнително, тој се жалел дека неговото право на делотворен правен лек било повредено бидејќи Окружниот суд на Тимиш ја одбил неговата жалба против пресудата од 27 ноември 2001 година без да ги преиспита аргументите што ги

поднел.

Судот забележал дека Основниот суд не се осврнал на сите суштински елементи на делото ниту ги разгледал доказите на кои се повикувал жалителот. Исто така, судот што се занимавал со жалбата на жалителот не се осврнал на ниеден од неговите основи на жалбата, а особено во врска со отсуството на образложение во првостепената пресуда. Во тие околности, Судот сметал дека одлуките како резултат на кои жалителот бил осуден не содржеле доволно причини и затоа го лишиле од правично судење.

Заклучок: повреда на членот 6 § 1 од Конвенцијата.

Пресудите на порота не мора да содржат образложение доколку можат да бидат потврдени од други елементи на случајот (обвинителниот акт, прашања/насоки за поротата).

Отсуството на образложение на одлуките на повисоките судови е поприфатливо согласно членот 6 особено кога е јасно дека покренатите прашања можат легитимно да се решат по кратка постапка, а основите биле темелно испитани. Исто така, **повисоките судови можат да го коригираат недостатокот на образложение во првостепената фаза** (*Hirvisaari v. Finland*). Кратко образложение дека жалбата не се прифаќа со просто упатување на наодите на пониските судови не е спротивно на правото на образложена одлука (*Gorou (no.2)*, §§ 38-42). Меѓутоа, повисокиот суд не може само да ја потврди одлуката на понискиот суд, кога и понискиот не обезбедил образложение за истата.

Примери: *Гору (бр. 2) против Грција (Gorou (no. 2) v. Greece)*

Жалителката се жали дека не биле дадени доволно причини за одлуката врз основа на кои јавниот обвинител го одбил нејзиното барање да се дозволи вонредно преиспитување на законитоста во постапка во врска со кривичната претставка против нејзиниот шеф.

Судот ја повтори својата судската пракса во насока дека апелациониот суд не мора да даде детално образложение на своите одлуки за допуштеноста/дозволеноста на вонреден правен лек. Во случајот на жалителката, бил заземен став дека јавниот обвинител немал обврска да ја оправда својата одлука, бидејќи со тоа би му бил наметнат дополнителен товар, кој не произлегува како обврска со оглед на природата на барањето, па било доволно само да даде одговор на оштетената како граѓанската странка.

Заклучок: нема повреда на членот 6 § 1 од Конвенцијата.

Лакунарно или несоодветно образложение

Нема обврска во пресудата да се даде детален одговор на секој аргумент на странките и причините дадени од пониските судови можат

едноставно да се поддржат без да се повторуваат. Ова не е случај кога повисоките судови ќе го вратат предметот на повторно разгледување. **Опсегот на обврската да се дадат причини варира во зависност од природата на одлуката.** Исто така меѓу другото неопходно е да се земе предвид разновидноста на поднесоците кои странката може да ги изнесе пред судовите и разликите кои постојат во државите потписнички во однос на законските одредби, обичајните правила, правното мислење и претставувањето и изготвувањето на пресуди. Овој принцип понатаму се применува и во кривичните постапки.

Примери: *Салов против Украина (Salov v. Ukraine)*

Жалителот бил уапсен и притворен за ширење на лажни информации за тогашниот претседател на Украина. На 10 ноември 1999 жалителот поднел барање до Окружниот суд да биде ослободен од притвор, и истото било одбиено на 17 ноември 1999 година. На 7 март 2000 година Окружниот суд наредил да се спроведе дополнителна истрага во однос на околностите на случајот, откако не биле најдени докази жалителот да биде осуден за делата за кои бил обвинет. Меѓутоа во април 2000 година Претседателството на Регионалниот суд го прифатил вонредниот правен лек („протест“) поднесен од обвинителството против одлуката од 7 март 2000 година и го вратил случајот на повторно одлучување. Жалителот бил ослободен од притвор во јуни 2000 г. Во јули 2000 година, Окружниот суд, со кој претседавал судијата кој првично наредил да се спроведе дополнителна истрага на фактите, го осудил жалителот на условна казна затвор од пет години за попречување на правото на граѓаните да гласаат и влијание на изборните резултати со измамничко однесување. Како резултат на тоа, тој исто така ја изгубил и дозволата да практикува право на три години и пет месеци.

Судот забележа дека домашните судови не дале образложен одговор зошто Окружниот суд првично утврдил дека немало докази да го осуди жалителот за делата за кои бил обвинет, а сепак подоцна го прогласил за виновен за попречување на правата на гласачите.

Соодветното разгледување на доказите е клучен составен дел на образложената одлука – очигледниот превид на важни докази и пропуштањето да се спомне зошто истите не биле разгледани е спротивно на гаранциите за правично судење.

Домашните судови мора да докажат **јасна прецизност во однос на концептите што ги користеле во нивното образложение**, особено за оние што се пресудни во нивните наоди. Дополнително, аргументите кои не се правно валидни или се засноваат на погрешно правно образложение во однос на применливата законска регулатива, можат исто така да бидат спротивни на гаранциите на правично судење. **Очигледната некохерентност или**

недоследност во образложението, заснована на противречни аргументи, се смета за арбитражност.

Примери: *Татишвили против Русија (Tatishvili v. Russia)*

Жалителката се жалела на арбитражното одбивање од страна на домашните власти да го заверат нејзиниот престој на избраната адреса односно дека домашните судови не го примениле правилно домашниот закон со што бил повреден членот 6 § 1.

Судот повторил дека членот 6 § 1 ги обврзува судовите да ги образложат своите пресуди и забележал дека жалбата на г-ѓа Татишвили била одбиена, прво бидејќи Окружниот суд сметал дека нејзиното право да се пресели во станот било спорно иако била докажана согласноста на сопственикот на станот и истата била прифатена од страна на судот, и второ бидејќи домашните судови се потпирале на „спогодбата“ меѓу Русија и Грузија во однос на барањето за виза, која пак спогодба не постоела односно барањето за виза за грузиските државјани всушност не било воведено со спогодба. Исто така, Судот утврдил недоследност во тоа дека Окружниот суд се повикувал на „спогодба“ која ги уредува условите за влез и престој на грузиски државјани, иако не било докажано дека жалителката навистина била Грузијка. Не биле обезбедени никакви докази од таков вид ниту во домашните постапки ниту пред Судот. Судот понатаму забележал дека Московскиот градски суд ги потврдил наодите на Окружниот суд во скратена постапка без да ја разгледа жалбата на жалителката.

Соодветно на тоа Судот смета дека образложението на домашниот суд и последователната потврда на истото по жалбата без да се обезбедат соодветни причини за одбивањето нз истата е евидентно недоволно и дека барањето за правично судење не било во целост исполнето.

Заклучок: повреда на членот 6 § 1

Тестот за образложена одлука е повеќе квантитативен отколку квалитативен и сè додека се дадени одредени причини во принцип постои придржување на членот 6. Причините не мора да бидат во писмена форма и не мора да бидат дадени веднаш после усвојувањето на одлуката сè додека дозволуваат жалителот делотворно да го искористи своето право да поднесе жалба.

Слабото образложение на пресудите би можело да резултира со повреда на правата поврзани со правичното судење не само во прв степен. „Не може да има никакво корисно или делотворно уживање во правото на жалба без пресудата да нуди доволно јасни основи врз основа на кои е усвоена одлуката“ (*Hadjianastassiou v. Greece*, § 33)

Примери: *Ајдариќ против Хрватска (Ajdaric v. Croatia)*

Во 2005 година жалителот бил уапсен за кражба на автомобил и притворен. За време на неговиот притвор се разболел и бил префрлен во затворската болница каде делел

соба со уште девет други затвореници. Еден од тие затвореници, М.Г. бил обвинет за убиство на три лица во 1998, а друг, С.Ш. бил поранешен полицискиот службеник кој бил осуден за обид за убиство. На неутврден датум С.Ш. ја информирал полицијата дека знаел за околностите на убиствата од 1998 година. Тој подоцна дал изјава пред истражниот судија од надлежниот окружен суд објаснувајќи дека наслушнал приватен разговор меѓу жалителот и М.Г. во кој открил дека жалителот всушност бил соучесник во трите убиства за кои бил обвинет М.Г. Жалителот последователно бил обвинет за трите убиства и кривичната постапка против него била споена со таа која била во тек против М.Г. С.Ш. го повторил своето сведочење во суд, меѓутоа двајца други затвореници кои биле во истата соба во затворската болница не ги поддржале доказите изнесени од негова страна. Психијатриски извештај во кој било утврдено дека С.Ш. страдал од емоционална нестабилност и хистрионично нарушување на личноста бил исто така поднесен во судот. Окружниот суд на крајот ги осудил жалителот и М.Г. на по четириесет години казна затвор, а пресудата била потврдена од Врховниот суд.

Според утврдената судската пракса на Судот, пресудите на судовите треба да бидат соодветно образложени иако опсегот на оваа обврска може да варира согласно природата на одлуката и околностите на секој конкретен случај. Судот забележал на почетокот дека жалителот бил казнет со четириесет години казна затвор за тројно убиство исклучиво врз основа на доказите изнесени од С.Ш. Националните судови изречно кажале дека немало никакви други докази кои го поврзувале жалителот со убиствата во прашање. Меѓутоа тие не направиле никакви напори да ги потврдат изјавите на С.Ш., туку ги прифатиле како вистинити, без разлика на медицинските докази дека тој страдал од емоционална нестабилност, хистрионично нарушување на личноста и дека не бил лекуван како што било препорачано. Исто така неговите изјави кои упатувале на инволвираност на жалителот во убиствата биле нејасни, непрецизни и честопати контрадикторни. И покрај ова, домашните судови не дале никакви коментари за доказите кои биле во спротивна насока, а кои биле дадени од другите затвореници кои ја делеле собата со жалителот, М.Г. и С.Ш. Од овие причини Судот заклучил дека одлуките кои биле донесени во случајот на жалителот не биле соодветно образложени, не успеале да се придржуваат на основните кривично-правни барања за докажување над разумно сомневање и не биле во согласност со принципот на *dubio pro reo*.

Заклучок: повреда на членот 6 § 1

Примери: *Пронина против Украина (Pronina v. Ukraine)*

Во март 2000 година жалителката поднела барање до Градскиот суд на Јалта против локалното одделение за социјална помош, оспорувајќи го нивното одбивање да ѝ доделат повисока пензија. Во поткрепа на своето барање жалителката тврдела, меѓу другото дека согласно членот 46 од Уставот нејзината пензија не требала да биде пониска од износот потребен за минимум животен стандард. Нејзината жалба била одбиена од Градскиот суд на Јалта и подоцна по жалба и од Врховниот суд. Ниеден од судовите не ги разгледал нејзините аргументи согласно членот 46 од Уставот.

Домашните судови не направиле никаков обид за анализа на барањето на жалителката во однос на член 46 од Уставот, и покрај експлицитното упатување од нејзина страна на него пред секоја судска инстанца. Со целосното игнорирање на оваа поента, иако била конкретна, релевантна и важна, судовите не ги исполниле во целост своите обврски согласно членот 6(1).

Заклучок: повреда на членот 6 § 1

Преглед на домашниот контекст и пракса

Доволното и конзистентно образложение на одлуките е признаено и во домашното законодавство како еден од основните стандарди за правично судење. Неодстатокот од образложение или неконзистентност на истото е основа за поднесување на жалба како и за укинување на судските одлуки. Ваквата жалбена основа е предмет на разгледување по службена должност од страна на повисоките судски инстанции што е уште еден доказ за клучната улога на образложението за остварувањето на правдата. Потребно е да се истакне дека иако судиите уживаат слободно судиско уверување, сепак нивните одлуки потребно е да бидат јасно образложени како што е тоа предвидено во членовите 16 и 408 од ЗКП. Овој закон (како и останатите процесни закони) бараат од судијата, но и од останатите инволвирани во постапките, јасно да ги образложат своите одлуки како и различните поднесоци поднесени во текот на постапката односно донесени во различните околности и инстанции (на пример, при одлучување за притворот, обезбедување/изведување на доказите, барање на изземање итн. Суштински истоветни одредби се содржани и во ЗПП.

Домашни предмети пред Европскиот суд во врска со недостаток на образложение:

Атанасовски [36815/03](#) – работен спор за поништување на прераспоредување и отказ. Врховниот суд предметот го одлучил спротивно на својата веќе воспоставена праска, без притоа да даде некое дополнително образложение зошто отстапил од својата воспоставена јурисприденција, поради што најдена е повреда на членот 6.

Стоилковска [29784/07](#) – граѓанска постапка за надомест на штета настаната во контекст на работен однос. Предметот на жалителката бил од домашните судови решен на начин спротивен од оној на кој биле разрешени серија од истоветни предмети кои се воделе против колеги на жалителката. Судовите не дале никакво образложение за настанатата дивергентност која

резултирала со неоправдано ограничување на правото на правично судење на апликантката поради што е најдена повреда на членот 6.

Миткова [48386/09](#) – управна постапка за надомест на трошоци за лекување во странство. По поголем број враќања на предметот и напатствија за утврдување на спорните фактички прашања, Управниот суд конечно го одлучил предметот без одржување на јавна седница иако тоа било барано од страна на жалителката. Управниот суд не дал образложение зошто сметал дека одржувањето на седницата не е неопходно, особено имајќи предвид дека било и понатаму потребно да се разгледаат фактички прашања. Неодстатокот на образложение во овој дел, резултира со наоѓање на повреда на членот 6.

Галена Вранишковска [30844/06](#) – управна постапка за рушење на дивоградба. Спорно во постапката било доставувањето на решенијата за рушење, а со самото тоа и на законитоста на рушењето. Жалбениот навод дека по однос на доставата на решенијата не било дадено доволно и соодветно образложение, Европскиот суд го отфрлил како очигледно неоснован. Судот во овој контекст се ослонува на образложението на Врховниот суд кој пак врз основа на списите во предметот констатирал дека доставата била извршена во согласност со Законот за општа управна постапка. Европскиот суд заклучил дека би било пожелно да се даде посодржајно образложение, но сепак, иако кратко, даденото образложение е доволно и истото не го загрозило правото на правично судење.

Миладинови [46398/09](#), [50570/09](#) и [50576/09](#) – предметот е за членот 5 на Европската конвенција. Сепак, анализата во овој предмет е мутатис мутандис применлива и за членот 6. Во својата пресуда Европскиот суд констатира дека решенијата за продолжување на притворот содржат само истоветни, општи и сумарни формулации. Иако се повикувале на релевантни причини, сепак во решенијата не било дадено доволно образложение па затоа е најдена повреда на членот 5.

Полетан и Азировиќ [26711/07](#), [32786/10](#) и [34278/10](#) – проблематично во овој предмет било образложението на првостепената пресуда каде било наведено дека тврдењето на обвинетиот (Азировиќ) дека не знаел дека има кокаин во камионот кој го возел не можело да се прифати бидејќи „не било поткрепено со било кои други докази“. Употребените зборови сугерирале дека товарот на докажување бил префрлен на страната на жалителот односно обвинетиот во кривичната постапка, поточно дека било на него да докажува дека не бил свесен за постоење на дрогата. Сепак, на крајот Европскиот суд наоѓа дека нема повреда на пресумпцијата на невиност.

Домашните судови дале доволно образложение и притоа немало ништо што би предизвикало сомнеж по однос на заклучоците кои ги донеле.

Душко Ивановски [10718/05](#) – кривична постапка против апликантот во која тој бил осуден за недозволена трговија со дрога. Европскиот суд нашол повреда на принципот на процедурална еднаквост на страните како и по однос на испитувањето на сведоците. Притоа, Европскиот суд констатирал дека домашните судови не дале образложение за одбивањето на доказите предложени од апликантот (во врска со испитување на сведоци и за алтернативно вештачење).

Делева [30458/13](#) (комунициран предмет кој потоа завршил со пријателско спогодување). Жалителката била прогласена за виновна во врска со одлука која ја има донесено како судија во конкретен предмет. Нејзиниот навод истакнат пред домашните судови дека согласно Уставот таа како судија не можела да биде кривично одговорна за одлука која ја има донесено, не бил адресиран во текот на постапката пред домашните судови.

Чекор 2 - Еднаквост на оружјето и контрадикторност во постапка

30 минути

Методи: дискусија за случај, отворена дискусија

УПАТСТВА ЗА ОБУЧУВАЧОТ

- Поделете ги слушателите во 4-5 групи
- Дајте им ги фактите за случајот и побарајте од нив да ги идентификуваат проблемите
- Побарајте од секоја група да го даде своето мислење и заедно со аспектите покренати од нивна страна да обезбедат дополнителни информации како што е посочено долу.
- На крајот дајте ги референците за случајот Гроздановски и изработите краток преглед на националната судската пракса во врска со ова

Студија на случај

Жалителот склучил договор за одобрување на кредит со компанија согласно кој тој земал кредит во корист на г-динот К.С. кој немал право да аплицира заради лошата финансиска состојба. Основниот суд Охрид внел во јавните книги забелешка дека, врз куќата и парцелата во сопственост на жалителот е ставена хипотека во корист на компанијата.

Главницата на кредитот со каматата биле отплатени од страна на г-дин К.С. на

време. Наспроти тој факт, компанијата продолжила да пресметува 8% камата, и жалителот и К.С. го преплатиле.

На 29 Мај 1997 година Основниот суд Охрид, откако примил известие од компанијата дека кредитот бил целосно исплатен, ја избришал забелешката од јавните книги. На 6 Февруари 1998 година Основниот суд Охрид со решение го одбил барањето на жалителот да се вмеша во претходно иницираната постапка од страна на К.С. и решил барањето на жалителот да се заведе како засебен предмет.

Барањето на г-дин К.С. било одбиено на 10 Февруари, односно 17 Октомври 2000 од страна на Основниот и Апелациониот суд. Барањето на жалителот било одбиено од страна на првостепениот суд на 16 февруари 2000 година.

После две враќања на предметот од Апелациониот суд, на 24 декември 2001 Основниот суд Охрид ја усвоил тужбата на жалителот. Судот утврдил дека, компанијата не била соодветно регистрирана и заради тоа не била овластена да дава кредити во девизи.

На 7 февруари 2002 компанијата се жалела.

На 25 април 2002 година Апелациониот суд Битола ја одбил жалбата на компанијата и ја потврдил пресудата на првостепениот суд.

На 22 мај 2002 година компанијата поднела ревизија пред Врховниот суд, а на 9 јули 2002 Јавниот обвинител поднел барање за заштита на законитоста пред Врховниот суд. Овие поднесоци (правни лекови) никогаш не биле доставени до жалителот за одговор.

На 27 февруари 2003 година Врховниот суд со една пресуда ја усвоил ревизијата на компанијата и барањето на јавниот обвинител за заштита на законитоста. Ги укинал одлуките на пониските судови и одлучил тужбеното барање на жалителот да биде одбиено. Тој утврдил дека во времето кога договорот бил склучен, компанијата била регистрирана како штедилница овластена да дава кредити и да собира штедни влогови од физички лица.

Анализа на случај (неа ќе ја има само обучувачот):

Судот најнапред потсетува дека во граѓанските постапки, принципот на еднаквост на оружјата значи дека на секоја од страните мора да ѝ биде дадена разумна можност да го претстави својот случај - вклучувајќи ги и доказите- под услови кои што не ја ставаат во суштински понеповолна положба vis-a vis нејзиниот противник (види *Dambo Beheer B.V.v. Netherlands*, пресуда од 27 октомври 1993, Серија А бр. 274, пар. 19 и 33; *Stran Greek Refineries and Stratis Andreadis v. Greece*, пресуда од 9 декември 1994 Серија А. бр.301-Б, пар. 81, 46). Концептот на правично судење, од кој што еднаквоста на оружјата е само еден аспект, имплицира на правото на странките да бидат запознаени со доказите, како и да имаат можност да ги коментираат сите изведени докази или доставени забелешки (види *Niderost-Huber v. Switzerland*, пресуда од 18 февруари 1997, Извештаи за пресуди и одлуки 1197-1, пар. 108, 24; *Steck- Risch and others v. Liechtenstein*, бр. 63151/00 пар. 55 од 19 мај; *M.C. v. Finland* br. 46601/99 пар. 32 од 22 март 2005).

Во конкретниов случај, Судот забележува дека Врховниот суд имал целосна јурисдикција да одлучува по предметот на жалителот, бидејќи тој ја испитувал ревизијата изјавена од компанијата-странка во спорот и барањето за заштита на законитоста поднесено од јавниот обвинител. Тој имал, соодветно на тоа, можност да го врати случајот на пониските судови за повторно одлучување или пак да ја укине оспорената одлука и самиот да го одлучи предметот: токму оваа втора опција била искористена во конкретниот случај.

Европскиот суд понатаму забележува дека претпријатието, кое било другата странка во предметната постапка, поднело ревизија против одлуката на Апелациониот суд. Јавниот обвинител исто така поднел барање за заштита на законитоста. Согласно членот 376 од Законот, тие требале да бидат доставени до жалителот (види став 27 погоре). Во отсуство на каков било доказ за доставата, Судот не е во можност да го прифати аргументот на Владата дека ревизијата и барањето биле некогаш доставени до жалителот. Дотолку повеќе што ревизијата на компанијата и барањето на јавниот обвинител довеле до одлуката на Врховниот суд која не била во корист на жалителот. Судот смета дека процедуралните пропусти го оневозможиле жалителот ефикасно да учествува во постапката пред Врховниот суд.

Намерата на членот 6 § 1, меѓу другото е, да ги обезбеди интересите на странките и другите за правилно правораздавање (*види меѓу другото *Acquaviva v. France* пресуда од 21 ноември 1995, Серија А бр. 333-А, пар.17 и 66*).

Во конкретниов случај, почитувањето на правото на жалителот на правично судење, загарантирано со членот 6 § 1 од Конвенцијата, бара на жалителот да му биде дадена можност да биде запознаен, и да ја коментира жалбата на компанијата и барањето на јавниот обвинител.

Следствено на ова, најдена е повреда на членот 6 § 1 од Конвенцијата.

Еднаквост на оружјето

Еднаквоста на оружјето е суштинска одлика на едно правично судење. Тоа бара секоја од страните да добие **разумна можност да го претстави својот случај** согласно условите кои не го ставаат во значително полоша ситуација наспроти спротивставената страна. Еднаквоста на оружјето бара да се постигне рамнотежа меѓу странките и да се применува подеднакво во кривични и граѓански случаи.

Пример: *Ломасеита Ој и други против Финска (Lomaseita Oy and Others v. Finland)*

Жалителката е финска државјанка која била делумен сопственик на две компании жалители, Ломасеита Ој и ЦПТ Дата Ој, двете компании со ограничена одговорност. Во 1987 година таа ја соосновала компанијата наречена ЦПТ Информејшнс Системс Ој („ЦПТ ИС“). На 20 октомври 1993 година било издадено решение за стечај. Официјалниот извршител на стечајот (стечајниот управник) на имотот на ЦПТ ИС,

иницирал граѓанска постапка против жалителката и нејзините компании и побарал средствата кои наводно биле префрлени од ЦПТ ИС на жалителите пред да биде издадено решението за стечај да бидат вратени во имотот (стечајната маса) на компанијата. На 31 јануари 1996 година Окружниот суд одлучил во корист на имотот што се однесува до жалителката и делумно во корист на имотот што се однесува до компаниите на жалителката.

Странките во постапката се жалеле. По истекувањето на рокот за жалби, стечајниот управник како застапник на стечајната маса во две прилики поднел дополнителна документација, вклучително и полициски извештај до Апелациониот суд со барање ваквата документација да биде земена предвид од страна на Апелациониот суд. На 23 декември 1997 Апелациониот суд одлучил во корист на стечајната маса, наведувајќи дека дополнителниот материјал не бил земен предвид. На 18 јуни 1998 година Врховниот суд не им дозволил на жалителите да се жалат. Откако ја добиле одлуката на Врховниот суд, застапникот на жалителите во тоа време побарале копии од сите релевантни документи од Апелациониот суд. Тој открил дека секретарот на Апелациониот суд всушност дал значителен број на забелешки во врска со дополнителната документација.

На 30 ноември 1998 година, жалителите побарале Врховниот суд да ја повтори постапката, тврдејќи дека тие биле лишени од правично судење пред Апелациониот суд, бидејќи поднесоците во име на стечајната маса – кои очигледно биле релевантни и кои биле земени предвид иако имало изјава во која се тврдело спротивното во рамки на пресудата на Апелациониот суд – не им биле доставени. Тие исто така забележале од фактурата за правните трошоци на имотот вклучени во судското досие, дека стечајниот управник имал консултации со секретарот на Апелациониот суд во неколку прилики во текот на постапката и дека тие не биле информирани за ниеден од тие разговори. На 31 јануари 2001 година Врховниот суд одбил повторно да ја отвори постапката. Европскиот суд повторил дека само странките можат соодветно да одлучат дали одредени поднесоци изискуваат одговор или не. Застапникот на имотот го искажал своето мислење за релевантноста на дополнителниот полициски извештај и дополнителниот правен поднесок до Апелациониот суд, со што имал намера да влијае врз пресудата на судот. Европскиот суд сметал дека процедуралната правичност барала и на жалителите да им се даде можност да ја процена релевантноста и тежината на материјалот и да формулираат свој коментар за кој сметале дека е соодветен.

Во контекст на овие размислувања, Судот утврди дека на жалителите не им било овозможено да учествуваат на соодветен начин и во согласност со принципот на еднаквост на оружјето во постапката пред Апелациониот суд. Затоа судот одлучил, едногласно дека имало повреда на членот 6 § 1 во врска со пропустот да се информираат жалителите за материјалот што другата страна го поднела до Апелациониот суд.

Пропустот законски да бидат пропишани правилата на кривичната постапка може да претставува повреда на еднаквоста на оружјето со оглед дека нивната цел е да се заштити обвинетиот од злоупотреба од страна на властите, а одбраната е таа што најверојатно ќе страда од пропустите и недостатокот на јасност кај таквите правила.

Со **сведоците на обвинителството и одбраната** треба да се постапува на еднаков начин; меѓутоа, дали ќе се утврди повреда зависи од тоа дали сведоците всушност уживале привилегирана улога. **Необелоденувањето на докази на одбраната** може да претставува повреда на еднаквоста на оружјето (како и на правото на контрадикторност во текот на главниот претрес). Еднаквоста на оружјето исто така може да биде прекршена кога заради заштита на јавен интерес, обвинетиот има **ограничен пристап до списите на неговиот предмет** или до други документи.

Контрадикторност во постапките

- **можност за странките да знаат и да коментираат за сите изведени докази** или поднесени забелешки со цел да влијае на одлуката на судот. Дополнително членот 6 § 1 бара обвинителството да ѝ ги обелодени на одбраната сите материјални докази што ги поседуваат во корист или против обвинетиот.

- **правото на обелоденување на релевантните докази не претставува апсолутно право.** Во кривичните постапки можат да постојат спротивставени интереси (како што се националната безбедност, потребата од заштита на сведоците кои се соочени со ризик од одмазда, потребата да се чуваат во тајност методите што ги користела полицијата при истрагата на кривичното дело, основните права на друго лице, заштитата на важен јавен интерес, и сл.) што мора да се измерат наспроти правата на обвинетиот.

Преглед на националниот контекст

Домашното процесно законодавство (ЗКП, ЗПП, ЗВП, ЗОУП и ЗУС) предвидува повеќе заштитни мерки кои обезбедуваат процедурална еднаквост и правичен третман на странките инволвирани во постапките. Сепак, има некои инхерентни, системски проблеми кои може да се идентификуваат од македонските предмети пред Европскиот суд:

- Присуство на обвинителот на седниците пред повисоките судови, во отсуство на обвинетиот кој заради зборот на законот не се поканува автоматски на седницата (предмети: Атанасов, Настеска, Ефтимов) – кривични постапки против жалителите кои биле ставени во нееднаква позиција со оглед на тоа што на обвинителството му е дадена предност со тоа што било единствена

странка која го изнесувала случајот пред повискиот суд (апелационен како и Врховниот). Нееднаквиот третман произлегува од законска одредба при што овој системски недостаток е утврдено дека е спротивен на принципот на еднаквост на оружјето. За жал овој системски проблем останува и со донесувањето на новиот ЗКП, како што може да се види во член 421 (3) во кој и понатаму опстојува различниот третман на обвинителството и на одбраната.

- Повикување на вештачење изработено во текот на истрагата од МВР кое е исто така е и орган на кривичниот прогон. Како што е утврдено во предметот Стоименов [17995/02](#), таквото вештачење не може да се смета за независно и неутрално и притоа би било повреда на начелото на процедурална еднаквост (еднаквост на оружјето) доколку жалителот нема можност ефективно да го оспори вештачењето од МВР со друго, алтернативно вештачење. На иста линија е и предметот Душко Ивановски [10718/05](#), каде исто така утврдена повреда на членот 6 по оваа основа. *A contrario* во предметот Полетан и Азировиќ, иако имало слични сомнежи по однос на непристрасноста на вештачењето изработено од МВР, Европскиот суд сепак го прогласил таквиот жалбен навод за недопуштен како очигледно неоснован бидејќи жалителите имале можност да ги истакнат своите наводи, домашните судови детално ги анализирале и адресирале и притоа самите вештачи биле испитани во текот на постапката пред суд. На иста линија е и најновиот предмет по однос на оваа проблематика Зибири и останатите (одлука за отфрлање донесена од комитет од тројца судии).

Забелешка: како реакција на најдената повреда во предметот Стоименов, кривичниот оддел при Врховниот суд донесено правно мислење согласно кое Европската конвенција и праксата на Европскиот суд непосредно се применуваат од страна на судовите. Во контекст на изработката независни вештачења, Врховниот суд во мислењето им посочил на судовите целосно да го почитуваат начелото на еднаквост на оружјето (средствата) во сите фази на постапката. Правното мислење може да се најде [тука](#).

- Недоставување на поднесоци во текот на постапката што пак оневозможува нивно ефективно оспорување. Предмети: Грозданоски [21510/03](#) (недоставување до жалителот на ревизијата од спротивната страна и БЗЗ-то од јавниот обвинител, изјавени против пресудите на пониските судови донесени во корист на жалителот) и Наумоски [25248/05](#) (недоставување на одговорот даден од другата страна во постапката на жалбата поднесена од жалителот).
- Во овој контекст потребно е да се спомнат и предметите кои се однесуваат на сослушување на сведоците: Пападакис, Трамевски, Дончев и Бургов, Полетан и Азировиќ. Види погоре во Единица 4 во претходната глава на прирачникот.

Дополнителен домашен предмет

Атанасов бр. 2 [41188/06](#) – предметот се однесува на кривична постапка за клеветата во која апликантот бил осуден заради писмо кое наводно го објавил во весник иако писмото повеќе не постоело а уредникот на весникот никогаш не бил повикан од страна на судот во текот на судењето и сослушан од страна на апликантот (само писмен поднесок од директорот на весникот бил прочитан во текот на постапката). Европскиот суд нашол повреда по однос на општата правичност и правото да се сослушаат сведоци.

Чекор 3 – Прашања во врска со доказите согласно членот 6 од ЕКЧП

 45 минути

Метод: отворена дискусија

УПАТСТВА ЗА ОБУЧУВАЧОТ

- *Започнете отворена дискусија во врска со прашањата споменати подолу и изведете ги заклучоците поврзани со главните аспекти кои треба да бидат разгледани, а притоа претставете ги националните случаи што се релевантни за оваа тема.*

Поенти што треба да се нагласат

- видови докази и стандардите на ЕКЧП, допуштеност, релевантност, верност, проценка
- Судот врши само ограничен надзор врз домашните судови што се однесува до изведувањето на докази
- Судот ќе испита дали, генерално гледано, биле почитувани гаранциите за правично судење, вклучително и начинот на поднесување на доказите; се оценува дали можеби има некаква нерамнотежа или неправичност во однос на доказите во контекст на постапката како целина, можноста на жалителот ефективно да учествува во постапката како и дали имало било какво наштетување на позицијата на одбраната.
- собирањето и изнесувањето на докази мора да биде во согласност со гаранциите утврдени во §§ 2 и 3 од членот 6.

Судовите имаат обврска да обезбедат доказите да бидат соодветно и правично претставени (*Barberà, Messegueé and Jabardo v. Spain*).

Усни докази

Судот им придава голема важност на усните докази. **Тоа подразбира почитување на обврската да се сослушаат жалителите како и сите сведоци, за да се утврдат фактите во согласност со правото на одбрана и правично судење.**

- во кривичен контекст, ... мора првостепено да постои суд ... каде жалителот има право неговиот случај да биде „сослушан“, со можност, меѓу другото, **да изведе докази во сопствена одбрана, да ги чуе доказите против него и (вкрстено) да ги испраша сведоците** (*Jussila v. Finland*, § 40).

Писмени докази

Проценката на писмените и т.н. документирани докази ги следи општите принципи и принципите воспоставени од страна на Судот во врска со усните докази и сведочења.

Употреба на индиректни или документирани докази не е како такво забрането со гаранциите за правично судење утврдени со Конвенцијата, туку повеќе може да претставува проблем во случаи во кои тие се единствените докази. Кога писмените изјави од наводни сведоци се користат за да се осуди обвинетиот без можност тој да ги оспори таквите изјави во некоја фаза, можат да се јават одредени проблеми согласно членот 6.

- само по себе собирањето на дополнителни документирани докази од страна на судот не е некомпатибилно со барањата за правично судење. **Проблем може да се појави кога жалителите не се известени** за таквите докази. Дури и кога документирани докази биле поднесени и прочитани за време на усната расправа со ова немало да се задоволи правото на жалителите на контрадикторност во постапките со оглед на карактерот и важноста на овие докази. **Странката во постапките мора да има можност да се запознае со доказите пред судот**, како и со можноста да коментираат за нивното постоење, содржина и автентичност во соодветна форма и во соодветно време, доколку има потреба, на писмено и од напред (*Krcmar and Others v. Czech Republic*, §§ 38- 42).

Во предметот Полетан и Азировиќ против МКД, имало обид да се повикаат сведоци од странство (Црна Гора). Овие сведоци биле подоцна сослушани од локален суд во Црна Гора по пат на меѓународна правна помош помеѓу двете земји. Изјавите на сведоците потоа биле изведени на главната расправа. Европскиот суд го прогласил за недопуштен како очигледно неоснован жалбениот навод во врска со сослушувањето на сведоците бидејќи исказите на овие сведоци не биле од единствен или одлучувачки доказ против апликантот, а исто така и поради тоа што не бил истакнат приговор во моментот кога тие искази биле прочитани на главната расправа, туку тоа за прв пат било направено подоцна во постапката.

Материјални докази

Судот смета дека материјалните докази треба да се земаат предвид, особено во кривичните постапки. Како материјални докази во смисла на Конвенцијата се сметаат физички и психијатриски преглед, пресретнување на комуникации и аудио и видео снимки.

Крвната слика е метод за докажување кој може да оди како во прилог така и против обвинетиот. Иако задолжителна крвната слика може да се смета дека претставува повреда на приватниот живот во рамки на значењето на член 8 став 1, исто така може да се смета и за неопходна за заштита на правата на другите во рамки на значењето на ставот 2 од истиот член (*X v. the Netherlands*, п. 188, 189).

Барање психијатриски извештај за да се утврди менталната состојба на едно лице обвинето за некое дело и понатаму е потребна мерка со која се штитат лицата кои можат да извршат дела кога не се контролираат односно не се целосно пресметливи. Меѓутоа, од државните власти се бара да обезбедат една таква мерка да не ја наруши правичната рамнотежа која треба да се одржи меѓу правата на поединецот, особено правото на почитување на приватниот живот, и загриженоста да се обезбеди соодветно делење на правдата. (*Worwa v. Poland*, § 82).

Следењето на телефонски разговори претставува мешање во приватниот живот и кореспонденција на жалителот. Таквото мешање не претставува повреда на Конвенцијата доколку е во согласност со барањата во став 2 од членот 8 и има за цел „спречување на кривично дело“, и Судот нема никаков сомнеж во однос на неговата неопходност во едно демократско општество (*Lüdi v. Switzerland*, § 39).

Следењето на некој поединец на јавно место со користење на опрема за фотографирање која не ги снима визуелните податоци како такви не значи мешање во приватниот живот на лицето. Од друга страна снимањето на податоците и систематската или постојана природа на записот може да иницира такво размислување. (*Peck v. The United Kingdom*, §§ 59 and 79).

Директни докази

Гаранциите за правично судење наметнуваат осудата да се базира на директни докази кои се испитани од националните судови кои ја носат одлука. Исто така членот 6 ќе биде повреден доколку доказите не се директно испитани од судови кои можат да преиначат ослободителна пресуда.

Испитувањето на прашања од фактичка природа, особено во случај во кој односниот суд би бил првиот што ќе изрече осудителна пресуда, **бара ново и директно испитување на доказите** (*Hanu v. Romania*, § 35).

Меѓутоа користењето на индиректни или посредни докази не е исклучено со членот 6 (*Haxhia v. Albania*, § 142). Кога изјава за нешто кое е посредно осознаено по кажување на друг (hearsay evidence) е единствен или пресуден доказ против

обвинетиот, нејзиното прифаќање како доказ нема автоматски да резултира со повреда на членот 6 § 1. Истовремено кога осудителната пресуда се заснова исклучиво или пресудно на докази од отсутни сведоци, Судот мора да ја подложи постапката на најдетална анализа.

Докази во поткрепа

Кога постои ризик доказите да не се веродостојни, потребата од докази кои се во поткрепа (со други зборови потврдуваат) е голема за да се обезбеди правично судење.

Вредноста на поткрепата - кога постои проблем околу квалитетот на одреден доказ на кое се потпираат, важна е автентичноста на тие докази или начинот на кој се дошло до него. Судот ја препознава потребата одбраната да има соодветна можност за ефективно да го оспори квалитетот, автентичноста и потеклото на доказите.

Кога доказите се многу силни и нема ризик истите да не бидат веродостојни, потребата од докази кои потврдуваат е соодветно послаба. (*Bykov v. Russia* [GC], § 90)

Оценка на доказите

- **допуштеност на доказите** – пред сè тоа е прашање што треба да се регулира со домашното право. Судот мора само да провери дали постапките како целина, вклучително и начинот на кој се прибирале доказите, биле правични (*Ramanauskas v. Lithuania* [GC], § 52, *Laska and Lika v. Albania*, § 57).

- **квалитетот на доказите** мора да биде земен во предвид, вклучително и дали околностите во кои биле добиени фрлаат сомнеж врз веродостојноста или прецизноста;

- **можноста да се оспори автентичноста на доказите треба да биде делотворна**, што вклучува соодветна проверка на поднесоците на жалителот од страна на националните судови (*Jannatov v. Azerbaijan*, § 82).

- **загриженоста за јавниот интерес** не може да оправда мерки кои ја исцрпуваат/згаснуваат самата суштина на правата на жалителот во однос на одбраната, вклучително и привилегијата против самоинкриминирање гарантирана со членот 6 од Конвенцијата.

- **националните судови** – обврзани од обврската да спроведат соодветна проверка на поднесоците, аргументите и доказите изведени од странките, без да ѝ наштетат на својата оценка дали тие се релевантни (*Van de Hurk v. the Netherlands*, § 59).

- сите докази мора нормално да бидат изведени на јавен претрес, во присуство на обвинетиот, имајќи го предвид начелото на контрадикторност (*Lüdi v. Switzerland*, §

49).

- употребата како доказ на изјави добиени во фаза на истрага само по себе не е недоследно со ставовите 3 (г) и 1 од член 6 (чл. 6-3-г, чл. 6-1), под услов **правата на одбраната да биле почитувани** (*Isgró v. Italy*, § 34).

- Јавниот интерес не може да ја оправда употребата на докази добиени како резултат на **полициско поттикнување/намамување** (*Teixeira de Castro v. Portugal*, §36).

- тешкотиите предизвикани за одбраната со ограничување на нејзините права мора да биде во противтежа со процедурите кон кои се придржуваат судските власти (*Doorson v. The Netherlands*, § 72).

Релевантност на доказите

Одлуката за назначување вешто лице, било да е со или без согласност на странките, претставува прашање кое во контекст на членот 6 § 1 нормално потпаѓа во дискрецијата на домашниот суд при проценката на допуштеноста и релевантноста на доказите (*Schenk v. Switzerland*, § 46).

Во предметот Стоименов, беше заклучено дека вештачењето од МВР, кое како институција исто така го иницирало кривичното гонење на апликантот, не може да се смета за неутрално. Апликантот немал прилика ефективно да го оспори таквото вештачење па во таа смисла не бил на еднакво рамниште со обвинителот поради што е најдена повреда на принципот на еднаквост на оружјата.

Членот 6 § 1 бара **обвинителството да ѝ ги обелодени на одбраната сите материјални докази што ги поседувале во корист или против обвинетиот** (*Rowe and Davis v. the United Kingdom* [GC], § 60).

Меѓутоа, **правото на обелоденување на релевантните докази не претставува апсолутно право** – спротивставените интереси, како што е националната безбедност или неопходноста да се заштитат сведоците соочени со ризик од одмазда или пак потребата да се сочуваат во тајност полициските методи на истражување на кривичното дело, мора да се измерат наспроти правата на обвинетиот (*Doorson v. The Netherlands*, § 70).

Допуштеност на доказите – плод од отровно дрво

Кога осудителната пресуда во клучна или пресудна мерка се заснова на доказите

добие ни на неправичен начин од позиција на автономните принципи на **членот 6**, постапките би биле неправични.

Докази добиени со повреда на чл. 6: Кога се проценува правичноста на постапките, мора да се земе предвид квалитетот на доказите. Особено веродостојноста на доказите би била компромитирана ако истите биле добиени со повреда на правото на молчење и привилегијата против самоинкриминарање (*Lutsenko v. Ukraine*, §§ 48-49).

Докази добиени со повреда на чл. 8: Мора да се посвети внимание на сите околности на случајот, и особено на прашањето на почитување на правата на одбраната и квалитетот и важноста на доказите во прашање (*Gäfgen v. Germany* [GC], § 165).

Докази добиени со повреда на чл. 3: Користењето на такви докази во кривични постапки секогаш покренува сериозни прашања во однос на правичноста на постапките, дури и кога прифаќањето на таквите докази не било одлучувачко за да се обезбеди осудителна пресуда (*Jalloh v. Germany* [GC] §§ 99 and 105).

Во предметот Хајрулаху [37537/07](#) Европскиот суд утврдил дека апликантот бил подложен на тортура заради изнудување на признание за неговото инволвирање во сторување на терористички акт. Изнудената пријава потоа била користена во кривичната постапка против апликантот. Согласно својата воспоставена пракса, Европскиот суд нашол автоматска повреда на член 6 со оглед на тоа што пресудата се засновала на изјава/признание изнудено односно дадено со прекршување на членот 3 на Конвенцијата.

Национален контекст:

Види ги погоре спомнатите предмети:

- Полетан и Азировиќ
- Стоименов
- Хајрулаху

Чекор 4 - Сослушување на сведоци и употреба на докази од сведочењето

45 минути

Методи: хипотетички ситуации, отворена дискусија

УПАТСТВА ЗА ОБУЧУВАЧОТ

- Прочитајте им ги хипотетичките ситуации (делот со курзивни букви) на

слушателите и прашајте ги дали сметаат дека има или нема повреда; исто така можете да го трансформирате прашањето во вежба со гласање

- *Врз основа на нивните одговори дајте им ги информациите обезбедени за секој од случаите и заклучокот на Судот; на крајот сумирајте, изградите ги принципите како што е прикажано долу*

Хипотетичка ситуација

Осудителна пресуда базирана до одлучувачко ниво на изјави на сведоци кои потоа биле повлечени

(Жалителот бил уапсен во 1999 под сомневање дека бил член на ПКК (Работничката Партија на Курдистан, нелегална организација) и за убиство. Во 2003 година тој бил осуден на казна доживотен затвор за извршување дела кои имале за цел отцепување на дел од територијата на Турција. Повикувајќи се на член 6 §§ 1 и 3 (г) (право на правична судска постапка), тој се жалел дека судот кој го осудил не го испитал повторно клучниот сведок и покрај фактот дека тој ја сменил својата верзија на настаните во текот на постапката. (Повреда - Orhan Çağan v. Turkey)

Осудителна пресуда врз основа на клучни изјави дадени од сведок пред судењето, а кои биле повлечени пред судот

(Случајот се однесувал на жалба на неправичност на кривична постапка покрената против жалителот за трговија со хероин во Загреб. Имено тој тврдел дека неговото осудување во април 2005 за заговор за купопродажба на хероин се засновало во пресудна мера на усните изјави од неговите сообвинети, зависници од дрога кои минувале низ фаза на одвикнување, и кои тврделе дека полицијата ги малтретирала за време на нивното испрашување во врска со синџирот на трговија. Г-динот Еркапиќ се повикал на членот 6 § 1 (право на правично судење) од Европската конвенција за човекови права. (Повреда – Erkačić v. Croatia)

Кривична осуда врз основа на изјава дадена од обвинетиот во полициски притвор откако положил заклетва која вообичаено им се дава на сведоци

(Жалителот бил приведен врз основа на судски налог заради сомневање за негова инволвираност во напад на човек од страна на две маскирани лица во подземната гаража од домот на човекот во Париз. Повикувајќи се на членот 6 §§ 1 и 3 (право на правично судење), жалителот се жалел дека од него се барало да положи заклетва пред да биде испитан, дека бил лишен од правото да молчи, правото да не се самоинкриминира како и од правото да биде изведен пред судија, и дека пресудата со која Апелациониот суд го прогласил за виновен не содржела доволно причини. (Повреда – Brusco v. France)

Користење како доказ признание дадено во полиција од страна на малолетник на кој не му бил даден пристап до адвокат

(На 15-годишна возраст жалителот бил обвинет за убиство на 12-годишно момче. На

крајот на постапката спроведена согласно процедуралниот закон од 1982 година што се применувал за малолетници тој бил прогласен за виновен за обвинението што било поднесено против него и бил сместен во поправен дом шест години. Повикувајќи се на членот 6 §§ 1 и 3 (право на правично судење) од Европската конвенција за човекови права тој се жалел на ограничувањата кои му биле наметнати во остварувањето на своите права поврзани со одбраната за време на истрагата и фактот дека изјавите што ги дал тогаш биле прифатени како доказ за време на постапката. Повреда – Adamkiewicz v. Poland)

Осуда заснована на сведочење од страна на малолетници предмет на сексуално злоставување, а со кои обвинетиот не бил соочен

(Постапките биле иницирани за сексуално злоставување на двајца малолетници. Децата кои биле на возраст од шест и пол години биле испрашани за време на прелиминарната истрага. Истражниот судија ги испрашал малолетниците во присуство на детски психолог, кој на децата им поставил одредени прашања. Жалителите, нивните адвокати и претставникот на обвинителството се наоѓале во друга просторија, одвоени со двострано огледало од каде можеле да ги слушаат и гледаат децата. Со оглед на тешкотијата која ја искусило едно од децата при одговарањето на прашање, судијата ја напуштил судницата за да го следи последниот дел од сослушувањето од зад двостраното огледало. Жалителите биле изведени на судење. Судот ги осудил за делата за кои биле обвинети. Тој ја засновал својата одлука на два елемента од доказите на обвинителството: аудиовизуелна снимка од испрашувањето на децата во прелиминарната истрага, и доказите од лицата испитани за време на судската постапка, кои биле во контакт со децата во времето на наводните дела и на кои децата им се довериле. Судот одбил да го сослуша вештото лице, сведок на одбраната. Жалителите биле осудени и им била изречена казна затвор од дванаесет години. Апелациониот суд ја потврдил пресудата и ги одбил барањата на одбраната: децата, чии изјави биле прифатени во целост, кохерентно, веќе биле следени подолг период од психолог на социјалните служби и испрашани за време на прелиминарната истрага; жалителите присуствувале на тоа сослушување и нивните адвокати имале можност, иако преку истражниот судија да им ги постават на децата сите прашања кои сметале дека биле потребни за истрагата. Казната за мајката била намалена на девет години казна затвор. Жалителите безуспешно се жалеле по точки од законот. Недопуштено. – Accardi and Others v. Italy (одл.))

Отсуство на причини за одбивањето од страна на властите да го обезбедат присуството на сведокот чие сведочење било искористено за да се осуди жалителот
(Жалителот бил осуден за грабеж и му била изречена седум години казна затвор во пресуда донесена во 2010 година. Конечно, согласно членот 6 §§ 1 и 3 (г) (право на правично судење и право да се обезбеди присуство и испрашување на сведоци) тој се жалел дека било невозможно да се обезбеди присуство на клучниот сведок и дека судијата од првостепениот суд не бил непристрасен. Повреда – Rudnichenko v. Ukraine)

Поенти што треба да се нагласат

Во врска со сведоците, Судот го охрабрува испитувањето на нивните изјави, исто така и во случај на анонимни сведоци, и бара од домашните судови да ја потврдат вистинитоста и веродостојноста на овие изјави. Судот исто така ја признава важноста на стручниот совет за да има неутрални и непристрасни мислења за технички прашања, при што се применуваат сите општи принципи за сведоците.

Неможноста да се повика сведок не значи дека се попречува правото на жалителот да ги сослуша или да бидат сослушани сведоците против него, особено кога жалителот не поткрепил дека било неопходно да се повика сведокот за да се утврди вистината или дека одбивањето да се испита претставувало повреда на правата во однос на одбраната. Во таква ситуација Европскиот суд последователно одлучил дека не било неопходно да се испита дали сведокот навистина не можел да биде пронајден (*Craxi v. Italy*, § 83). Кога осудувањето на жалителот се засновало на спротивставени докази против него, одбивањето од домашните судови да ги испитаат сведоците на одбраната без да се земе во предвид релевантноста на нивните изјави доведувало до ограничување на правата на одбраната (*Popov v. Russia*, § 188).

Членот 6 не му гарантира на обвинетиот неограничено право да се обезбеди појавување на сведокот во судницата. Нормално е за националните судови да одлучат дали е неопходно или пожелно да се повика некој сведок (*Accardi and Others v. Italy* (dec.)).

Мора да постои добра причина за неприсуство на сведок. Кога некој е осуден исклучиво или во голема мера врз основа на изјави дадени од лице кое обвинетиот немал можност да го испраша или да биде испрашан, било за време на истрагата или судењето, правата на одбраната можат да бидат ограничени до мерка која е некомпатибилна со гаранциите обезбедени со членот 6 (т.н. „единствена или пресудна улога“). Кога обвинението се заснова исклучиво или пресудно на докази на отсутни сведоци, централното прашање е дали **постојат доволни фактори на противтежа**, вклучително и мерки кои дозволуваат правична и соодветна проценка на веродостојноста на доказот. Ова би дозволило лицето да биде осудено врз основа на такви докази само ако е доволно веродостојно со оглед на неговата важност во случајот (*Al-Khawaja and Tahery v. the United Kingdom* [GS], § 119, 147).

Членот 6 §§ 1 и 3 (г) од Конвенцијата содржи презумпција против употребата на докази по допрен глас против обвинет во кривична постапка. Исклучувањето на докази по допрен глас исто така е оправдано кога доказите можат да се сметаат дека ѝ помагаат на одбраната (*Thomas v. United Kingdom* (dec.)).

Може да се покаже како неопходно во одредени околности да се упати на сведочење дадено во истражната фаза: кога сведокот починал, го искористува правото да молчи или кога разумните напори од страна на властите да обезбедат присуство на некој сведок не успеале. Кога некој сведок не бил испитан во ни една од претходните фази од истрагата, а ќе се дозволи изјавата на сведокот наместо сведочење во живо на судењето мора да се работи за последна достапна мерка. Со доказите добиени од сведок под услови во кои правата на одбраната не можат да се обезбедат во мерка која вообичаено се бара од Конвенцијата треба да се постапува со крајна внимателност. Изјави дадени од сведоци во истражна фаза и кои не се достапни за вкрстена проверка можат да се земат предвид доколку тие изјави се поткрепени од други докази.

Членот 6 § 3(г) бара само можност за вкрстено испрашување на сведоците чие сведочење не било изведено пред судечкиот суд во ситуации кога нивното сведочење играло главна или пресудна улога во обезбедување на осудителна пресуда.

Дури и кога **изјава за нешто кое е посредно осознаено по кажување на друг (hearsay evidence)** е единствен или пресуден доказ против обвинетиот, нејзиното прифаќање како доказ автоматски нема да резултира со повреда на членот 6 § 1. Меѓутоа фактот дека лицето е осудено врз основа исклучиво или во голема мера врз изјава на отсутен сведок ќе претставува многу важен фактор што треба да се одмери и кој ќе бара доволно фактори на противтежа, вклучително и постоење на процедурална заштита. Прашањето во секој случај е дали биле воспоставени доволно фактори на противтежа, вклучително и мерки кои дозволуваат правична и соодветна проценка на веродостојноста на тие докази. Ова би дозволило лицето да биде осудено врз основа на такви докази само ако тие се доволно веродостојни со оглед на нивната важност во случајот.

Пример – *Мирилашвили против Русија (Mirilashvili v. Russia)*

Во 2003 година жалителот бил осуден за организирање на грабнување на група лица. Судечкиот суд се потпирал на снимки на телефонски разговори направени од полицијата во станот од една од жртвите. Цитирајќи го Законот за оперативни активности и претрес, судот одбил да ѝ ги обелодени на одбраната материјалите што биле релевантни во однос на одобрувањето на прислушувањето. Судот исто така во голема мерка се потпирал на писмени сведочења на три важни сведоци кои биле обезбедени од истражител во текот на истрага и биле прочитани за време на судењето. Бидејќи овие сведоци живееле во Грузија, судот побарал од грузиските власти да го обезбедат нивното присуство на судењето, но безуспешно. Двајца од сведоците никогаш не се појавиле пред руските судови, а еден само присуствувал на рочиштето во фазата по жалба. Жалителот исто така не можел да ги испраша за

време на истрагата. Меѓутоа, трите сведоци биле испрашани во Грузија од страна на адвокатите на одбраната после почетокот на судењето и писмените изјави биле испратени до судот со кои биле повлечени претходните. Сите тие изјавиле дека лажно го обвиниле жалителот, и дека нивните претходни изјави во обвинителството биле дадени под притисок. Одбраната побарала од судијата на судењето да ги прифати овие изјави. Меѓутоа, судот ги прогласил за недопуштени со оглед дека законот забранувал сведоците да бидат испитани од адвокати на одбраната откако биле испитани од обвинителството и на начин кој не бил во согласност со „соодветна“ постапка за собирање докази пропишана со закон. Осудителната пресуда на жалителот во главниот дел била потврдена по жалбата.

По однос на материјалите кои не ѝ биле облоденети на одбраната: Европскиот суд не може да ја отфрли можноста дека материјалите во прашање можеле да ѝ бидат од помош на одбраната, која затоа ќе имала легитимен интерес да бара нивно обелоденување. Меѓутоа, тој бил подготвен да прифати, земајќи го во предвид контекстот на случајот, дека документите барани од жалителот можеле да содржат одредени чувствителни информации релевантни за националната безбедност. Во такви околности националниот судија уживал широка маргина на дискреционо право при одлучувањето по барањето за обелоденување поднесено од одбраната. Прашањето било дали одбивањето на обелоденувањето било во противтежа со соодветни процедурални гаранции. Материјалите во врска со овластувањето за прислушување биле испитани од судијата претседавач *ex parte*. Затоа, одлуката да не се изнесат одредени документи не била усвоена унилатерално од обвинителството, туку и од претставник на судството. Меѓутоа, судот не анализираше дали материјалите на некаков начин би ѝ помогнале на одбраната или дали нивното обелоденување, можеби би му наштетил на препознатлив јавен интерес. Одлуката на судот се засновала на типот на материјал во прашање, а не врз анализа на содржината. Земајќи го во предвид Законот за оперативни активности и претрес, кој забранувал во апсолутна смисла обелоденување на документи поврзани со оперативни активности и претрес, улогата на судот во испитување на барањето за обелоденување поднесено од одбраната било многу ограничено. Оттука процесот на одлучување имал сериозни пропусти. Оспорената одлука била нејасна и не прецизираше какви чувствителни информации материјалите поврзани со операцијата на следење можеле да содржат. Судот прифатил бланко исклучување на сите материјали од нивно испитување во една контрадикторна постапка. Исто така, операцијата за следење за цел го немала жалителот ниту неговиот сообвинет. Сумирано, одлуката да не се обелоденат материјалите во врска со операцијата на следење не била проследена од адекватни процедурални гаранции, и не било доволно оправдана.

По однос на допуштеноста на изјавите на сведоците: Одбраната била во понеповолна ситуација наспроти позицијата на обвинителството: додека обвинителството имало можност да ги испраша клучните сведоци директно, одбраната била лишена од таквата можност. Меѓутоа, неможноста на жалителот да ги испита овие сведоци лично може да се припише на одредени објективни околности кои биле вон контрола на руските власти. Сепак, самиот факт не бил

доволен да се заклучи дека доказите биле собрани и испитани на правичен начин. На одбраната не ѝ било дозволено да обезбеди нови писмени изјава добиени од сведоците. Доказите поднесени од одбраната биле релевантни и важни. Трите сведоци во прашање биле клучни сведоци за обвинителството. Со добивањето на нови изјави од нив, одбраната не само што се обидувала да се обезбеди докази за невиноста, туку исто така и да ги оспори доказите против жалителот. Кога судот одбил да ги испита новите изјави, судот се повикал на одредби од домашното право кои не се чини дека се воделе од некаков препознатлив легитимен интерес. Во дадените околности на случајот, кога жалителот немал можност да ги испита неколкуте клучни сведоци во текот на судењето или барем во фаза на истрага, одбивањето да се изведат изјавите обезбедени од одбраната не било оправдано. Притоа Судот нагласил дека не зазема став во однос на проценката на доказите, што си е прерогатив на домашните судови.

По однос на целокупната правичност на постапките: Одбраната била ставена во сериозно полоша позиција наспроти обвинителството во однос на испитување на многу важен дел од случајот. Со оглед на важноста на впечатоците во кривичното правосудство, постапката во прашање во овој предмет, земена во целост не ги задоволувала барањата за „правично судење“.

Заклучок: повреда (едногласно).

Национален контекст

Правилата за испитување/сослушување на сведоци се детално разработени во ЗКП, особено во деловите за доказните средства како и одредбите за испитување на сведоци пред и за време на главната расправа. Генерално, принципите разработени низ праксата на Европскиот суд се рефлектирани во овие одредби, а законската рамка од аспект на испитување на сведоците е доволно флексибилна за да ги обезбеди стандардите за правично судење. Притоа, потребно е да се напомене дека новиот ЗКП предвидува нови и поразработени одредби кои се однесуваат на т.н. директното и вкрстено испитување на сведоците кои делумно се разликуваат во однос на одредбите содржани во претходниот ЗКП. Со новиот ЗКП се пропишани понепосредни методи на испитување коишто имаат целат кон тоа постапките да наликуваат на англо-саксонски модел на судење.

Македонски предмети во Европскиот суд кои се однесуваат на испитување на сведоци

Солаков [47023/99](#) – жалителот бил кривично гонет за трговија со дрога во САД каде сведоците биле на отслужување на затворски казни. Во оспорената кривична постапка, истражниот судија ги сослушал сведоците во САД. Бранителот на жалителот не бил присутен на сослушувањето во САД иако имало можност и тој да присуствува. Два дополнителни сведоци кои биле предложени од страна на жалителот во текот на судњето не биле сослушани. Европскиот суд заклучил дека нема повреда на членот 6 бидејќи испитувањето на сведоците било направено на соодветен начин, жалителот не ја поткрепил со ништо својата загриженост по однос на немањето можност вкрстено да ги испита сведоците или да ја оспори содржината на нивните искази, неиспитувањето на двата дополнително предложени сведоци не претставувало ограничување на правото на одбрана и конечно, осудата на жалителот било поткрепена и со други докази.

Душко Ивановски [10718/05](#) – кривична постапка против апликантот во која тој бил осуден за недозволена трговија со дрога. Подрумтот кој припаѓал на зградата во која живеел жалителот бил претресен и притоа била пронајдена дрога, а според жалителот, тој бил принуден да остави свои отпечатоци од прсти на пакувањето во кое се наоѓала дрогата. Неговите барања да се испитаат соседите кои го просведочиле претресот и инволвираните полициски службеници како и да се изработи ново, алтернативно вештачење (од друга институција, а не од МВР кое го изработило првото вештачење) биле одбиени. Европскиот суд нашол повреда и по однос на испитување на сведоците и по однос на еднаквоста на оружјата.

Иљази [56539/08](#) – жалителот бил возач на камион и бил осуден на затворска казна заради шверц на дрога. Тој бил прогласен за виновен бидејќи бил инволвиран во товарењето на камионот, ја сокрил дрогата во скришен бункер и ја довезол се до граничниот премин каде истата била откриена. Притоа, биле занемарени исказите на сведоците кои биле дадени во Косово од лица кои биле присутни при товарењето, а исто така и барањето на жалителот тие лица да бидат повикани и сослушани како сведоци пред суд. Во отсуство на директен доказ, одбивањето на судовите да ги сослушаат сведоците на одбраната водело до ограничување на правата на одбрана на жалителот, на начин којшто е некомпатибилен со гарацниите за правично судење поради што утврдена е повреда на членот 6.

Трамповски [4570/07](#). Апликантот бил осуден за криумчарење мигранти во Грција. Во текот на истрагата, мигрантите биле сослушани од страна на истражен судија и обвинител и потоа веднаш вратени во Албанија. Барањето на апликантот, мигрантите да бидат испитани и од него односно да се соочат во текот на судењето со оглед на одредени неконзистентности во нивните искази,

не било прифатено. Европскиот суд утврдил дека домашните судови воопшто не се обиделе да ги повикаат сведоците (мигранти) ниту пак дале некакво објаснување зошто не го сториле тоа, а не било објаснето ниту зошто соочувањето не било направено во текот на истрагата кога тоа без сомнение можело да се изведе. Иако имал можност да се брани и да предлага докази во своја корист, сепак неовоможувањето апликантот да ги испита мигрантите, од Европскиот суд било оценето како значително ограничување на неговите правата и била најдена повреда на членот 6.

Пападакис [50254/07](#). Предметот се однесува на кривична постапка против жалителот кој бил осуден за недозволена трговија со дрога. Во истрагата учествувале и странски прикриени агенти. Во текот на судењето, еден од агентите бил испитан како заштитен сведок. Испитувањето било спроведено од судот во присуство на јавниот обвинител, додека пак апликантот и одбраната биле отстранети од судницата. Со оглед на тоа што ваквиот сведок можел во земјата да се задржи само тој еден ден, на одбраната ѝ било дадено кратко и ограничено време да го проанализира исказот и да подготви свои прашања кои по писмен пат, преку судот, би му биле поставени на агентот. Заради ваквите ограничувања, Европскиот суд наоѓа повреда на членот 6.

Дончев и Бургов [30265/09](#). Жалителите биле полицајци кои биле осудени на условна казна затвор за поткуп во висина од 500 ден., што пак го прифатиле од прикриен полициски службеник во замена за казна за брзо возење. Апликантите се пожалиле дека полициската операција биле наместена и дека тие всушност биле поттикнати да го сторат делото. Европскиот суд предметот го разгледувал од аспект на сослушување на сведоци. Полицискиот службеник со прикриен идентитет бил сослушан од страна на судот како заштитен сведок откако одбраната и обвинетите биле отстранети од судницата. Сепак, жалителите без да за тоа дадат оправдани причини се откажале од правото да го испитаат заштитениот сведок преку судот иако за таквото нешто им била дадена можност. Поради тоа, Европскиот суд утврдува дека нема повреда на правото на правично судење.

Прашање за дискусија: паралела помеѓу предметите 1) Пападакис и 2) Дончев и Бургов. Види го издвоеното мислење на судијата Сицилијанос во предметот Дончев и Бургов.

Признанието како доказ

Признанието како доказ не смее да се обезбеди со присила, од лице без правен застапник или по наметнување на заклетва.

Признанието добиено во тек на заплашувачки испрашувања веднаш по апсењето или во отсуство на адвокат не е во согласност со стандардите на членот 6, освен ако обвинетите не покажале разумни напори/значителна посветеност да ги искористат процедуралните права со тоа што ќе даде признание.

Кога не е јасно дали лицето се испрашува како сведок (кој нема право да молчи) или како осомничен (кој може да го искористи правото да молчи) Судот го зема предвид формалниот статус на лицето и фактичките околности (*Brusco v. France*, §§ 44-55).

Признание добиено со примена на трикови на приватни доушници е дозволено согласно членот 6, дури и кога се работи за пресуден доказ, сè додека истиот е стекнат во контекст на јавна активност и не е надвор од затворот. Овие техники можат да се употребат само за да се добијат докази за минати дела, а не да се креираат нови.

Домашно право

Членот 12 од ЗКП пропишува дека е забрането да се изнудува од обвинетиот или од друго лице кое учествува во постапката признание или некаква друга изјава.

Членот 70 го предвидува како основно правото на обвинетиот да не биде присилен да даде исказ против себе или да признае вина, додека пак членот 208 предвидува дека кон обвинетиот не смее да се употреби измама за да се дојде до негово признание или изјава. Членот 334 предвидува дека судот проверува дали 1) изјавата за признавање вина е дадена доброволно, свесно и со разбирање на последиците од неа, и 2) постојат доволно докази за вината на осомничениот. Изјавата за признавање на вина која не била прифатена од страна на судот не може да се користи како доказ во понатамошниот тек на кривичната постапка и истата ќе се издвои од останатите списи на предметот.

Прашање за дискусија:

Како да се постапи и што треба да се направи доколку обвинетиот дава поткрепени и веродостојни искази дека бил принуден да ја признае вината? Во овој контекст, види го предметот Хајрулаху.

Чекор 5 - Стандардот и товарот на докажување

30 минути

Методи: студија на случај, сумирање на главните принципи

УПАТСТВА ЗА ОБУЧУВАЧОТ

- *Побарајте од слушателите да ги прочитаат фактите за случајот и да поразговараат со своите соседи за можниот заклучок и елементите што треба да се земат предвид.*
- *Прашајте ги кој би можел да биде заклучокот на Судот и зошто; после секој одговор прашајте ги другите дали се согласуваат; дали има исклучоци од правилото за товарот на докажување? Дали тие се компатибилни со членот 6?*
- *Заклучете со тоа што ќе им ги дадете референците за случајот и со сумирање на наодот на Судот; изградете ги главните принципи кои се образложени долу*

Студија на случај

Двајцата жалители биле осудени за трговија со дрога и добиле затворски казни. Во согласност со Законот за трговија со дрога од 1994 година, во првата фаза од постапката за конфискација, кај обвинителството бил товарот да се утврди преку т.н. балансирање на веројатности дека обвинетиот потрошил или примил одредени суми пари во периодот од шест години пред да се изврши делото. Законот давал можност судот да претпостави дека целиот имот што го поседува едно лице осудено за дело трговија со дрога во претходниот период од шест години произлегол од приноси од трговија со дрога. Товарот тогаш преминувал на обвинетиот повторно преку балансирањето на веројатностите, да покаже дека парите сепак дошле од легитимен извор. Во втората фаза од постапката товарот се префрлал на обвинетиот за да покаже дека средствата што ги поседувал и кои можат да се предмет на извршување и конфискација биле помали од износот на профитот кој се проценил дека го направил од трговијата со дрога. Бидејќи жалителите не успеале да докажат дека нивниот имот кој можел да биде предмет на извршување бил помал од износот кој се проценувал дека го добиле, наредбите за конфискација биле направени на тој износ. Жалителите биле изложени на дополнителни затворски казни доколку не ги плателе износите во дадените рокови. Тие се жалеле безуспешно.

Анализа на случајот (достапна само за обучувачот) – *Грејсон и Барнам против Обединетото Кралство (Grayson and Barnham v. the United Kingdom - 1995/05)*
Во случајот на *Филипс против Обединетото Кралство (Phillips v. the United Kingdom (no. 41087/98))* Судот одлучил дека префрлањето на товарот за докажување во постапките за конфискација после осудителната пресуда за дело трговија со дрога било компатибилно со членот 6. Во овој случај, задачата на Судот била да се утврди дали начинот на кој законските претпоставки биле применети во постапката за конфискација ги повредил основните принципи на правична процедура согласно членот 6 § 1. Во текот на постапките за конфискација правата на одбраната биле заштитени со заштитни мерки вградени во системот. Оттука во секој случај проценка била спроведена од страна на суд преку судска процедура која вклучувала јавен претрес, однапред

обелоденување на случајот на обвинителството и можност за жалителите да изведат писмени и усни докази. Секој жалител бил застапуван од адвокат по негов избор. Пред Судот ниеден жалител немал сериозна поплака за правичноста на првата фаза од процедурата за конфискација во која бил пресметан профитот од трговијата со дрога. Таа не била некомпатибилна, во принцип и во пракса, со концептот на правично судење согласно членот 6 за товарот на докажување да се стави на жалителите, откако тие биле осудени за сериозно дело на трговија со дрога, за да се утврди дека изворот на парите или имотот за кои се утврдило дека го поседувале во годините пред делото биле законски стекнати. Со оглед на постоењето на претходно опишаните заштити, товарот врз жалителите не ги надминало разумните ограничувања. Исто така, судиите имале дискреционо право да не ја применат оспорената претпоставка доколку според нив тоа резултирало со сериозен ризик од неправда. Што се однесува до втората фаза од процедурата за конфискација, жалителите избрале да дадат усмени докази во врска со нивниот имот. Тие биле застапувани од бранители и биле информирани детално образложени судски пресуди за тоа како точно бил пресметан износот на профитот (противправно стекнатата имотна корист предмет на конфискација). На нив им била дадена можност да се објасни нивната финансиска ситуација и да се опише што се случило со имотот што судијата го зел предвид при одредувањето на износот на профитот. Првиот жалител, кај кого било утврдено дека големи суми пари, чие потеклото не се знаело, поминале низ неговите банкарски сметки, не успеал да обезбеди веродостојно објаснување за ваквите аномалии. Вториот жалител дури и не се обидел да објасни што се случило со различните пратки на канабис за кои било утврдено дека ги купил. Во секој случај судијата утврдил дека доказите понудени од жалителот биле во целост неискрени и без кредибилитет. Европскиот суд не бил овластен да ја замени со сопствена, проценката на доказите на националните судови. Исто така, со оглед дека било докажано дека жалителите биле инволвирани во опсежно и лукративно тргување со дрога во период од повеќе години, не било неразумно да се очекува од нив да објаснат што се случило со сите пари што ги прикажало обвинителството дека тие ги поседувале ниту пак било неразумно во првата фаза од постапката да се очекува од нив да покажат законитост на изворите на тие пари. Таквите прашања потпаѓале под специфичните сознанија на жалителите и товарот за нив немало да биде тежок да се преземе доколку нивното прикажување на сопствената финансиска состојба било вистинито. Заклучок: нема повреда (едногласно).

Поенти што треба да се нагласат

Општ стандард: надвор од разумно сомневање

Стандардот за докажување што се бара од обвинителството за да се докаже дека обвинетиот за кривично дело е виновен мора по правило да биде надвор од разумно сомневање. Различни стандарди за докажување се бараат за едно лице да биде осудено и за едно лице да биде гонето. Фрлањето сомнеж врз невиноста на обвинето лице откако тоа ќе биде ослободено (да постои сомнеж дека тоа можеби и не е така) не е дозволено согласно членот 6 § 2 од ЕКЧП.

При проценувањето на доказите, **Судот генерално го применувал стандардот на докажување „повеќе од разумно сомневање“**. Меѓутоа таквиот заклучок може да произлезе од коегзистенцијата на доволно силни, јасни и усогласени заклучоци или од слични непобитни претпоставки на факти.

Во кривични случаи товарот на докажување е кај обвинителството и секаков сомнеж би требало да е во корист на обвинетиот. Оттука презумпцијата на невиност ќе биде повредена кога товарот на докажување се префрла од обвинителството на одбраната.

Пример – Телфнер против Австрија (Telfner v Austria)

Жалителот кој бил осуден за нанесување на повреда од небрежност после сообраќајна незгода, се жалел дека во кривичната постапка против него судовите не ја почитувале презумпцијата на невиност гарантирана со членот 6 § 2 од Конвенцијата. ЕСЧП забележал дека и Окружниот и Регионалниот суд кои се занимавале со случајот се потпирале на полицискиот извештај според кој г-динот Телфнер бил главниот корисник на автомобилот и дека тој не бил дома ноќта кога се случила несреќата, но дека жртвата на несреќата не можела да го идентификува возачот, ниту дури да каже дали бил маж или жена, и дека Регионалниот суд утврдил дека автомобилот во прашање исто така бил користен и од сестрата на жалителот. Со барањето од жалителот да обезбеди објаснување, судовите го префрлиле товарот на докажување од обвинителството на одбраната. Окружниот и Регионалниот суд исто така шпекулирале за тоа дали жалителот бил под дејство на алкохол, што не било поткрепено од никакви докази и што не било директно релевантно за делата за кои жалителот бил обвинет. Ова придонело за впечатокот дека судовите имале однапред изградено гледиште за вината на жалителот.

Заклучок: повреда на членот 6 § 2 (презумпција на невиност).

Членот 6 § 2 во принцип не забранува **презумпција на факт или на право**, меѓутоа бара државите да се држат во разумните граници кои ја земаат предвид важноста на она што е во прашање и ги сочувуваат правата на одбрана; со други зборови, средствата што се употребени мора да бидат разумно сразмерни на легитимната цел што се сака да се постигне (*Salabiaku v. France*, § 28; *Janosevic v. Sweden*, § 101).

Товарот на докажување не може да се префрли во постапки за надоместок иницирани по конечност на одлуката за запирање на

постапката. Ослободувањето од кривична одговорност не го исклучува утврдувањето на граѓанската одговорност да се плати надоместок што произлегува од истите факти врз основа на помалку строг товар на докажување.

Националните судови не можат да заклучат дека обвинетиот е виновен само поради тоа што тој решил **да молчи**. Само доколку докажете против обвинетиот „бараат“ објаснување кое обвинетиот треба да е во можност да го даде, а тој не даде никакво објаснување „може како прашање на здрав разум да се дозволи да се извлече заклучок дека нема објаснување и дека обвинетиот е виновен“.

Фактот што жалителот бил ослободен сам по себе не значи дека неговото обвинение било незаконско или на некаков начин неисправно. **Различни стандарди на докажување се потребни за едно лице да биде осудено** (надвор од разумно сомневање) **и за едно лице да биде обвинето** (доволно е да постои разумно сомневање дека лицето извршило кривично дело). Затоа може да има случаи на разумно сомнење кои за време на судењето нема да резултираат со осудителна пресуда надвор од разумно сомневање.

После правосилно ослободување – независно дали се работи за ослободување заради одлучување на начин поповолен за обвинетиот во согласност со чл. 6 § 2 – искажувањето на сомнежи во врска со невиноста на обвинетиот, вклучително и на оние што искажани во образложението на ослободувањето, повеќе не е допуштено. Истото важи и за издавањето налог за конфискација во врска со дела за кои жалителот бил ослободен.

Пример - Лаврехов против Република Чешка (*Lavrechov v. the Czech Republic*)

Во 2001 г. жалителот, руски државјанин, бил обвинет во Република Чешка за шпекулирање и измама и бил притворен. Следната година бил ослободен со положување гаранција за која требало да се уплати износ кој одговарал на 400.000 евра. Судењето последователно било одржано во негово отсуство затоа што бил надвор од земјата подолго време и не останал во контакт со судечкиот суд за спроведувањето на судењето ниту пак ја доставил адресата на која ќе можело да му се доставуваат документите. Иако жалителот бил на крајот ослободен од обвиненијата за кои бил обвинет, гаранцијата била задржана затоа што не ги испочитувал условите на неговата кауција.

Право - Член 1 од Протоколот бр. 1: Одземањето на средствата дадени како гаранција претставувало вмешување во имотните права на жалителот. Мерката била во согласност со условите за законитост и имала легитимни цели да се обезбеди соодветно спроведување на кривичните постапки како и борба и спречување на криминал. Иако гаранцијата во износ од приближно 400.000 евра била значителна, сразмерноста на износот требало да се разгледа кога се определувал истиот, а не кога гаранцијата била задржана. Во овој случај жалителот не оспорил дека износот

бил неразумен и можел да обезбеди гаранција брзо и без посебни тешкотии. Главниот проблем во случајот бил дали неговото ослободување требало да се земе предвид кога се одлучувало дали да се задржи гаранцијата.

Целта на гаранцијата била да се обезбеди соодветно спроведување на кривичните постапки и особено да се обезбеди обвинетиот да се појавува на рочиштата. Во овој случај спроведувањето на постапките било значително попречено од тоа што жалителот не се придржувал до условите на гаранцијата. Тој не се појавил на ниедно од закажаните судски рочишта и на никаков начин не му помогнал на судот, иако мора да бил свесен дека ги кршел условите на својата кауција. Ова резултирало со значително одолговлекување на постапката и со сериозни потешкотии во обидите да му се вратат документите на жалителот. Фактот дека жалителот подоцна бил ослободен само по себе не значело дека обвинението било незаконско или дека на некаков друг начин било неисправно. Различни стандарди на доказ се потребни за да се биде осуден (надвор од разумно сомневање) и за обвинение (доволно е разумно сомневање дека го сторил делото). Затоа може да има случаи на разумно сомневање кои за време на судењето нема да резултираат со осудителна пресуда односно нема да се докаже надвор од разумно сомневање дека обвинетиот го сторил делото. Сепак, во таква ситуација државата и понатаму има легитимен интерес да внимава лицата за кои постои разумно сомневање да не се обидат да ѝ избегаат на правдата или да го оневозможат непреченото спроведување на постапките. Соодветно на тоа исходот од постапките немал директна релевантност за прашањето дали гаранцијата треба да се задржи. Прашањето било повеќе во насока дали задржувањето било сразмерно со оглед на повредата на условите на гаранцијата за време на постапката. Иако жалителот можеби имал објективни причини заради кражбата на неговиот пасош да не присуствува на рочиштата, одлуката за судење во негово отсуство била донесена дури две години и осум месеци откако извадил нов пасош. Во овие околности, наодот на домашните судови дека жалителот го избегнувал кривичното гонење со тоа што неколку години не се враќал во земјата не се чинело неразумно. Со оглед дека жалителот мора да бил свесен дека ги прекршувал условите на гаранцијата подолго време, тој требал да го информира судот на јасен и недвосмислен начин за адресата во Русија, и да биде во редовен контакт, но не го сторил тоа. Конечно, одземањето било наложено дури по спроведување на целосно контрадикторна постапка, и откако домашните судови внимателно ги анализирале релевантните прашања и дале сеопфатни причини за своите одлуки. Процедуралните услови од членот 1 од Протоколот бр. 1 со тоа биле испочитувани. Затоа во дадените околности одлуката за задржување на гаранцијата на жалителот постигнала „правична рамнотежа“ меѓу потребите за заштита на општиот интерес на заедницата и условот за правата на жалителот.

Заклучок: нема повреда

Домашен контекст и пракса

Презумпцијата на невиност е гарантирана со член 13 од Уставот како и со ЗКП веќе во членот 2 (како и во понатамошни одредби содржани во Законот). Оваа процесна гаранција беше зајакната во новиот ЗКП со втор став во членот 2 кој ги обврзува државните органи, средствата за јавно информирање и другите субјекти да се придржуваат до презумпцијата. Во овој контекст потребно е да се истакне дека ЗКП во членот 4 бара придржување и до начелото *in dubio pro reo*.

И Законот за јавното обвинителство ја предвидува презумпцијата на невиност односно обврската за нејзина заштита. Имено, членот 8 во ставот 3 предвидува дека Јавниот обвинител доколку смета дека одредени податоци или коментари објавени во медиумите ја кршат презумпцијата на има право и обврска да се обрати на јавноста и е должен да укаже на таквата повреда.

Досега, презумпцијата на невиност беше анализирана во неколку македонски случаи пред Европскиот суд.

Во предметот Миладинови, Европскиот суд имал одредени резерви по однос на фразите употребени во решенијата за притвор против жалителите. Сепак, Судот го одбил ваквиот навод како очигледно неоснован, иако притоа употребените зборови ги квалификува како „несреќно формулирани“ (“unfortunate”).

Во предметот Полетан и Азировиќ, проблематично било образложението на првостепената пресуда каде било наведено дека тврдењето на обвинетиот (Азировиќ) дека не знаел дека има кокаин во камионот кој го возел не можело да се прифати бидејќи „не било поткрепено со било кои други докази“. Употребените зборови сугерирале дека товарот на докажување бил префрлен на страната на жалителот односно обвинетиот во кривичната постапка, поточно дека било на него да докажува дека не бил свесен за постоење на дрогата. Сепак, на крајот Европскиот суд наоѓа дека нема повреда на пресумпција на невиноста. Домашните судови дале доволно образложение и притоа немало ништо што би предизвикало сомнеж по однос на заклучоците кои ги донеле.

Во предметот Арсовска [2107/15](#) (комунициран), се покренува прашањето за пресумпцијата на невиност и конфискувањето на противправно стекнатата имотна корист иако во домашната постапка било утврдено дека кривичното гонење било застарено. Конфискацијата била спроведена врз основа на член 97 став 3 од КЗ каде оваа мерка се предвидува и кога заради фактички или правни пречки не е можно водење на кривична постапка, при што застареноста на кривичното гонење се сметала токму за една таква пречка.

Прашања за дискусија:

Конфискацијата на имот е дозволена кога постојат фактички или правни пречки за кривично гонење (член 97 став 3 од Кривичниот законик). Како да се постапи со конфискација во случаите во кои е дојдено до застарување на кривичното гонење (правна пречка за кривично гонење), а притоа да се испочитува презумпцијата на

невиност?

Дали има нешто што судовите би можеле да сторат за времетраење на постапката за да осигураат дека „другите субјекти“ (член 2 став 2 од ЗКП) навистина ја почитуваат презумпцијата на невиност?

Единица III - Посебни принципи поврзани со кривичниот аспект

Поенти што треба да се нагласат

образложението на пресудите во кривичните случаи и врската со процедуралните гаранции согласно членот 6 од ЕКЧП

Чекор 1 - Квалификација на обвинението

45 минути

Методи: кратка информација за случајот, презентација

УПАТСТВА ЗА ОБУЧУВАЧОТ

- На слушателите дајте им кратка информација и побарајте од нив да ја прочитаат
- Дискутирајте за нивните мислења по прашањето и прашајте ги зошто мислат дека Судот утврдил повреда
- Сумирајте ги нивните одговори и обезбедете ги главните принципи како што е образложено долу
- Дискутирајте за националниот контекст и релевантната македонска судска пракса

Кратка информација за случајот

Во 2002 година жалителот бил осуден со правосилна пресуда во кривична постапка за нерегуларност извршена додека работел како застапник на државна компанија. Повикувајќи се на членот 6 §§ 1 и 3 (а) и (б) (право на правично судење) од Конвенцијата, тој тврдел дека во постапките против него, прекарактеризацијата на фактите од страна на Врховниот суд за време на неговото заседавање го спречила да ги оствари своите права на одбрана и дека оценката на доказите од страна на Врховниот суд ја направила кривичната постапка против него неправична.

Повреда на член 6 §§ 1 и 3 (а) и (б) (правичност)

Промена во квалификацијата на кривичното дело (поврзано со мисловната

компонента на кривичното дело) од страна на судот во последна инстанца, без жалителот да може да ја прилагоди својата одбрана: повреда

Адриан Константин против Романија
(*Adrian Constantin v. Romania*, no. 21175/03, 12 April 2011)

Поенти што треба да се нагласат

- ограничувања, промена, елементи на кривично дело

Секоја промена во квалификацијата на кривичното дело (поврзано со прекарактеризацијата на фактите во врска со правните, материјалните или мисловни аспекти на кривичното дело), без на обвинетиот да му се даде можност да ја прилагоди својата одбрана на новата квалификација, ги прекршува гаранциите за правично судење.

Преквалификација на обвинението покренато против обвинетиот мора да се следи со можност да има соодветно време и средства да реагира на преквалификуваното обвинение и да ја организира својата одбрана врз основа на секоја нова информација или наводи. Оваа обврска се однесува како на формални обвиненија, така и на имплицитно проширување на обвинението. Секој пропуст да се постапи така може да биде поправено од повисоките судови.

Обвинетиот мора навремено и во целост да биде информиран за секакви промени во обвинението, вклучително и промени во неговиот „казус“, и мора да се обезбеди соодветно време и можности да реагира на нив и да организира одбрана врз основа на секоја нова информација или тврдења (*Mattochia v. Italy*, § 61).

Информациите во врска со обвиненијата, вклучително и за правната карактеризација што судот може да ја усвои во предмет, мора да бидат дадени пред судењето во самиот обвинителен акт/предлог или барем во текот на судењето на друг начин како што се формално или имплицитно проширување на обвинението. Чистото упатување на апстрактна можност дека судот може да донесе различен заклучок од обвинението што се однесува до квалификацијата на делото очигледно не е доволно (*I.H. and Others v. Austria*, § 34).

Во случај на преквалификација на фактите во текот на постапките, обвинетиот мора да добие можност за остварување на своите права во однос на одбраната на практичен и делотворен начин, и на време (*Pelissier and Sassi v. France* [GC], § 62).

Прекласификацијата на делото се смета за доволно предвидливо за обвинетиот доколку се однесува на елементи кои се суштински дел од обвинението.

Пример – *Садак (бр. 1) и други против Турција (Sadak (no.1) and Others v. Turkey)*

Четворица жалители, сите поранешни парламентарци и членови на поранешната Демократска партија (ДЕП) биле обвинети за предавство, согласно членот 125 од

турскиот Кривичен законик, дело казниво со смртна казна во врска со активности кои наводно биле преземени во име на Курдинстанската Работничка Партија (ПКК) и нивните изјави за поддршка за ПКК. На 8 декември 1994 година тие биле осудени од Анкарскиот државен безбедносен суд на 15 години казна затвор за припадност на вооружена организација согласно членот 168 од Кривичниот законик, но обвиненијата согласно членот 125 биле отфрлени.

Европскиот суд едногласно одлучил дека правата на жалителите согласно членот 6 (3) (а), (б) и (г) им биле повредени, со оглед дека не биле навремено информирани за измените во обвинението против нив и дека тие не биле во можност да ги испрашаат клучните сведоци.

Пропустите во известувањето за обвинението може да се поправат во жалбените постапки доколку обвинетиот имал можност ја прилагоди својата одбрана во однос на преформулираното обвинение и да ја оспори својата осуда во однос на сите релевантни правни и фактички аспекти.

Чекор 2 – Спогудување за вина

 30 минути

Метод: кратка анализа на случај, отворена дискусија

УПАТСТВА ЗА ОБУЧУВАЧОТ

- Претставете го случајот што е даден подолу и нагласете ги главните принципи согласно образложението на Европскиот суд
- Врз основа на овие принципи, разгледајте го националниот контекст и усогласеноста со пристапот на Европскиот суд

Поенти што треба да се нагласат

Правилата за спогудувањето за вина се вообичаена одлика на европските кривично-правосудни системи, со што на обвинетиот му се дозволува да добие олеснување на обвинението или намалување на казната во замена на признание на вина или *nolo contendere* договор пред судењето или значителна соработка со истражните власти.

Процесот на спогудување на вината сам по себе не наметнува проблеми во однос на придржувањето на гаранциите за правично судење, но кога процесот води кон скратена форма на судско испитување и откажување од низа процедурални права од страна на обвинетиот, неопходно е да се утврди дека откажувањето е направено на недвосмислен начин и дека се запазени минимумот заштитни мерки пропорционални на неговата важност.

Пример – Осуда врз основа на спогодба за вина без испитување на основаноста на случајот: нема повреда – *Натсвлишвили и Тогонидзе против Грузија (Natsvlishvili and*

Togonidze v. Georgia, no. 9043/05, 29 April 2014)

Факти – Првиот жалител, извршен директор на јавно претпријатие во кое тој и неговата сопруга (втората жалителка) имале акции; бил обвинет за повеќе кривични дела извршени во својство на директор на претпријатието Одбраната и обвинителството постигнале спогодба согласно која обвинителот се обврзал да побара надлежниот суд да го осуди првиот жалител без мериторно да го разгледа случајот и дека ќе побара изрекување на парична казна. Првостепениот суд ја одобрил спогодбата, го прогласил жалителот за виновен и му изрекол парична казна. Против таа пресуда не била дозволена жалба.

Во неговата жалба пред Европскиот суд за човекови права, првиот жалител се жалел дека постапката за спогодување за вина била неправична и претставувала злоупотреба на постапката (член 6, став 1 од Конвенцијата), дека тој не можел да поднесе жалба против пресудата со која се одобрува спогодбата за вина (член 2 од Протокол бр. 7) и дека неговото право на презумпција на невиност било повредено поради обемното известување на медиумите за неговото апсење и изјавите дадени од регионалниот гувернер во телевизиско интервју (член 6, став 2 од Конвенцијата). И двајцата жалители поднеле жалби по однос на член 34 од Конвенцијата како и член 1 од Протокол бр. 1.

Право – Член 6 § 1 од Конвенцијата и член 2 од Протокол бр. 7: Судот од документите од компаративното право воочил дека вообичаена карактеристика на европското кривично правосудство била обвинетиот да биде обвинет за полесни дела или да му биде намалена казната во замена за изјава на вина или изјава *nolo contendere* пред судењето или значителна соработка со истражниот орган. Немало ништо несоодветно во самиот процес на спогодување за вина. Сепак, кога процесот водел кон скратена форма на судска постапка и со тоа и откажување на обвинетиот од повеќе процедурални права, тоа откажување морало да биде недвосмислено утврдено и да биде проследено со минимални процедурални гаранции кои соодветствувале на неговата важност.

Постигнувајќи спогодба со обвинителството во врска со казната и не искажувајќи приговор на обвиненијата, првиот жалител се откажал од неговото право случајот против него да биде разгледан во однос на основаноста. Затоа, Судот морал да испита дали тој ја прифатил спогодбата за вина навистина доброволно со целосна свесност за фактите и правните последици и дали имало доволно преиспитување од судот на содржината за спогодбата за вина и на правичноста на начинот на кој таа спогодба била постигната.

Судот воочил дека првиот жалител ја иницирал спогодбата за вина и таа не била наметната од обвинителството. Нему му било дозволено разгледување на списите на предметот и бил уредно застапуван од стручни бранители по негов избор во текот на преговорите и додека судот ја преиспитувал спогодбата. Судијата кој ја преиспитувал законитоста на спогодбата за вина го прашал обвинетиот дали бил изложен на било каков вид несоодветен притисок, а првиот жалител изречно потврдил во неколку прилики, и пред обвинителството и пред судијата, дека во целост ја разбираал содржината на спогодбата, дека му биле објаснети неговите

процедурални права и правните последици од спогодбата, и дека тој не ја прифатил спогодбата како последица на присила или лажни ветувања.

Важно било што, бил изготвен записник за спогодбата, потпишан од обвинителот, првиот жалител и неговиот бранител, и доставен до основниот суд за разгледување, на тој начин овозможувајќи точната содржина на спогодбата, како и на преговорите кои претходеле, да бидат предмет на судска оценка.

Првостепениот суд имал надлежност да ја преиспита соодветноста на казната препорачана од обвинителот и да ја намали или да ја одбие спогодбата како целина, во зависност од неговата оценка на правичноста на содржината на спогодбата и процесот преку кој таа била постигната. Првостепениот суд исто така проверил дали обвинението против првиот жалител било основано и поткрепено со *prima facie* докази. Покрај тоа, судот ја испитал и одобрил спогодбата за вина на јавна расправа. Што се однесува на жалбениот навод по основ на членот 2 од Протоколот бр. 7, Судот сметал дека е нормално опсегот на остварување на правото на жалба да биде поограничено во однос на осудителна пресуда заснована на спогодба за вина. Прифаќајќи ја спогодбата за вина, првиот жалител се откажал од неговото право на редовна жалба, законска последица која му била или требало да му биде објаснета од страна на неговите бранители. По аналогија со заклучокот по основ на членот 6, став 1, Судот сметал дека откажувањето на правото на редовна жалба не претставувало арбитражно ограничување на условот за разумност содржан во членот 2 од Протокол бр.7.

Заклучок: нема повреда (шест гласа наспроти еден).

Чекор 3 - Образложение на казната

 15 минути

Методи: кратка презентација

УПАТСТВА ЗА ОБУЧУВАЧОТ

- *Објаснете ги долу наведените принципи и образложение на Судот за воведување на оваа заштита*
- *По процена на обучувачот, овој чекор може да биде споен со чекорот 1 од Единицата II во овој модул.*

Поенти што треба да се нагласат

Иако изрекувањето казна како такво потпаѓа во опсегот на чл. 6, изрекување одредена казна и нејзината големина е оставено во целост како дискреционо право на националните судови, сепак гаранциите за правично судење наметнуваат образложението за истата да ги следи истите стандарди како и сите останати судски одлуки.

Што се однесува до причините што се дадени во утврдувањето на казната, се применуваат истите стандарди. Постапките во врска со изрекувањето казни се покриени од гаранциите за правично судење утврдени од членот 6 (*Findlay v. United Kingdom*, § 69).

Во принцип, изрекувањето казни (односно изборот и големината на санкцијата што се изрекува) не е предмет на анализа од Судот, со исклучок на вонредни случаи, како што е изрекување на доживотни казни на деца (*Singh v. United Kingdom*).

Неодредените казни не претставуваат проблем за Конвенцијата, доколку постои доволна поврзаност меѓу првата осудителна пресуда и континуираниот притвор и притоа постои можност за ослободување после одредено време (*Vinter and others v. United Kingdom*).

Мешањето на извршната власт при изрекувањето на казна (одредување на големината) може да претставува повреда на членот 6 (*Stafford v. United Kingdom* [GC], § 87).

Национален контекст

Во македонскиот кривично-правен систем казнувањето не претставува посебна фаза па одредувањето на казната е дел од единствениот сет на кривична постапка (заедно со утврдувањето на вината). Во секој случај, пресудата потребно е соодветно да ги адресира и да содржи образложение по однос на отежнувачките и олеснителните околности, согласно Кривичниот законик и Законот за кривичната постапка.

Што се однесува до образложението на кривичната санкција, заедно со Кривичниот законик се применуваше и Законот за одредување на видот и одмерување на висината на казната кој предвидуваше метод за пресметување на кривичната санкција. Целта на законот беше всушност да се воспостави воедначена казнена политика низ државата. Уставниот суд го укина овој закон но независно од тоа, останува потребата за унифицирана казнена политика и добро поткрепни образложенија на казните во судските пресуди

Единица IV - Практична примена

1 час

Методи: подготовка на вежба

УПАТСТВА ЗА ОБУЧУВАЧОТ

- Поделете ги слушателите во 3 групи (по степени на судска инстанца)
- Побарајте од нив да ги прочитаат фактите на случајот и табелата и да ги подвлечат елементите кои тие ги сметаат за проблематични, имено

каде националниот суд згрешил во пристапот

- Потоа замолете ги да подготват образложение како да се повисок суд од тој што им бил доделен со тоа што ќе ги нагласат главните прашања кои ги идентификувале како проблематични
- На крајот секоја група ја претставува својата работа
- Сумирајте ги наодите на ЕСЧП и дајте им ја референцата

Факти за случајот – видете го посебниот прилог

Анализа на случај (неа ќе ја има само обучувачот) - *Градинар против Молдавија (Gradinar v Moldova)*

1. Општи принципи

Судот повторува дека ефектот од членот 6 § 1, меѓу другото е да му наметне обврска на „трибуналот“ да спроведе соодветна проверка на поднесоците, аргументите и доказите, без да наштети на својата проценка или за тоа дали тие се релевантни за неговата одлука, со оглед на тоа дека Судот не е повикан да испитува дали е соодветно одговорено на аргументите (види *Perez v. France* [GC], бр. 47287/99, § 80, ECHR 2004-I, и *Buzescu v. Romania*, бр. 61302/00, § 63, 24 мај 2005). Иако членот 6 § 1 ги обврзува судовите да дадат причини за својата одлука, тоа не може да се сфати како барање за детален одговор на секој аргумент (види *Van de Hurk v. the Netherlands*, пресуда од 19 април 1994, серија А бр. 288, п. 20, §§ 59 и 61, и *Burg v. France* (одл.), бр. 34763/02, ECHR 2003-II). Опсегот во кој оваа обврска да се дадат причини се применува може да варира во зависност од природата на одлуката и истата се утврдува во контекст на околностите на случајот (види *Ruiz Torija v. Spain* и *Hiro Balani v. Spain*, пресуди од 9 декември 1994, серија А бр. 303-А и 303-В, р. 12, § 29, односно рр. 29-30, § 27, и *Helle v. Finland*, пресуда од 19 декември 1997, Извештаи за пресуди и одлуки 1997VIII, § 55).

На пример во случајот на *Руиз Ториха против Шпанија (Ruiz Torija v. Spain)*, пресуда од 9 декември 1994, серија А бр. 303-А, §§ 29 и 30) Судот одлучил дека пропустот на домашниот суд да го адресира приговорот на жалителката дека судската постапка против неа била застарена, завршил со повреда на членот 6 од Конвенцијата. Слични пропусти да се обезбедат доволни причини довеле до наоди за повреда на членот 6 од Конвенцијата во случајот на *Хиро Балани* (цитиран горе, §§ 27 и 28), *Суоминен против Финска (Suominen v. Finland)* (бр. 37801/97, §§ 34-38, 1 јули 2003), *Салов против Украина (Salov v. Ukraine)* (бр. 65518/01, § 92, ECHR 2005-... (извадоци)), *Попов против Молдавија* (бр. 2) (*Popov v. Moldova* (но. 2), (бр. 19960/04, §§ 49-54, 6 декември 2005)), *Мелник против Молдавија (Melnic v. Moldova)* (бр. 6923/03, §§ 39-44, 14 ноември 2006) и други слични случаи.

2. Примена на овие принципи во актуелниот случај (...) Судот забележува дека во своите поднесоци жалителот се потпрел на наодите на Регионалниот суд на Кишињев како потврда за наводните повреди на домашното процедурално право за време на кривичната истрага. Соодветно на тоа, тој ќе испита дали постапките како целина, вклучително и начинот на кој повисоките судови се осврнале на конкретните наоди на понискиот суд, биле во согласност со членот 6 § 1 од Конвенцијата.

Судот забележува дека низа наоди на Регионалниот суд на Кишињев не биле оспорени од повисоките судови и дека соодветно на тоа тие морале да се сметаат за утврдени факти (види *Bimer S.A. v. Moldova*, бр. 15084/03, §§ 57-59, 10 јули 2007). Тие го вклучувале фактот дека Г. и другите обвинети биле уапсени и притворени врз основа на лажиран прекршок, а за време на притворот биле испитани и дале самоинкриминачки изјави во отсуство на процедурална заштита (види параграфи 18-22). Немало никаков одговор на наодот дека на Г. незаконски му била покажана видео снимка од изјавата на Д.С. на местото на кривичното дело (види параграф 28) за да се добие доследна изјава од страна на сите обвинети. Судот понатаму забележува дека повисоките судови не се справиле со наодот на понискиот суд дека Г. и другите сообвинети имале алиби за претпоставеното време кога било извршено кривичното дело (види параграфи 41-42), и дека низата сериозни процедурални повреди ги направиле повеќето стручни извештаи неверодостојни (види параграфи 56-57).

Повисоките судови исто така се потпирале на многу изјави на сведоци во случајот на Г. Меѓутоа, Судот забележува дека не бил даден никаков коментар во врска со наодите на понискиот суд дека некои од овие изјави биле измислени од полицијата (види параграфи 31 и 41).

Судот заклучува дека иако ги прифатиле како „пресудни/одлучувачки докази“ самоинкриминарачките изјави дадени од обвинетиот (види параграф 75), домашните судови избрале едноставно да молчат во однос на низата сериозни повреди на законот констатирани од понискиот суд како и за одредени суштински прашања, како што е фактот дека обвинетиот имал алиби за претпоставеното време на убиството. Европскиот суд не можел да најде објаснување за таквиот пропуст во одлуките на судовите, а ниту Владата не обезбедила никакво појаснување за ова прашање.

Во контекст на гореспоменатите забелешки и земајќи ја предвид постапката во нејзината целина Судот смета дека домашните судови не успеале да обезбедат доволно причини за Г. да биде прогласен за виновен па затоа не биле задоволени барањата за правичност од членот 6 од Конвенцијата.

Судот потсетува на својот наод дека постапките против Г. се однесувале директно на правата на самиот жалител (види параграф 101). Тој заклучува

дека осудувањето на Г. во отсуство на доволно образложение неминовно значи повреда на правото на жалителот на правично судење.

Соодветно на тоа Судот одлучи дека имало повреда на членот 6 § 1 од Конвенцијата.

Единица V - Завршни активности

 15 минути

УПАТСТВА ЗА ОБУЧУВАЧОТ

- *Прегледајте ја таблата со очекувања и сумирајте на што сте се осврнале и разјасниле*
- *Обезбедите кратки појаснувања за изоставените делови и доколку нема доволно време за детали во врска со содржината, посочете ги релевантните ресурси каде слушателите ќе може да ги истражат покренатите прашања*

ПРИЛОЗИ

1. Материјали за печатење

Општ модул

Единица I – Чекор 3

ПРОВЕРКА

1. Презумпцијата на невиност во кривичните случаи:

- а. значи дека товарот на докажување е на обвинителот
- б. ги исклучува презумпцијата на факт и на право
- в. е повредена од штетни изјави во врска со вината само доколку истите се дадени од судии

2. Поимот 'кривично обвинение' за потребите на членот 6 од ЕКЧП:

- а. секогаш се заснова на пристапот на национално ниво
- б. има автономно значење во однос на тоа дека може да се разликува од националниот пристап, како кога исклучува така и кога вклучува одредено дело во кривичната сфера
- в. има автономно значење односно одредено дело може да се смета дека потпаѓа во кривичната сфера дури и кога истото не се смета за такво на национално ниво

3. Критериумите Енгел (карактеризација на 'кривичното обвинение'):

- а. ја вклучуваат, како еден од условите, сериозноста на казната која може да биде изречена
- б. имаат кумулативна природа
- б. ја вклучуваат како еден од условите сериозноста на казната која е отслужена

4. Личните убедувања на судијата:

- а. се разгледуваат под т.н. објективен тест и притоа непристрасноста се претпоставува, сè додека не се докаже спротивното
- б. се разгледуваат под т.н. субјективен тест и притоа пристрасноста се претпоставува, сè додека не се докаже спротивното

б. се разгледуваат под т.н. субјективен тест и притоа непристрасноста се претпоставува, сè додека не се докаже спротивното

5. Барањето за правичност согласно членот 6:

- а. се однесува и на материјална и на процедурална правичност
- б. се однесува на процедуралната правичност
- в. се однесува на материјалната правичност

6. Изјави добиени спротивно на членот 3:

- а. можат да се употребат во домашни постапки доколку се добиени со нечовечно постапување, но никогаш доколку се добиени со измачување
- б. може да се употребат во постапките доколку се поткрепени со други изведени докази
- в. резултираат со повреда на членот 6 во однос на гаранциите за правично судење доколку се искористат во домашни постапки

7. Употребата во кривични постапки на т.н. реални докази до кои е дојдено на начин со кој се прекршува Конвенцијата:

- а. значи повреда на стандардите на правично судење доколку до таквите докази е дојдено со нечовечно постапување, а притоа истите довеле до осудителна пресуда
- б. Во секој случај резултира со повреда на стандардите на правично судење доколку таквите докази се клучни за осудителна пресуда, а истите не се поткрепени
- в. значи повреда на стандардите на правично судење доколку се добијат со измачување, а не се поткрепени со други докази

8. Презумпцијата на невиност:

- а. се применува само во фазата на судење
- б. се применува во фазата на гонење само доколку случајот дојде до фаза на судење
- в. се применува и во последователните постапки

9. Барањето да се обезбедат информации за обвинението се смета дека е во согласност со членот 6 доколку:

- а. тоа вклучува информации обезбедени на одреден формален начин
- б. тоа вклучува информации што се обезбедени во однос на причината и природата на обвинението
- в. тоа вклучува информации за изведените докази

10. Правото да да бидат сослушани сведоците:

- а. се однесува на сведоците согласно значењето на овој поим во домашниот систем
- б. се однесува на сведоците како автономен концепт, вклучувајќи ги и вешти лица и сообвинети
- в. се однесува на сведоците како автономен концепт кој во себе ги вклучува само вештите лица

Единица II – Чекор 2

Во 2000, по барање на двајца роднини, жалителот од страна на домашниот суд бил прогласен за делумно деловно неспособен, заради тоа што страдал од шизофренија. Во 2002 жалителот бил ставен под делумно старателство против своја волја и бил примен во социјална установа за грижа за лица со ментални нарушувања, во близина на едно село на одалечена планинска локација. По своите официјални посети во 2003 и 2004, Европскиот комитет за спречување на тортура и нечовечко или понижувачко постапување или казнување (КСТ) заклучил дека условите во установата можело да се смета дека достигнувале ниво на нечовечко и понижувачко постапување. Во 2004 и 2005 жалителот, преку својот адвокат, побарал од јавниот обвинител и градоначалникот да поведат постапка за негово ослободување од делумното старателство, но неговите барања биле отфрлени. И неговиот старател одбил да постапи, сметајќи дека установата за социјална грижа за него била најсоодветното место за живеење, бидејќи тој немал средства за самостоен живот. Во 2006, по иницијатива на неговиот адвокат, жалителот бил прегледан од независен психијатар, кој заклучил дека дијагнозата шизофренија била неточна, а дека жалителот имал тенденција на прекумерно консумирање алкохол, а симптомите на двете состојби можеле да се измешаат, така што тој бил способен за реинтеграција во општеството и дека неговиот престој во установата за социјална заштита бил многу штетен по неговото здравје.

Единица II – Чекор 3

Жалителот, во својство на адвокат на одбраната за време на судење за убиство пред Поротен суд, бил прекинат од судот додека вкрстено испрашувал сведок на обвинителството. Тој се изнервирал и побарал дозвола да се повлече од случајот, но бидејќи не добил дозвола, тој реагирал со тврдења дека за време на вкрстеното испитување членови на судот си разговарале меѓу себе и си испраќале писменца („ravasakia“ - што меѓу другото може да значи мали тајни писменца/белешки или љубовни писма и пораки со непријатна содржина). Судиите изјавиле дека биле „длабоко навредени“ „како личности“; не можеле да „се сетат на некоја друга прилика на такво изречно и неприфатливо непочитување на судот од некое лице, а најмалку од страна на адвокат“; и дека „доколку реакцијата на судот не е итна и

драстична, ... правдата ќе претрпи катастрофален удар". Тие на жалителот му дале избор, или да остане на она што го кажал и да изнесе причини зошто не требало да му се изрече казна или да го повлече кажаното. Бидејќи жалителот не го направил ни едното ни другото, судот одлучил дека тој го навредил судот и го осудил со пет дена казна затвор, која требала да се спроведе веднаш, што судот сметал дека бил „единствениот соодветен одговор“ бидејќи „несоодветна реакција од страна на правниот и цивилизиран поредок, како што е изразено од судовите, би значело прифаќање на урнисувањето на авторитетот на судовите“. Жалителот ја одлежал затворската казна, иако всушност бил пуштен порано во согласност со релевантните законски прописи. Неговата жалба била одбиена од Врховниот суд.

Единица II – Чекор 4 Опција 1 (изведување на докази)

Во 2002 година жалителот задушил единаесетгодишно дете и го сокрил неговото тело во близина на едно мочуриште. Во меѓувреме побарал откуп од родителите на момчето но бил уапсен набргу откако ги земал парите. Бил приведен во полициска станица, каде што бил сослушуван за местото каде се наоѓала жртвата. Следниот ден заменикот началник на полицијата му наредил на еден од подредените полицајци да му се закани на жалителот со физичка болка и, доколку е потребно, да го подложи на таква болка за да го натера да го каже местото каде се наоѓало момчето. Следејќи ги наредбите, полицаецот му се заканил на жалителот дека ќе го подложи на голема болка што ќе му ја предизвика лице посебно обучено за таа цел. По десетина минути, поради страв дека ќе биде изложен на таков третман, жалителот кажал каде го скрил телото на жртвата. Потоа во придружба на полицијата бил одведен до местото, каде полицијата го пронашла телото на момчето, а подоцна и докази против жалителот, како што се траги од гумите од неговиот автомобил. Во подоцнежната кривична постапка регионалниот суд утврдил дека ниту едно од неговите признанија дадени за време на истрагата не можеле да се употреби како доказ бидејќи биле добиени под присила, во спротивност на членот 3 од Европската конвенција. На судењето жалителот повторно го признал убиството. Наодите на судот се базирале на тоа признание и на други докази, вклучувајќи докази добиени како резултат на изјави извлечени од жалителот за време на истрагата. Жалителот на крај бил прогласен за виновен и осуден на доживотна казна затвор, а неговите последователни жалби биле одбиени, иако Сојузниот уставен суд, сепак, признал дека извлекувањето на неговото признание под присила за време на истражната постапка претставувало забранет метод на испрашување како според домашното право, така и според Конвенцијата. Во 2004 година двајцата полицајци кои му се заканувале на жалителот биле осудени за присилување и поттикнување на присила додека биле на должност, и им била изречена условна парична казна од 60 евра за 60 дена, односно 90 евра за 120 дена. Во 2005 година жалителот побарал правна помош за да започне постапка против властите за надоместок за траумата што кај него ја предизвикале истражните методи на полицијата. Судовите првично го одбиле неговото барање за правна помош, но подоцна во 2008 година Сојузниот уставен суд ги укинал ваквите одлуки. Во времето на пресудата на Европскиот суд, во

регионалниот суд постапката по барањто сè уште била во тек.

Единица II - Чекор 4 Опции 2 и 3 (намамување)

Жалителот работел како обвинител. Тој тврдел дека преку приватен познаник му пристапило лице што претходно не го познавал, а кое всушност било службеник на специјалната полициска единица за борба против корупцијата. Лицето му понудило на жалителот поткуп од 3.000 УСД во возврат за ветување за ослободителна пресуда за трето лице. Жалителот првично одбил, но подоцна се согласил, бидејќи службеното лице ја повторило понудата повеќе пати. Службеното лице ги информирало своите претпоставени и во јануари 1999 заменик државниот јавен обвинител го овластил да симулира кривично дело поткуп. Набргу потоа, жалителот го прифатил поткупот од службеното лице. Во август 2000 тој бил осуден за прифаќање поткуп од 2.500 УСД и бил осуден на затворска казна. Пресудата била потврдена на апелација. При одбивањето на касационата жалба на жалителот, Врховниот суд забележал дека немало докази дека почетните преговори со жалителот се случиле по полициски инструкции; дека властите биле информирани дури откако жалителот се согласил да го прими поткупот и дека, овластувајќи ги натамошните постапки на службеното лице, тие само се приклучиле во кривичното дело коешто веќе било во тек. Согласно Врховниот суд, поттикнувањето не влијаело во правната класификација на однесувањето на жалителот.

Во 1998 таен полициски доушник му се јавила на жалителот и побарала од него да купи дрога. Вториов се согласил и купил 0,05 грама хероин за кои платил со парите што таа му ги дала. Кога се враќал на местото каде што требале да се сретнат за да ја предаде дрогата бил фатен од полициски службеници. Следниот ден бил обвинет за трговија со дрога и притворен. Притворот му бил продолжуван во неколку прилики без судот да даде какви било причини за тоа. Кога жалителот бил уапсен тој веќе страдал од неколку хронични болести, вклучително епилепсија, панкреатитис, вирусен хепатит Б и Ц, како и различни ментални нарушувања. Исто така бил ХИВ-позитивен. За време на неговиот притвор добил уште неколку други сериозни заболувања како што се морбили, бронхитис и акутна пневмонија. Исто така имал неколку епилептични напади. Неговото барање да биде прегледан од лекар во притворската установа или од независен лекар било одбиено. Жалителот не бил присутен на судењето. Неговиот адвокат побарал одложување бидејќи неколку сведоци, вклучително и лицето кое му го продал хероинот на жалителот, како и полицаецот кој бил вклучен во операцијата не се појавиле. Судот го одбил неговото барање и го прогласил за виновен за продажба на хероин. Потоа судот ја запрел постапката согласно наодите од психијатрискиот извештај во кој се велело дека жалителот кривичното дело го извршил во состојба на непресметливост. Наместо казна, на жалителот му било наложено да се подложи на задолжително психијатриско лекување. За време на судењето одбраната тврдела дека спротивно на руското право, жалителот бил поттикнат да изврши кривично дело од страна на

полициски доушник и дека признанието било извлечено од жалителот со присилба во момент кога тој бил под влијание на дрога и без можност да користи правен совет.

Единица II – Чекор 4 (образложение на пресуда)

Факти: Жалителот, шпански државјанин, роден во 1941 живее во Алкоркон (Мадрид). Тој е адвокат. Откако го изгубил својот случај во прв степен против М., клиент, а за поврат на надоместокот за завршена работа кој му го должел за одредени дејствија надвор од парница кои ги вршел во контекст на постапки за заплenuвање на имот во стечајна постапка пред Судијата бр. 19 од Мадридскиот основен суд, жалителот се жалел пред Покраинскиот суд на Мадрид. Првостепениот суд одлучил дека не докажал дека ги дал услугите во прашање. Неговата жалба била одбиена на 17 март 1995 година. Покраинскиот суд одлучил во својата пресуда дека немало никаков доказ дека жалителот дејствувал како правен застапник во постапките за заплenuвање на имот во стечајна постапка пред Судијата бр. 19 од Мадридскиот првостепен суд, „иако тој [можеби] извршил одредени дејствија надвор од парницата“. Потпирајќи се конкретно на членот 24 од шпанскиот Устав, жалителот потоа поднел жалба *de amparo* до Уставниот суд тврдејќи дека пресудата на Покраинскиот суд не дала никаков одговор на неговите аргументи. Во својата жалба жалителот нагласил дека тој навистина не делувал како правен застапник во постапките за заплenuвање пред Судијата бр. 19 од Мадридскиот првостепен суд, туку чисто како застапник на М. давајќи му услуги надвор од парницата, совети и помош. На 11 јули 1995 година жалбата била одбиена.

Жалителот се жалел дека не добил правично судење во жалбената постапка пред Покраинскиот суд на Мадрид, со оглед дека судот не одговорил на неговите поднесоци, спротивно на членот 6 § 1 од Европската конвенција за човекови права.

Право: Судот прво повтори дека, според својата воспоставена судската пракса, пресудите на судовите и трибуналите треба адекватно да ги изнесат причините врз кои се засноваат. Опсегот кој се применува за оваа обврска да се дадат причините може да варира во зависност од природата на одлуката и мора да биде утврден во контекст на околностите на случајот. Меѓутоа иако членот 6 § 1 ги обврзува судовите да дадат причини за својата одлука, истиот не може да подразбира обврска за давање детален одговор на секој аргумент. Оттука, при одбивањето на жалбата апелациониот суд во принцип може едноставно да ги прифати причините за одлуката на понискиот суд. Во актуелниот случај Судот забележал дека првостепениот судија бр. 19 на Мадридскиот првостепен суд ги зел предвид во својата одлука изјавите на тужениот во кои тој ги негирал фактите наведени од жалителот во неговата тужба. Домашниот првостепен суд одлучил дека доказите на сведокот повикан од жалителот не биле убедливи и пресудил дека жалителот не докажал дека тој ја извршил услугата за која барал да му биде платено. Во однос на жалбата Покраинскиот суд изјавил дека ги прифатил и сметал дека биле повторени во неговата одлука фактите онака како што тие биле утврдени во првостепената

пресуда. Тој понатаму потенцирал дека исто така го поддржува правното образложение на оспорената одлука бидејќи истата не се косела со неговите сопствени наоди. Во однос на тоа, одлучил дека немало ни најмал доказ во списите на предметот со кој се докажувало дека жалителот делувал како правен застапник во постапките за заплenuвање иако тој можеби дал одредени услуги надвор од парницата. Затоа Покраинскиот суд ја одбил жалбата и ја потврдил пресудата донесена од првостепениот суд. Случајот потоа бил поднесен до Уставниот суд, кој во својата пресуда од 11 јули 1995 година ја одбил жалбата *de amparo* на жалителот по основ дека според судечките судови, жалителот не покажал дека тој ги извршил професионалните услуги за кои барал да му се плати и дека оценката на фактите било прашање за кое Уставниот суд немал надлежност. Во онаа мера во која жалбата на жалителот пред Европскиот суд може да се сфати дека се однесува на проценката на доказите и резултатот од постапките пред домашните судови, Европскиот суд повтори дека не е негова работа да се занимава со грешките во однос на фактичката состојба и погрешна примена на законот наводно направени од националниот суд освен ако и само доколку со тоа биле повредени правата и слободите заштитени со Конвенцијата. Исто така, иако членот 6 од Конвенцијата го гарантира правото на правична судска постапка, тој не ги утврдува правилата за допуштеноста на доказите или за начинот на кој доказите треба да се проценат, при што ова се главно прашања кои треба да се регулираат од страна на националното право и националните судови. Судот забележал дека жалителот имал можност да го изнесе својот случај во една контрадикторна постапка. Во различни фази од тие постапки тој можел да поднесе аргументи кои ги сметал за релевантни во неговиот случај. Фактичките и правните причини за првостепената одлука со која се одбива барањето биле на широко образложение. Во пресудата во фазата на жалбата Покраинскиот суд ги потврдил изнесените факти и правното образложение изнесено во првостепената пресуда во смисла дека не биле во конфликт со неговите наоди. Жалителот затоа не може полноважно да тврди дека на оваа пресуда и недостасува образложение, иако во актуелниот случај посуштинско образложение можеби било пожелно. Како заклучок, Судот сметал дека генерално, постапките во конкретниот случај биле правични во однос на членот 6 § 1 од Конвенцијата и дека немало никаква повреда на таа одредба.

Единица III – Чекор 2

Жалителите, 12 узбекистански државјани и еден киргистански државјанин, биле уапсени во јуни 2005 година во Русија. Владата на Узбекистан барала нивна екстрадиција тврдејќи дека тие ги финансирале немирите што се случиле во мај 2005 година во узбекистанскиот град Андижан. Жалителите биле држени во екстрадициски притвор до март 2007 година кога биле ослободени. Во 2006 година Високиот комесар за бегалци на Обединетите нации на жалителите им доделил бегалски статус утврдувајќи дека секој од нив имал добро основан страв од прогон и мачење доколку би биле вратени во Узбекистан. Руските власти одбиле да им доделат статус на бегалци или азил. Наместо тоа заменикот главен обвинител

наредил екстрадиција во Узбекистан при што се произнесол дека тие „извршиле“ терористички и други кривични дела и дека руските власти добиле дипломатско уверување од узбекистанските власти дека немало да ги мачат или осудат на смрт по нивното враќање. Наредбите за екстрадиција биле потврдени од руските судови, но жалителите не биле екстрадирани заради привремена мерка иницирана од Судот согласно Правилото 39 од Деловникот на Судот.

Единица IV - Чекор 2

Во 1996 година жалителот бил обвинет за континуирано дело на „геноцид“ заради неговото наводно одрекување на Холокаустот, врз основа на членот 607 § 2 од Кривичниот законик, и континуирано дело на „поттикнување на расна дискриминација“ согласно член 510 § 1 од Кривичниот законик. Две приватни странки се приклучиле кон кривичното гонење. Во 1998 жалителот бил осуден за тие дела. Тој се жалел пред Покраинскиот суд. Во 2007 година, по барање од Покраинскиот суд за прелиминарна пресуда, Уставниот суд го прогласил членот 607 од Кривичниот законик за неуставен што се однесува до одрекувањето на геноцидот, но одлучил дека остатокот од членот бил уставен. Жалителот потоа прашал дали обвинението против него согласно членот 607 § 2 од Кривичниот законик и понатаму важело. Покраинскиот суд изјавил дека не било потребно да се одговори на неговото барање. Јавното обвинителство го повлекло обвинението за одрекување на геноцид и барало жалителот да биде ослободен за делото согласно членот 607 од Кривичниот законик и да биде осуден само за дело поттикнување расна дискриминација, омраза и насилство согласно членот 510 § 1 од Кривичниот законик. Меѓутоа приватните странки кои претходно се приклучиле кон кривичното гонење барале осудителната пресуда за жалителот согласно членот 607 да биде потврдена, аргументирајќи дека неговото однесување било повеќе од јасно одрекување на геноцид. Во 2008 година Покраинскиот суд делумно ја укинал пресудата на понискиот суд, го ослободил жалителот од делото согласно членот 510 од Кривичниот законик и го осудил на седум месеци казна затвор за дело оправдување на геноцид согласно членот 607 § 2 од Кривичниот законик. *Amparo* жалбата на жалителот била неуспешна.

Пред Судот жалителот се жалел дека бил осуден по жалбата за дело – оправдување на геноцид – што не било дел од обвинителниот акт и за кое тој не бил осуден од првостепениот суд.

Единица IV – Чекор 4

Во односното време, турското законодавство им дозволувало на осомничените право на пристап до адвокат од моментот кога се притворени, освен ако не биле осомничени за дело што потпаѓало под јурисдикција на судовите за државна безбедност. Жалителот, кој бил малолетник, бил уапсен под сомневање дека помагал и поттикнувал илегална организација, што било дело кое можело да се суди во

судовите за државна безбедност. Без присуство на адвокат, тој ѝ дал изјава на полицијата признавајќи дека учествувал во незаконски демонстрации и дека напишал слоган на знаме. Подоцна, откако бил изведен пред јавен обвинител и истражен судија, тој побарал да ја повлече изјавата, тврдејќи дека му била изнудена под притисок. Истражниот судија го вратил во притвор, и тогаш му било дозволено да се види со адвокат. За време на судењето жалителот продолжил да ја негира својата изјава, но судот за државна безбедност утврдил дека неговото признание пред полицијата било автентично и го осудил согласно обвинението. Му била одредена казна затвор во времетраење од триесет месеци.

Единица IV – Чекор 5

Случај 1

Г-ѓа К била испрашана двапати од страна на полицијата после наводното силување од страна на жалителот при што против него била поведена кривична постапка. Еден месец подоцна, г-ѓата К била сослушана од истражниот судија во присуство на жалителот, неговиот адвокат, психијатриски експерт и судскиот записничар/дактилограф. Жалителот и неговиот адвокат добиле можност да ја сослушаат г-ѓа К и сослушувањето било снимено на видео. На крајот од сослушувањето адвокатот на жалителот изјавил дека тој немал дополнителни прашања да ѝ ги постави на г-ѓата К. Се водел записник од сослушувањето кој бил 29 страници долг.

На 9 октомври 2001 година Регионалниот суд на Грац го осудил жалителот за обид за силување со насилство. На судењето г-ѓата К одбила да даде докази. Жалителот се жалел до Врховниот суд, кој ја прифатил неговата жалба и ја укинал пресудата. Тој одлучил дека во постапките пред Регионалниот суд имало неправилности со оглед дека Регионалниот суд ги засновал своите наоди на изјавите на г-ѓата К во полиција, а кои не биле прочитани на судењето.

Регионалниот суд потоа продолжил со постапките во нов состав и ги сослушал доказите од жалителот и другите сведоци, од четворица полициски службеници кои биле повикани на местото како и од психијатриски вештак кој присуствувал за време на сослушувањето на г-ѓа К.

Г-ѓа К била поканета да даде исказ и притоа жалителот бил сместен во соседната просторија. Меѓутоа, со оглед дека Законот за кривична постапка ѝ го дозволувал тоа, г-ѓа К одбила да даде исказ и побарала наместо тоа да бидат прочитани изјавите што ги дала во полиција и на истражниот судија. Судот ѝ дозволил. Судот исто така го дозволил барањето на жалителот да биде прикажана видео снимката од нејзината изјава пред истражниот судија. Меѓутоа кога била пуштена испаднало дека видео снимката била празна лента.

Жалителот побарал дополнителни докази со кои се докажувале наводните разлики во изјавите на неколку сведоци. Судот ги одбил барањата на жалителот за изведувње на дополнителни докази и притоа дал објаснување зошто сметал дека нема потреба од такво нешто.

На 19 ноември 2002 година Регионалниот суд го осудил жалителот за обид за

силување со насилство. Тој се потпирал делумно на изјавите на г-ѓа К дадени во полиција и пред истражниот судија. Земајќи ги предвид повредите на г-ѓа К и кривичното досие на жалителот со еднаесет претходни осудителни пресуди, го осудил жалителот на три години казна затвор. Упатувајќи на мислењето на психијатрискиот вештак, тој понатаму наредил тој да биде задржан во установа за сторители на кривични дела кои се ментално болни.

Жалителот поднел барање за поништување до Врховниот суд во кое се жалел меѓу другото на одбивањето на неговите барања да бидат прифатени дополнителни докази.

На 20 февруари 2003 година Врховниот суд го одбил барањето на жалителот за поништување. Во образложението, Врховниот суд забележал дека Регионалниот суд се осврнал на недоследностите меѓу изјавите на г-ѓата К дадени пред полицијата и истражниот судија и меѓу нејзините изјави и изјавата на една од сведоците, во контекст на своето оценување на доказите, а која пак оценка која се чинела логична.

Случај 2

Г-ѓа К била испрашана двапати од страна на полицијата после наводното силување од страна на жалителот при што против него била поведена кривична постапка. Еден месец подоцна, г-ѓата К била сослушана од истражниот судија во присуство на жалителот, неговиот адвокат, психијатриски експерт и судскиот записничар/дактилограф. Жалителот и неговиот адвокат добиле можност да ја сослушаат г-ѓа К и сослушувањето било снимено на видео. На крајот од сослушувањето адвокатот на жалителот изјавил дека тој немал дополнителни прашања да ѝ ги постави на г-ѓата К. Се водел записник од сослушувањето кој бил 29 страници долг.

На 9 октомври 2001 година Регионалниот суд на Грац го осудил жалителот за обид за силување со насилство. На судењето г-ѓата К одбила да даде докази. Жалителот се жалел до Врховниот суд, кој ја прифатил неговата жалба и ја укинал пресудата. Тој одлучил дека во постапките пред Регионалниот суд имало неправилности со оглед дека Регионалниот суд ги засновал своите наоди на изјавите на г-ѓата К во полиција, а кои не биле прочитани на судењето.

Регионалниот суд потоа продолжил со постапките во нов состав и ги сослушал доказите од жалителот и другите сведоци, од четворица полициски службеници кои биле повикани на местото како и од психијатриски вештак кој присуствувал за време на сослушувањето на г-ѓа К.

Г-ѓа К била поканета да даде исказ и притоа жалителот бил сместен во соседната просторија. Меѓутоа, со оглед дека Законот за кривична постапка ѝ го дозволувал тоа, г-ѓа К одбила да даде исказ и побарала наместо тоа да бидат прочитани изјавите што ги дала во полиција и на истражниот судија. Судот ѝ дозволил. Судот исто така го дозволил барањето на жалителот да биде прикажана видео снимката од нејзината изјава пред истражниот судија. Меѓутоа кога била пуштена испаднало дека видео снимката била празна лента.

Жалителот побарал дополнителни докази со кои се докажувале наводните разлики

во изјавите на неколку сведоци. Судот ги одбил барањата на жалителот за изведувње на дополнителни докази и притоа дал објаснување зошто сметал дека нема потреба од такво нешто.

На 19 ноември 2002 година Регионалниот суд го осудил жалителот за обид за силување со насилство. Тој се потпираше делумно на изјавите на г-ѓа К дадени во полиција и пред истражниот судија. Земајќи ги предвид повредите на г-ѓа К и кривичното досие на жалителот со единаесет претходни осудителни пресуди, го осудил жалителот на три години казна затвор. Упатувајќи на мислењето на психијатрискиот вештак, тој понатаму наредил тој да биде задржан во установа за сторители на кривични дела кои се ментално болни.

Жалителот поднел барање за поништување до Врховниот суд во кое се жалел меѓу другото на одбивањето на неговите барања да бидат прифатени дополнителни докази.

На 20 февруари 2003 година Врховниот суд го одбил барањето на жалителот за поништување. Во образложението, Врховниот суд забележал дека Регионалниот суд се осврнал на недоследностите меѓу изјавите на г-ѓата К дадени пред полицијата и истражниот судија и меѓу нејзините изјави и изјавата на една од сведоците, во контекст на своето оценување на доказите, а која пак оценка која се чинела логична.

Единица V

Во 2002 година жалителот задушил единаесетгодишно дете и го сокрил неговото тело во близина на едно мочуриште. Во меѓувреме побарал откуп од родителите на момчето но бил уапсен набргу откако ги земал парите. Бил приведен во полициска станица, каде што бил сослушуван за местото каде се наоѓала жртвата. Следниот ден заменикот началник на полицијата му наредил на еден од подредените полицајци да му се закани на жалителот со физичка болка и, доколку е потребно, да го подложи на таква болка за да го натера да го каже местото каде се наоѓало момчето. Следејќи ги наредбите, полицаецот му се заканил на жалителот дека ќе го подложи на голема болка што ќе му ја предизвика лице посебно обучено за таа цел. По десетина минути, поради страв дека ќе биде изложен на таков третман, жалителот кажал каде го скрил телото на жртвата. Потоа во придружба на полицијата бил одведен до местото, каде полицијата го пронашла телото на момчето, а подоцна и докази против жалителот, како што се траги од гумите од неговиот автомобил. Во подоцнежната кривична постапка регионалниот суд утврдил дека ниту едно од неговите признанија дадени за време на истрагата не можело да се употреби како доказ бидејќи биле добиени под принуда, во спротивност на член 3 од Европската конвенција. На судењето жалителот повторно го признал убиството. Наодите на судот се базирале на тоа признание и на други докази, вклучувајќи докази добиени како резултат на изјави извлечени од жалителот за време на истрагата. Жалителот на крај бил прогласен за виновен и осуден на доживотна казна затвор, а неговите последователни жалби биле одбиени, иако Сојузниот уставен суд, сепак, признал

дека извлекувањето на неговото признание под принуда за време на истражната постапка претставувало забранет метод на испрашување како според домашното право, така и според Конвенцијата. Во 2004 година двајцата полицајци кои му се заканувале на жалителот биле осудени за присила и поттикнување на присила додека биле на должност, и им била изречена условна парична казна од 60 евра во период 60 дена, односно 90 евра во период 120 дена. Во 2005 година жалителот побарал правна помош за да започне постапка против властите за надоместок поради траума што кај него предизвикале истражните методи на полицијата. Судовите првично го одбиле неговото барање за правна помош, но подоцна во 2008 година Сојузниот уставен суд ги укинал ваквите одлуки. Во времето на пресудата на Европскиот суд, во регионалниот суд постапката по барањето сè уште била во тек..

Посебен модул

Единица II – Чекор 2

Жалителот склучил договор за одобрување на кредит со компанија согласно кој тој земал кредит во корист на г-динот К.С. кој немал право да аплицира заради лошата финансиска состојба. Основниот суд Охрид внел во јавните книги забелешка дека, врз куќата и парцелата во сопственост на жалителот е ставена хипотека во корист на компанијата.

Главницата на кредитот со каматата биле отплатени од страна на г-дин К.С. на време. Наспроти тој факт, компанијата продолжила да пресметува 8% камата, и жалителот и К.С. го преплатиле.

На 29 Мај 1997 година Основниот суд Охрид, откако примил известие од компанијата дека кредитот бил целосно исплатен, ја избришал забелешката од јавните книги. На 6 Февруари 1998 година Основниот суд Охрид со решение го одбил барањето на жалителот да се вмеша во претходно иницираната постапка од страна на К.С. и решил барањето на жалителот да се заведе како засебен предмет.

Барањето на г-дин К.С. било одбиено на 10 Февруари, односно 17 Октомври 2000 од страна на Основниот и Апелациониот суд. Барањето на жалителот било одбиено од страна на првостепениот суд на 16 февруари 2000 година.

После две враќања на предметот од Апелациониот суд, на 24 декември 2001 Основниот суд Охрид ја усвоил тужбата на жалителот. Судот утврдил дека, компанијата не била соодветно регистрирана и заради тоа не била овластена да дава кредити во девизи.

На 7 февруари 2002 компанијата се жалела.

На 25 април 2002 година Апелациониот суд Битола ја одбил жалбата на компанијата и ја потврдил пресудата на првостепениот суд.

На 22 мај 2002 година компанијата поднела ревизија пред Врховниот суд, а на 9 јули 2002 Јавниот обвинител поднел барање за заштита на законитоста пред Врховниот суд. Овие поднесоци (правни лекови) никогаш не биле доставени до жалителот за одговор.

На 27 февруари 2003 година Врховниот суд со една пресуда ја усвоил ревизијата на

компанијата и барањето на јавниот обвинител за заштита на законитоста. Ги укинал одлуките на пониските судови и одлучил тужбеното барање на жалителот да биде одбиено. Тој утврдил дека во времето кога договорот бил склучен, компанијата била регистрирана како штедилница овластена да дава кредити и да собира штедни влогови од физички лица.

РЕЛЕВАНТНО ДОМАШНО ПРАВО

Членот 374 од Законот за парнична постапка („Законот“) пропишува дека ревизијата треба да биде поднесена до првостепениот суд во доволен број на примероци за судот, спротивната странка и јавниот обвинител.

Членот 376 од Законот пропишува, помеѓу другото дека судијата кој претседава со советот на првостепениот суд, ќе достави примерок од навремената, целосна и допуштена ревизија до спротивната странка и до јавниот обвинител кој пак е овластен да поднесе барање за заштита на законитоста. Согласно ставот 3 на овој член, спротивната странка може, во рок од 30 дена од приемот на ревизијата, да поднесе одговор до судот. Согласно ставот 4, по приемот на одговорот или по истекот на рокот за одговор, судијата претседател на советот ќе ја достави ревизијата со одговорот како и списите на предметот до [Врховниот суд] преку второстепениот суд.

Членот 381 § 1 од Законот пропишува дека [Врховниот суд] ќе ја усвои ревизијата и ќе ја преиначи оспорената одлука доколку утврди дека материјалното право било погрешно применето.

Членот 392 од Законот пропишува дека Врховниот суд ќе донесе единствена одлука доколку против иста пресуда се поднесени и ревизија и барање за заштита на законитоста.

Членот 394 од Законот пропишува дека, доколку не е уредено поинаку, гореспоментите одредби ќе се применуваат и на барањето за заштита на законитоста поднесено од јавниот обвинител.

Единица II – Чекор 5

Студија на случај

Двајцата жалители биле осудени за трговија со дрога и добиле затворски казни. Во согласност со Законот за трговија со дрога од 1994 година, во првата фаза од постапката за конфискација, кај обвинителството бил товарот да се утврди преку т.н. балансирање на веројатности дека обвинетиот потрошил или примил одредени суми пари во периодот од шест години пред да се изврши делото. Законот давал можност судот да претпостави дека целиот имот што го поседува едно лице осудено за дело трговија со дрога во претходниот период од шест години произлегол од приноси од трговија со дрога. Товарот тогаш преминувал на обвинетиот повторно преку балансирањето на веројатностите, да покаже дека парите сепак дошле од легитимен извор. Во втората фаза од постапката товарот се префрлил на обвинетиот за да покаже дека средствата што ги поседувал и кои можат да се предмет на извршување и конфискација биле помали од износот на профитот кој се проценил дека го

направил од трговијата со дрога. Бидејќи жалителите не успеале да докажат дека нивниот имот кој можел да биде предмет на извршување бил помал од износот кој се проценувал дека го добиле, наредбите за конфискација биле направени на тој износ. Жалителите биле изложени на дополнителни затворски казни доколку не ги плателе износите во дадените рокови. Тие се жалеле безуспешно

Единица III – Чекор 1

Во 2002 година жалителот бил осуден со правосилна пресуда во кривична постапка за нерегуларност извршена додека работел како застапник на државна компанија. Повикувајќи се на членот 6 §§ 1 и 3 (а) и (б) (право на правично судење) од Конвенцијата, тој тврдел дека во постапките против него, прекарактеризацијата на фактите од страна на Врховниот суд за време на неговото заседавање го спречила да ги оствари своите права на одбрана и дека оценката на доказите од страна на Врховниот суд ја направила кривичната постапка против него неправична. Повреда на член 6 §§ 1 и 3 (а) и (б) (правичност)

Промена во квалификацијата на кривичното дело (поврзано со мисловната компонента на кривичното дело) од страна на судот во последна инстанца, без жалителот да може да ја прилагоди својата одбрана: повреда

ППТ презентации

Право на правична судска постапка

Член 6 став 1 ЕКЧП – граѓански аспект

1. При утврдување на граѓанските права и обврски..., секој има право на правично и јавно судско рочиште во разумен рок пред независен и непристрасен со закон воспоставен суд. Пресудата се изрекува јавно, а новинарите и публиката можат да бидат исклучени за време на целата постапка во интерес на моралот, јавниот ред или националната безбедност во едно демократско општество, кога тоа го наложуваат интересите на малолетник или заштитата на приватниот живот на страните во спорот, или кога тоа судот го смета за неопходно кога публицитетот би можел да им нанесе штета на интересите на правдата.

Член 6 - Применливост ГРАЃАНСКИ ПРАВА И ОБВРСКИ

- Автономен концепт
- Спор во врска со правата и обврските (граѓански)
- Постојење на спорно право во домашното право
- Суштинска содржина и ефект на правото

Видови на постапки

- Постапките на "јавното право" чишто резултати се одлучувачки за приватните права и обврски
- Дисциплински постапки
- Жалби на граѓанските страни во кривичните постапки
- Социјални прашања
- Спорови коишто се однесуваат на јавните службеници
- Уставни спорови
- Други прашања коишто не се стриктно парични (животна средина...)

Видови на постапки

Секундарни:

- Прелиминарни постапки
- Последователни кривични и граѓански постапки
- Извршување на судски одлуки
- Барања за повторно отворање на постапки

Исклучени:

- Даночни постапки
- Имиграциони постапки
- Спорови на државни службеници (остварување на државната власт)
- Политички права

Член 6 став 1 ЕКЧП – кривичен аспект

1. При утврдување на... Какво било кривично обвинение, секој има право на правично и јавно судско рочиште во разумен рок пред независен и непристрасен со закон воспоставен суд. Пресудата се изрекува јавно, а новинарите и публиката можат да бидат исклучени за време на целата постапка во интерес на моралот, јавниот ред или националната безбедност во едно демократско општество, кога тоа го наложуваат интересите на малолетник или заштитата на приватниот живот на страните во спорот, или кога тоа судот го смета за неопходно кога публицитетот би можел да им нанесе штета на интересите на правдата

Член 6 - Применливост КРИВИЧНО ОБВИНЕНИЕ

- Автономен концепт

- "официјалното известување коешто му се дава на еден поединец од страна на надлежниот орган за наводите дека сторил кривично дело"

- Проверка дали " ситуацијата на [осомничениот] е значително засегната"

Член 6 - Применливост КРИВИЧНО ОБВИНЕНИЕ

- "Engel " критериуми:

(1) Класификација во домашното право;

(2) Природа на прекршокот;

(3) Сериозност на казната на којашто засегнатото лице ризикува да подлежи.

Член 6 – Кривично обвинение

(1) Класификација во домашното право

- Ако според домашното право одреден прекршок се класифицира како кривично дело-> одлучувачко за Судот
- Судот ќе погледне зад националната класификација и ќе ја испита материјалната реалност на постапката за којашто станува збор.

Член 6 – Кривично обвинение

(2) Природа на прекршокот – фактор којшто треба да се земе во предвид

- Правно правило за коешто станува збор – насочено исклучиво кон одредена група или со генерално обврзувачки карактер
- Постапки – поведени од страна на јавен орган со законски овластувања за извршување
- Правно правило – казнена или одвратена цел
- Наметнување на каква било казна – во зависност од утврдувањето на вината
- Споредливи постапки – класифицирани во други земји членки на Советот на Европа

Член 6 – Кривично обвинение

(3) Сериозност на казната којашто се наметнува

- Со повикување на максималната можна казна која се предвидува со соодветниот закон

(2) и (3) -> алтернативна, која не е нужно кумулативна
 Меѓутоа, кумулативниот пристап може да биде усвоен кога посебната анализа на секој критериум не овозможува да се дојде до јасен заклучок за постоењето на кривично обвинение

Видови на постапки

- Воена дисциплинска постапка
- Прекршоци против затворската дисциплина
- Административни прекршоци:

- Сообраќајни прекршоци (парични казни/ ограничувања во возењето)
- Мали прекршоци при предизвикување непријатност или нарушување на мирот
- Прекршоци против легислативата за социјална безбедност (пропуст да се пријави вработување, и покрај скромната природа на изречената глоба)
- Административен прекршок (промовирање и дистрибуирање на материјали за ширење етничка омраза, казниво со административно предупредување и конфискација)

Видови на постапки

- Постапки за даночни надоместоци
- Политички прашања
- Изборни санкции
- Распаѓање на политички партии
- Парламентарни комисии за истрага
- Постапка за отповикување на претседателот на државата поради тешко прекршување на Уставот

- Постапки за лустрација (ако има аспекти со криминални конотации: природа на прекршокот – неточна изјава за лустрација – како и природата и сериозноста на казната – забрана за вршење на одредени професии за подолг период)

Видови на постапки

- Различни фази на кривичните постапки, помошни постапки и последователни правни лекови
- Фаза пред судењето
- Истрага
- Донесување пресуда
- Жалби по правни прашања
- Уставни постапки
- Надзорни постапки за правна заштита кои резултираат со измена на конечната пресуда

Видови на постапки

Исклучени:

- Професионални дисциплински постапки
- Постапки во врска со затворскиот систем
- Постапки во врска со извршувањето на пресудите (примена на амнестија)
- Постапки за помилување
- Постапки за пренос според Конвенцијата за пренос на осудени лица
- Постапки за егзекватура – извршување на одлуката за конфискација донесена од страна на странски суд

Општи гаранции

А. ПРАВО НА ПРИСТАП ДО СУДОТ

Б. ИНСТИТУЦИОНАЛНИ БАРАЊА

1. Трибунални
2. Утврдени со закон
3. Независност и непристрасност

В. ПРОЦЕДУРАЛНИ БАРАЊА

1. Правичност
2. Јавни рочишта и јавно изрекување на пресудите
3. Разумно траење на постапката

Општи гаранции

А. ПРАВО НА ПРИСТАП ДО СУДОТ

- Може да биде предмет на ограничувања (без да се наруши суштината)
 - Судски такси

- Временски ограничувања
 - Процедурални ограничувања
- Правото да се поведе постапка, но, исто така, и правото да се разреши спорот од страна на судот

Општи гаранции

Б. ИНСТИТУЦИОНАЛНИ БАРАЊА

Трибунални

- Автономен концепт (суштинско значење на терминот)
- Судска функција:
 - Способност за разрешување на прашања во рамките на неговата надлежност врз основа на владеењето на правото и на постапките спроведени на пропишан начин.
 - Моќ да се донесе обврзувачка одлука
- “утврдено со закон” - цел: да се осигури дека организацијата на судскиот систем не зависи од дискрецијата на извршната власт, туку е регулирана со закон што произлегува од Парламентот
- Воведување на гаранции (материјални и процедурални)

Општи гаранции

Б. ИНСТИТУЦИОНАЛНИ БАРАЊА

Независност и непристрасност

- “Независни”
 - Во однос на другите власти (извршната власт, Парламентот)
 - Во однос на партиите
- Критериуми:
 - Начинот на назначување на членови, времетраењето на нивниот мандат;
 - Постоенето на гаранции против надворешни притисоци;
 - Дали органот претставува појава на независност
- “Непристрасни”: субјективен/објективен тест

Општи гаранции

В. ПРОЦЕДУРАЛНИ БАРАЊА

Правичност

- “Процедурална” правичност = контрадикторни постапки (сослушувања, страните да бидат подеднакво поставени пред трибуналите)
- Барања за случаи во врска со граѓанските права – помалку сериозни од оние за кривичните обвиненија

- “Ефективно право” = должност да се спроведе соодветно испитување на поднесоците, аргументите и доказите поднесени од страна на страните

Општи гаранции

В. Процедурални барања

Правичност – Контрадикторни постапки

- Секоја страна – да има разумна можност за презентирање на својот случај под услови коишто не ја ставаат во понеповолна положба едната страна во однос на нејзиниот противник
- Желбата да се заштеди време и да се забрза постапката не го оправдува неприфаќањето на таков основен принцип како што е правото на контрадикторни постапки
- Можност за страните да имаат познавања и да коментираат за сите докази или забелешки коишто се поднесуваат + органите на обвинителството да и ги откријат на одбраната сите материјални докази коишто се во нивна сопственост за или против обвинетиот
- Неговиот опсег не е апсолутен и може да варира во зависност од одредените карактеристики на случајот во прашање

Општи гаранции

В. ПРОЦЕДУРАЛНИ БАРАЊА

Правичност – Еднаквост пред судот

- Еднаквост пред судот = правична рамнотежа помеѓу страните, се однесува подеднакво и на кривичните и на граѓанските случаи
 - Неприфатливо е едната страна да доставува поднесоци до судот без другата страна да биде свесна за тоа и на што таа нема можност да коментира
 - Доколку поднесените забелешки не се доставени до ниту една од страните – нема повреда на еднаквоста пред судот, туку на пошироката правичност на постапките

Општи гаранции

В. ПРОЦЕДУРАЛНИ БАРАЊА

Правичност – Управување со доказите

- Се врши во однос на презумпцијата за невиност при што товарот на доказ е на обвинителството, коешто мора да прибави докази кои се доволни за да се осуди обвинетиот, секое сомневање е во корист на вториот
- Право на молчење и привилегија против самоинкриминација
- Докази прибавени со прекршување на правата на Конвенцијата
- Ослободување

Општи гаранции

В. ПРОЦЕДУРАЛНИ БАРАЊА

Правичност – Управување со доказите

- Национално право и судови:
 - Прифаќање на доказите и начин на кој тие треба да се оценат
 - Докажаната вредност на доказите и товарот на докажување
 - Релевантноста на приложените докази

- Задача на Судот според Конвенцијата:
 - Да утврди дали постапките, како целина, биле правични, вклучувајќи го и начинот на кој доказите биле прибавени
 - Да утврди дали доказите биле презентирани на начин што гарантира правично судење

Општи гаранции

В. ПРОЦЕДУРАЛНИ БАРАЊА

Правичност

- Расудување на судските одлуки
- Обврската на судовите да наведат доволно причини за своите одлуки
- Причините коишто ги даваат мора да бидат такви што ќе им овозможат на страните ефективно да го користат постојното право на жалба
- Не постои обврска за давање детален одговор на секој аргумент

Општи гаранции

В. ПРОЦЕДУРАЛНИ БАРАЊА

Правичност

- Расудување на судските одлуки
- Критериуми: природата на одлуката, околностите на случајот, природата на поднесоците на страните, разликите во правните системи на договорните држави, обичајните правила, правните мислења и презентирање и изготвување на пресудите
- Кога поднесокот на една од страните е одлучувачки за исходот на постапката, потребен е конкретен и експресен одговор
- При отфрлање на една жалба, Апелациониот суд може, во принцип, едноставно да ги одобри причините за одлуката на понискиот суд

Општи гаранции

В. ПРОЦЕДУРАЛНИ БАРАЊА

Јавно рочиште

- Ги штити странките од спроведување на правдата во тајност без јавен надзор; одржување на довербата во судовите
- Право на усно рочиште барем пред една инстанца
- Барем постоење на можност за поднесување на барање за јавно рочиште

- Присуство на печатот и јавноста – предмет на исклучоци изрично спомнати во Член 6 став 1
- Откажување – се врши на недвосмислен начин и не смее да биде во спротивност со некој важен јавен интерес
- Кривичен аспект: исклучоци – безбедност или приватност на сведоците, слободна размена на информации и мислења во потрагата по правда, безбедност

Општи гаранции

В. ПРОЦЕДУРАЛНИ БАРАЊА

Јавно изрекување на пресудите

- Различните средства за јавно изрекување на пресуди, покрај читањето во отворен суд, можат, исто така, да бидат компатибилни со Член 6 став 1
- Формата на публицитетот на пресудата според домашното право – оценета врз основа на посебните карактеристики на постапката во прашање и во врска со предметот и целта на Член 6 став 1
- Ако во јавност се прочита само оперативниот дел: мора да се утврди дали јавноста имала пристап до образложената пресуда со примена на други средства; формите на публицитет коишто се користат мора да бидат испитани со цел да се изрече пресудата за јавен надзор
- Не постои оправдување за целосно прикривање на целата судска одлука од јавноста

Општи гаранции

В. ПРОЦЕДУРАЛНИ БАРАЊА

Разумно времетраење на постапките

- Важноста на спроведувањето на правдата без одложувања кои би можеле да ја загорат нејзината ефикасност и кредибилитет
- Кривичен аспект – цел: да се осигури дека обвинетите лица не мора да бидат под обвинение предолг временски период и дека обвинението е утврдено
- Правичноста на времетраењето на постапките мора да се оцени во однос на:
 - Сложеноста на случајот,
 - Однесувањето на жалителот,
 - Однесувањето на надлежните органи,
 - Предметот на спорот

Посебни гаранции

А. ПРЕЗУМПЦИЈА НА НЕВИНОСТ

- (1) Товар на доказ
- (2) Презумпција на фактите и на правото
- (3) Предвремени изјави

Б. ПРАВА НА ОДБРАНАТА

- А. Информации за обвинението
- Б. Соодветно време и услови
- В. Право да се брани самиот или со помош на бранител
- Г. Право да ги сослуша или да бара сослушување на сведоците
- Д. Право на толкувач

Член 6 став 2-3 ЕКЧП

2. Секој кој е обвинет за кривично дело се смета за невин сè додека неговата вина не се докаже по законски пат.

3. Секој обвинет за кривично дело ги има следните минимални права:

- (а) Веднаш да биде известен, на јазикот што го разбира и детално, за природата и причините на обвинението подигнато против него;
- (б) Да му се обезбедат време и услови неопходни за подготвување на неговата одбрана;
- (в) Да се брани самиот или со помош на бранител по свој избор, а доколку не располага со доволно средства да плати бранител, да добие бесплатен службен адвокат кога тоа го наложуваат интересите на правдата;
- (г) Самиот да ги сослуша или да бара сослушување на сведоците на обвинението и да бара повикувањето и сослушувањето на сведоците на одбраната да биде под услови што важат и за сведоците на обвинението;
- (д) Да користи бесплатна помош од толкувач доколку не го разбира или не го зборува јазикот на кој се одвива судењето.

Презумпција на невиност

Товар на доказ

- Врз обвинителството – секое сомневање ќе биде во корист на обвинетиот (должност да го извести обвинетиот за случајот којшто ќе се поведе против него за тој да може соодветно да ја подготви и изнесе својата одбрана, како и да прибави доволно докази за негово осудување)

Презумпција на фактите и на правото

- Во принцип не е забрането со Конвенцијата
- Во разумни граници коишто ја земаат во предвид важноста на тоа што е во прашање и ги задржуваат правата на одбраната

Презумпција на невиност

Предвремени изјави

- Изјави коишто се однесуваат на сомневања наспроти признавањето на вината

- Изјави на судиите – предмет на построг надзор од оние коишто ги даваат истражните органи

Права на одбраната

Член 6 став 3 а: веднаш да биде известен, на јазикот што го разбира и детално, за природата и причините на обвинението подигнато против него

- Основен предуслов за осигурување на правичноста на постапката
 - “причина” = делата коишто се наводно извршени и на коишто се заснова обвинението
 - “природа” = правната карактеризација на овие дела
 - Прекласификација на обвинението

Права на одбраната

Член 6 став 3 б: да му се обезбедат време и услови неопходни за подготвување на неговата одбрана

- Обвинетиот мора да има можност да ја организира својата одбрана на соодветен начин и без ограничувања во однос на способноста да ги поднесе сите релевантни аргументи за одбрана пред судот и со тоа да влијае на исходот од постапката.
 - “услови” = можноста да се запознае самиот, со цел да ја подготви својата одбрана со помош на резултатите од истрагите спроведени во текот на постапката
 - “услови” = консултација со својот адвокат

Права на одбраната

Член 6 став 3 в: Да се брани самиот или со помош на бранител

- Лична одбрана
- Правна помош
- Правна помош- “каде што тоа е во интерес на правдата”

“практична и ефективна”

Права на одбраната

Член 6 став 3 г: самиот да ги сослуша или да бара сослушување на сведоците

- “сведок” – автономно значење (вклучува ко - обвинети, експерти)

- Обвинетиот – адекватна и соодветна можност да го оспори и испраша сведокот против него, или кога тој сведок ќе дава изјава или во некоја подоцнежна фаза на постапката
- Присуство на сведоците – отсуството треба да биде оправдано
- Сведочења коишто не се изведени на суд (смрт, право на молчење итн.)
- Анонимни сведоци
- Сведоци на одбраната – принцип на еднаквост пред судот

Права на одбраната

Член 6 став 3 д: помош од толкувач

- Се однесува исклучиво на ситуации во коишто обвинетиот не може да го разбере или не го зборува јазикот што се користи во судот; тука се вклучени и ситуации во коишто обвинетиот е застапуван од адвокат
- Преведување или толкување на сите документи или изјави во постапката коишто е неопходно обвинетиот да ги разбере или мораат да се преведат на јазикот на судот со цел судењето да биде правично

Образец за следење на домашната судска практика поврзана со правото на правично судење (член 6 од Европската конвенција)

Предмет Наведете го бројот или некој друг идентификатор на предметот, правното мислење или заклучок, доколку е достапен онлајн да се стави линк	
Опис Дајте краток опис на случајот	
Област Кривична, граѓанска, трговска, управна, разумен рок итн.	
Поврзаност/релевантност за ЕКЧП (член 6) Пристап до суд, општа правичност (overall fairness), непристрасност, јавност, траење на постапка, сведоци, презумпција на невиност, процедурална еднаквост (equality of arms), контрадикторност (adversariness) Забелешка: да се следи структурата на прирачникот односно на работните единици	
Коментар/забелешка	

“Прирачникот е наменет за македонските судии и обвинители за спроведување на обуки за правото на правично судење согласно членот 6 од Европската Конвенција за Човекови Права во рамките на Академијата за судии и јавни обвинители “Павел Шатев”. Прирачникот е издаден во рамките на проектот: Зајакнување на капацитетите на судството за заштита на човековите права и борба против нечовечно и понижувачко постапување и против неказнивост „CAPI” - Програма „Хоризонтален инструмент“ за Западен Балкан и Турција”

Council of Europe Office in Skopje
Filip II Makedonski, br.3, Deloven Centar “Soravija”
1000 Skopje
Tel: +389 2 32 56 900

<http://horizontal-facility-eu.coe.int>

horizontal.facility@coe.int

[jp.horizontal.facility](https://www.facebook.com/jp.horizontal.facility)

[@CoE_EU_HF](https://twitter.com/CoE_EU_HF)

MKD

Советот на Европа е водечка организација за човекови права на европскиот континент. Се состои од 47 земји членки, од кои 28 се членки на Европската Унија. Сите земји членки на Советот на Европа се обврзале да ја почитуваат Европската конвенција за човекови права, мултилатерален договор кој е изготвен со цел да се обезбеди почитување на човековите права, демократијата и владеењето на правото. Европскиот суд за човекови права го надгледува спроведувањето на Конвенцијата во земјите членки.

www.coe.int

Европската Унија е единствено економско и политичко партнерство помеѓу 28 демократски европски држави. Нејзините цели се мир, просперитет и слобода за нејзините 500 милиони граѓани - во еден поправеден и побезбеден свет. Со цел да се реализираат нејзините активности, државите членки на ЕУ воспоставиле тела кои управуваат со ЕУ и го усвојуваат нејзиното законодавство. Главните тела се Европскиот Парламент (кој ги претставува европските народи), Советот на Европската Унија (кој ги претставува националните влади) и Европската Комисија (која ги претставува заедничките интереси на ЕУ)

<http://europa.eu>

Horizontal Facility for Western Balkans and Turkey

Funded
by the European Union
and the Council of Europe

EUROPEAN UNION

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Implemented
by the Council of Europe